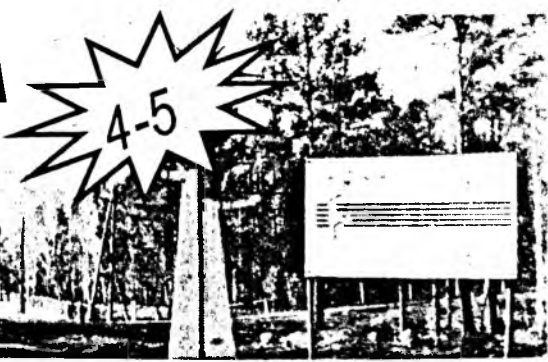

АЛТАН МУНДАРГАНУУДНАА АРЮУХАНААР САЛГИДАНАЛ АРШААН БУЛАГНАЙ

(Уянгата репортаж)

**ЭНХЭ СОЛОЁО ДУРДУУЛАХА
ЭРДЭМТЭ ХҮНЭЙ ЗОЛЫНЬ ЛЭ**

8-9

УНШАГШАДАЙ АНХАРАЛДА!

"Буряд үнэмнай" 1998 оной II хахадта гурбан захилтай байха:

1. "БҮРЯАД ҮНЭН" газетэ "ДҮХЭРИГ" ба "БИЗНЕС-ОЛЗОТОЙГОО" хамта: 44 тух. 70 мунг.
Гурбан харын сэн 22 тух. 35 мунг.
2. "ДҮХЭРИГ":
ДОЛООН ХОНОГТОО НЭГЭ УДАА, ЧЕТВЕРГЭЭ ХОРИН НЮУР ДЭЭРЭ
ГАРАНА: 24 тух.
Гурбан харын сэн 12 тух.
3. "БИЗНЕС-ОЛЗО":
ДОЛООН ХОНОГТОО НЭГЭ УДАА, ПЯТНИЦАДА 12 НЮУР ДЭЭРЭ
ГАРАНА: 19 тух. 50 мунг.
Гурбан харын сэн 9 тух. 75 мунг.

Ажаглалта: захилай сэнгүүд почтын сэнтээ хамта.

РЕДКОЛЕГИ.

«ЭТИГЭЛ НАЙДАЛАЙ ТЕЛЕФОН» ПРЕЗИДЕНТТЭЙ СЭХЭ ХАРИЛСАХА БОЛОМЖО

Буряд Республикын Президент зонтой нягта харилсаха, мүн олоной ханамжа, дурадхалнуудые мэдэхэ зорилготойгоор «Этигэл найдалай телефон» захиргаандаа бии болгобо. Энэ телефон ажалай үдэрнүүдтэ хүдэлхэ.

ТЕЛЕФОН: 21-19-65.

Танай зүрхэ сэдхэл хүлгөөнэн асуудалнууд анхаралда абтажа, республикын Президентдэ сэхэ дамжуулагдажа байха. Буряд Республикын Президент зарим үдэрнүүдтэ Танай асуудалнуудта өөрөө харюусаха. Энээн тухай Буряд Республикын Президентын болон Правительствын хэблэлэй албан тусхайтаар мэдээсэжэ байха.

Буряд Республикын Президентын болон Правительствын хэблэлэй албан.

БУРЯАД РЕСПУБЛИКЫН АРАДАЙ ХУРАЛАЙ АРБАН НАЙМАДАХИ СЕССИ ТУХАЙ

Буряд Республикын Арадай Хуралай арбан наймадахи сесси үсгэлдэр хүдэлмэриез түгэсхэбэ.

Тодорхойлбол, бюджетнэ харбариин хүдэлмэрилэгшэдтэ салин хүлгэ түлэлгын байдал тухай Правительствын мэдээсэл, коммерческэ банкнуудай зүгтөө хүн зоной мунгэ түлэлгэ тухай банкнуудай хүтэлбэрлэлэгшэдтэ тоосоон гэхэ мэтэ асуудалнуудые депутадууд гурбадахи үдэртөө хаража үзээн, зохихо тогтоолнуудые абанан байна.

Сессиин дүүрэхээнэ урид Россин онсо хүнүүдтэй палатын гурүүлэгшын орлогшо К.Ю. Малыгин Санкт-Петербургһаа ерэжэ, Арадай Хуралай депутат Ф.С. Самаевта Георгиин нагадехи шатын нэрэ хүндын орден барюулба.

Удаань Арадай Хуралай гурүүлэгшэ М.И. Семенов үгэ хэлэжэ, ашаг үрэтэйгөөр ажаллаһанайнь түлөө депутадуудта баяр баясхалан үзэгшэн байна.

Түгэсхэлдэнь Буряд Республикын Гимн гүйсэдхэгдөө.

с.ОЧИРОВ.

ВАМ НУЖЕН ТОЧНЫЙ ДИАГНОЗ?

ЦЕНТР ВОСТОЧНОЙ МЕДИЦИНЫ

предлагает обследоваться на уникальном пульсовом компьютерном диагностическом комплексе, сочетающем достижения европейской классической медицины и принципы диагностики по канонам Тибетской медицины.

Добро пожаловать по адресу: ул. Линховойна, 10.

Часы приема с 8.30 до 15.00,

по средам с 14.00 до 19.00

тел.21-29-70.

Банковская группа

ОАО «Бикомбанк» ПРЕДЛАГАЕТ ВКЛАДЪ

Д Е Н Ь П О Б Е Д Ы

ДЛЯ ВАС, ВЕТЕРАНЫ ВОЙНЫ И ТРУДА

• На вкладъ начисляется повышенный процент.

• Действует фиксированная процентная ставка.

• Вкладъ открывается сроком на 3 месяца и 1 день.

Оформляется во всех отделениях БИКОМБАНКА РЕСПУБЛИКИ

Телефон справочной службы в
г.Улан-Удэ (301-2) 26-99-33

Лицензия ЦБ РФ № 1295 от 9.12.93 г.

**МУКА ОТ ЗАУДИНСКА,
ОБОРУДОВАНИЕ ИЗ ШВЕЙЦАРИИ
- ПОЛЬЗА ВСЕМ**

Когда на предприятии устанавливают новое оборудование - значит работа будет. На Улан-

Удэнской макаронной фабрике специалистами швейцарской фирмы "Buhler" производится монтаж оборудования, поступившего в счет инвестиционного кредита Фонда помощи восточным странам правительства Швейцарской республики. Производительность новой линии - 500 тонн макаронных изделий в месяц. Ассортимент - 20 видов.

Состоялся обряд освящения нового цеха, на котором присутствовали первый заместитель Председателя Правительства РБ В.Агалов и другие официальные лица.

И хотя первый выпуск продукции намечен на июнь 1998 года, на нее уже есть заказчики.

Соб. инф.
Фото А.БАТОМУНКУЕВА.

ВОЗРОЖДЕНИЕ

ПАСХА У НЕМЦЕВ

Центр немецкой культуры в Закаменском районе создан в 1991 году. В районе сосредоточена самая большая диаспора немцев, проживающих на территории Бурятии. На сегодняшний день в Закаменске живет 199 немцев, в Баянголе - 43, в Холтосоне - 29.

В ЦЕНТРЕ организовано изучение немецкого языка для всех желающих, проводятся встречи, национальные праздники. В 1997 году из Германии по гранту (оказание финансовой помощи) Закаменскому отделению Центра немецкой культуры было выделено 20 млн. рублей. На эти средства были приобретены цветной телевизор, видеомэгнифон, ксерокс, столы, стулья, часть использована на рождественские подарки для трудармейцев и оплаты преподавателю немецкого языка. В 1998 году также ожидается помощь из Германии.

Выделяла средства и администрация МСР района. В основном на проведение Дня жертв политических репрессий и рождественского праздника.

К сожалению, все, что приобретено, хранится по квартирам. У нашего отделения нет своего помещения. И это в Закаменске, где столько пустующих зданий. Стоит наполовину пустым и здание управления Джидинского комбината. После долгих поисков в комбинате нам, наконец, выделили кабинет, но на очень жестких условиях. Это значит, что все полученные средства по гранту мы отдадим за аренду помещения, за уплату коммунальных услуг и электроэнергию. Немцев

привезли и заставили работать на комбинате, после войны многие из них так и остались на предприятии, здесь работали их дети. Неужели трудармейцы не заслужили этого кабинета на приемлемых условиях? Наверное, районная администрация, располагая немалым числом пустующих зданий, сможет после наших обращений выделить помещение Центру немецкой культуры.

И все же закаменское отделение ЦНК живет. Проводятся занятия, регулярно собирается Совет, проводятся праздничные и другие мероприятия. Сейчас ведется подготовка к празднованию лютеранско-католической Пасхи, которое проводится в Доме культуры 12 апреля в 14 часов. Все желающие могут принять участие в нашем празднике, в выставке рукоделия и национальных блюд. Поздравляю всех немцев с Пасхой! Желаю доброго здоровья, благополучия, душевной доброты и тепла.

ВУСОЛЬЦЕВА,
председатель Закаменского отделения ЦНК.

PS.
Наш корреспондент побывал на праздновании лютеранско-католической Пасхи в г. Закаменске. Более подробно об этом дне мы расскажем в следующем номере. А пока отметим, что 13 апреля у главы администрации Закаменского района В.Соктоева прошло совещание с участием представителей Правительства РБ, где положительно был решен вопрос о предоставлении отделению ЦНК помещения.

Александр НАРХИНОВ

СОНОСХОЛ

Мүнөөдэр, апрелин 16-да, үдэрэй 4 сагта республикын үндэштэнэй библиотекэ соо Буряад Республикын Уран зохиолшодой холбооной ээлжэтэ суглаан үнгэргэгдэхэн.

Энэ суглаанда номуудые хэблэхэ, залуу уран зохиолшодтой ябуулагдаха хүдэлмэри болон Россин Уран зохиолшодой холбооной шэнэ гэшүүдтэй танилсаалга гэхэ мэтэ асуудалнууд хаража үзэгдэхэ.

Буряад Республикын Уран зохиолшодой холбооной правлени.

**ЗАХАМИНАЙ
ПИВЭДЭ
ДУРАТАЙ ГҮТ?**

Захаминай пивэшанараараа, амта шэмээрээ ямаршье унданһаа дутахагүй, 70-аад онуудаар суурхадаг байгаа.

Дэлгүүрэй харилсаануудай тогтохоор байдал гансата хубилжа, Захаминада магазинуудтань пивэшье харагдахаяа болижо, ондоо тээһээ асарагдаһан ундан харагдадаг болоод байба.

Үйлэдбэриез зогсоожо, байра байдлаа уруутуулахагүйн тула "Янтарь" гэхэн акционернэ заводой ажалшад неделиез дүүрэн хүдэлхөө болижо, үйлэдбэриез шэнэлжэ, шэнэ түхээрэлгэ худалдажа абаха гэжэ аһан ехэ оролдолго гаргаба.

Нёдондо жэлдэ Буряад Республикын правительство предприятие нэһлээн шэнэлжэ хэрэгтэ 1,4 миллиард мунгэнэй урьһаламжа үгһэниинь, жэлэй дүүрэтэр арай шамайхан энэ мунгэнэй хахадынь счедтонь ороһон байна.

Надежда ГАРМАЕВА,
Захаамин.

Буряадай арадай цэрт Матвей Чойбоновой "Зэгэ Зэгэм зэдэлхэгээд... гэхэн зохиохы ёһоной үгэһэй Буряадай оперо болон баледэй театрта байгша оной апрелин 24-дэ үнгэргэгдэхэн.
Мүнөө поздэй үгэ дээрэ зохиогдоһон шэнэ дуу олоһон хонорто дурдгахамнай.

Мүнхэ наһан

Үгэнь Матвей Чойбоновой Хүгжэмынь Юрий Ирдыевэй

Эжым нимгэхэн сэдхэл гээбы даа,
Эсгым нангинхан захяа гээбы даа...
Алтан дэлхэйдэ зулаар бадарһан
Аминхан наһам- мүнхэ наһан.
Аминхан наһам- мүнхэ наһан.
Сэлмэг тэнгэрийн одод гээбы даа,
Сэсэнхэн арадайм домог гээбы даа...
Сэлгээ Буряадайм дэнзэ алталһан
Сэнгэлиг наһам- мүнхэ наһан.

Хүгжэм.
Ургы сэсэгэй угалза гээбы даа,
Урихан нүхэдэй уянга гээбы даа...
Уулын үндэрэй нарадаа мандаһан
Унаган наһам- мүнхэ наһан.
Унаган наһам- мүнхэ наһан.
Түмэнхэн жэлнүүдэй эрьсэ гээбы даа,
Түбихэн дэлхэйнай амисхал гээбы даа.
Түүхын хуудаһа иража ерэлэн
Түрэхэн наһам- мүнхэ наһан.
Түрэхэн наһам- мүнхэ наһан.

АЖАХЫМНАЙ АБЬЯСТАЙ

Манай Барханай Лениней нэрэмжэтэ колхоз дэлгүүрэй оршондо бүхы хүсэ шадалаа элсүүлэн хүдэлнэ. Колхозой тоо бүридхэгшэд болон мэргэжэлтэд зөөри эзэтэй, мунгэн тоотой гэжэ ойлгожо, юмэ тооложо, арьбалжа нураа.

Мүнөө колхозыемнай шэн зоригтой залуу эхэнэр Бутыдама Дамдиновна Бадмаевд ударидана. Эдилгэшэн, абалгашадай харгы хаагданхай, хармаан руугаа хэдэг, түдөөһнэгүйгөөр талха таряа ехээр бэе тээшээ татадаг хүнүүдтэй тэмсэ ябуулагданхай.

Хүнүүд түрүүлэгшээ зүбөөр ойлгожо, ажалаа хайн шанартайгаар бүтээдэг болонхой. Колхознай хоёр хайн шэнэ тээрмэтэй болонхой, орооһо наринаар татажа, өөрын тосхойной хүн зоние хилэмээр хангана. Хилэмэн эрхим шанартайгаар колхозой пекарни соо баригдана бшуу. Үшөө лапшаа, макарон үйлэдбэрлэх цех нээгдэнхэй юм. Энэ тээрмэдэ, пекарнида ажалдаа дуратай эрхим инженернүүд, бусад мэргэжэлтэд ажаллана. Жэшээлэн нэрлэбэл, Владимир Тыхеев, Очиржап Бадмаев, Баяр Цыбенов, Жамсаран Бадмаев, Светлана Раднаева, Надежда Жаргалова, Баярма Цыбикова,

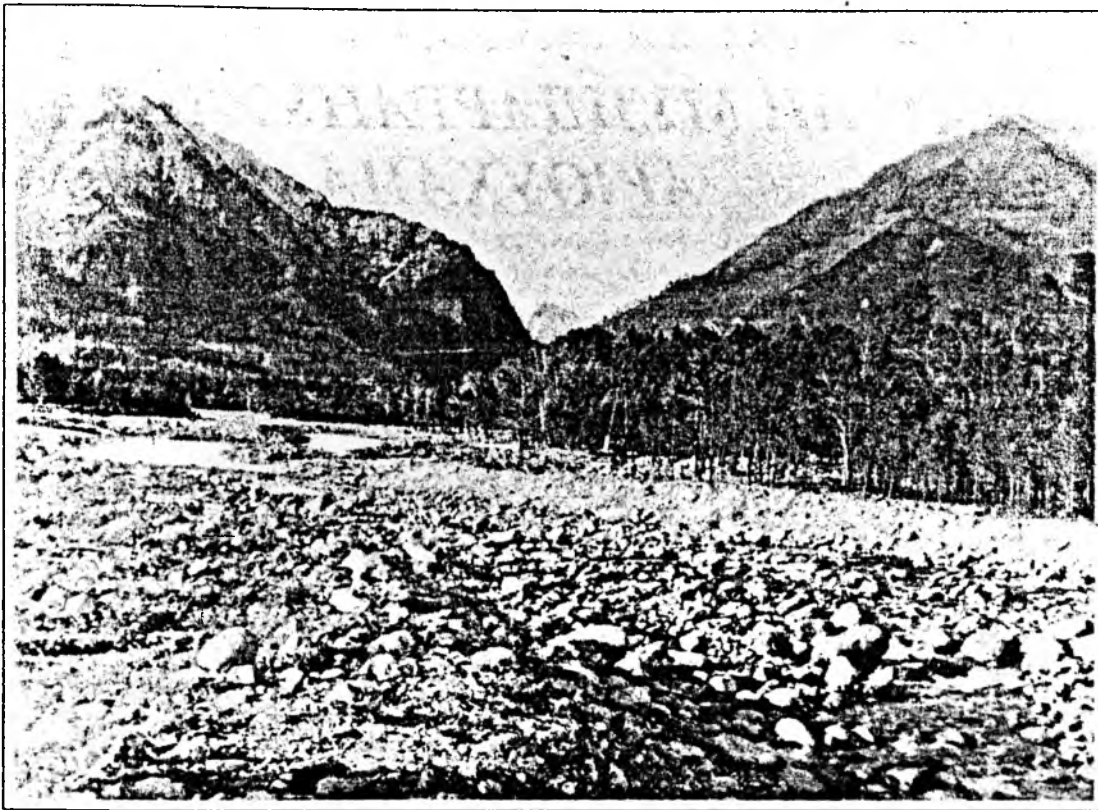
Туяна Гуржапова гэгшэд болоно. Колхозой магазинай эрхим наймаалагшад Светлана Эрдynieва, Бэлла Бадмаева, Дыжема Цыремпилова гэгшэд сэхэ уялануудаа хайнаар дүүргэнэ.

Колхозой олон хүүргэнүүдэ заһагдажа байнхай. Эндэ бэрхэ барилгашад Намсарай Сабаяв, Цырен-Даша Чойропов, Сергей Бухаев, Батор Доржиев, Юрий Тыхеев, Санжа Олмоев, мүн бусад залуу хүбүүд бэрхээр хүдэлнэ, олоной магтаалда хүртэнэд. Жолоошод трактористнууд мүн ээ бэрхээр ажалаа хэнэ гээшэ. Анатолий Матвеев, Арсалан Анандуев, Кэбэн Цыремпилов, Николай Банаев, Санжа Олмоев, Ванда Бадмаев, Сергей Бадмаев, Рада Бадмаев, Дамба Цыбенов, мүн бусад жолоошод бэрхээр механизаторнууд бэрхээр ажаллана. Иимэ түрүү хүнүүд манай Бархан нюттагта угаа олоһон лэ.

Һаяхан манай аймагаар республикын Президент Л.В.Потапов болон министрнууд ябаа лэн. Мүнөө иимэ хүшэр хүндэ ажабайдалда ороһон хойномнай гансал Леонид Васильевич Потапов Президент болохо ёһотой гэжэ һананабди.

Б.ДОНАУПОВ

Түнхэнэй аймагай байгуулагданаар 75 жэлэй оёе угтуулан

байгаали хамгаалдаг Түбтэ эльгээгдээ нэн. Эндэ Эдик Гомбоевой найруулгын онсо тэмдэглэгдэхэнийн найшаалтай. Тус хэмжээ ябуулгада Россин 62 заповеднигүүд ба 29 үндээн хүрээлэнгүүд хабаадаһан юм гэжэ тэмдэглэхэ хэрэгтэй.

Энэшье жэл үнгэргэгдэхэ «Хүрээлэнгүүдэй алхамуудта» хабаадахыетнай уряалнабди.

Аймагайнгаа үндээн хүрээлэндэ өөрын дуранай туһа хүргэхэ, нигүүлсхы хэрэг эрхилхэ хүнүүд жэлһээ жэлдэ олошорно. Хэһэн ажал хэрэгтэй тон хайн зэргээр өөһэдэнтнай ажабайдалда нүлөөлхэ.

Жэл бүри эдэб гоё үнгэ зүһөөрөө хүнэй нюдэ баярлууддаг, бэлэг сэлэгэ харамнадаггүй байгаалидаа анхаралтайгаар хандаал. Байгаалида нэгэшье юмэ үлүү бэшэ гэжэ булганда мэдээжэ. Хамаа хайхарамжагүй хандаадамнай байгаалин эдэб аюулта үзэгдэлүүд үһөө болон өөһэдэнтнай толгой дээрэ унадаг ха юм. Бадар ба Улубгай нютагта хүжэрхэн аюулта түймэр байгаалин зүгһөө хэһээлтэ, нэргылэмжэ болоо. Бурханай үршөөлоор энэ хайхан газарта түрөө хадаа, Бурханай хургаалаар ажамидараял.

Аймагай экосистемэ хамгаалха зорилготойгоор Түнхэнэй Үндээн ехэ хүрээлэн бог шорой, нобшо хаягдалнуудые шатаахы хорино.

Түймэрэй хүжэрхөөр аюулта хаһада галдаа нилтаар хандагты!

Д.ШАГДУРОВА,
Түнхэнэй Үндээн ехэ хүрээлэнэй ахамад архитектор.

БАЙГААЛИТАЙ ХҮЙНӨӨРӨӨ ХОЛБООТОЙБДИ

«Хүрээлэнгүүдэй алхамууд» ("Марш парков") гэхэн хэмжээ ябуулга 3 жэлэй саана үүсхэгдээ нэн. Энэ хадаа тусхай хамгаалгатай байгаалин газарнуудта олонитын дэмжэлгэ хүргэхэ удхатай хэмжээ ябуулга болоно. Энэ жэл иимэ хэрэг дэлхэйн үдэрэй хүрээлэн соо апрелин 18-22-ой үдэрнүүдтэ бүхы Росси дотор үнгэргэгдэхөөр хараалагдана.

Түнхэнэй Үндээн ехэ хүрээлэн нёдондо жэл үнгэргэгдэхэн «Марш 97-до» хабаада нэн.

Хүндэтэ нютагаархид, манай гол зорилго хадаа оршон тойронхи байгаалида таанадай хандасые ондоо, хайн болгохо гэхэн удхатай юм.

Эрхэтэн бүхэнэй досоо түрэл нютагаараа, үзсхэлэн гоё байгаали, ой тайга, гол горхонуудаараа омогорхохо мэдэрэл түрэхэ, ерээдүйнгоө

үетэндэ байгаалиа бүтэн зандань үлөөхэ тухай бодолгууд бултанаймнай урда табигдаха ёһотой.

Илангаяа аймагайнгаа 75 жэлэй оёе угтуулан бэлэхэл хэжэ байхадаа, Үндээн хүрээлэндэ онсо хандааса, олонитын дэмжэлгэ хэрэгтэй. Тиймэһээ «Хүрээлэнгүүдэй алхамууд» гэхэн хэмжээ ябуулга гансашые ниитэ эмхинүүдые бэшэ, мүн хүн бүхэниие нютаг нугынгаа байгаали хамгаалха, сэбэрлэхэ хэрэгтэ хабаадахыень үүсхэхэ аргатай.

Нёдондо жэл үнгэргэгдэхэн «Хүрээлэнгүүдэй алхамуудта» аймагай олонхи хургуулинууд тон эдэбхитэйгээр хабаада нэн. Тийхэдэ Тамхи Балаша дээрэ болон Каландаришвилиин сэрэгшэдэй хүшөө дээрхи бог шорой, нобшо сэбэрлэхэн Хужарай, Хонгор Уулын

аршаан сэбэрлэхэн Охор-Шэбэрэй, Нугын бариса дээрэ нимэл ажал ябуулан Харбяангуудай хургуулинуудай урагшадые онсо тэмдэглэхэ дуран хүрэнэ. Мүн тийхэдэ Хужарай дунда хургуули экологическа хайндэр үнгэргэхэн байна. Эндэ класс бүхэн өөһэдын тусхай даалгадан газараа сэбэрлээг, удаань эдэб викторина, конкурснууд болон спортивна мурьсоонүүдтэ хабаадаа.

Хүн бүхэн байгаалитай хүйнөөрөө холбоотой байханаа мэдэрхэ ёһотой. Илангаяа иимэ мэдэрэл үхибүүдэй сэдхэлдэ анхан багаһаань түрүүлхэ шухала.

Аймагай хургуулинуудай хургаад «Хүрээлэнгүүдэй алхамуудта» хабаадахадаа, эдэб гоё зурагуудые зураһан, найруулгануудые бэшэхэн, эдэб зүйлнүүдые уралан бүтээхэн байна. Эгээл эрхим бүтээлүүд зэрлиг

АЛДАГДАҢАН БАЯЛИГ ГҮ?

Апрелин 18-22-ой үдэрнүүдтэ Үндэһэтэнэй паркнуудай ба заповеднигүүдэй бүхэдэлхэйн үдэр юм.

Россин Правительство 80 жэлэй саада тээ Байгалай хажуудахи газарта «Баргажан» гэжэ заповедник байгуулаһан юм. Тийгэжэ Росси гүрэндэ байгаалин түрүүшын заповедник нээгдээ нэн. Байгаали хамгаалгын ажаябуулгын эхин алхамууд эгдэхээ, энэл үйлэ хэрэгһээ эхитэй.

Мүнөө үедэ Росси дотор 95 заповедник ба үндэһэтэнэй 33 парк бии. Гүрэнэй бүхы дэбисхэрэй 2 процент талмайень эзэлдэг юм. Тусгаар хилэтэй, хорёологдонхой, таатай эрхэ байдалда ан амитад ажамидарна. Энэ харууһага баян ургамалтай дэбисхэртэ экологическа сэбэр агаар,

гуримтай байдал тогтонхой. Буряад ороной Баргажанай, Байгалай, Зэргын 3 заповедник, Забайкалин, Түнхэнэй үндэһэтэнэй паркнууд хамта дээрэ республикын процент газар дайдые эзэлнэ. Эндэ саһата хадануудай эрбэс (барс), амарай эрэн гүрөөһэн, зэрлиг буха, сагаан тохорюун гэхэ мэтэ хоморой амитад байрланхай.

Политическэ ба экономическа хүндэ байдал тохёолдожо, хүн зон байгаалин баялигые гам хайраггүйгөөр, хулгайгаар хэрэглэхэ, баяжаха арга боломжонуудые бэдэрнэ. Харин заповеднигүүдые ба паркнуудые нэргээн шэнэхэхэ хэрэгтэ бюджетһээ бага хэмжээнэй туһаламжа орооһаань, байра байдал нютагай захиргаанай дэмжэлтэггүйгөөр

найжархагүй байханиинь эли.

Америкийн шэнжэлэгшэ, профессор Дуглас Вайнер Россин түрүүшын заповеднигүүдые «сүлөөтэ архипелаг» гэжэ нэрлэхэн байна. Мүнөө сагта Россин заповеднигүүд хүүлшын архипелаг мэтээр үзэгдэнэ. Тэдэ газарнуудые харууһалдаг үсөөхэн зоной урма зориг удаан саг соо нимэ ядуу байдал тэсэхгүй гэжээли. Харууһагүй үлэхэн бүгэдэ арадай баялигаа алдахамнай гү?

Байгаалин баян юртэмсье аршалан хамгаалха зоригтой зон хаанашые байха ёһотой гэжэ экологууд хэлэдэг юм. «Паркнуудай марш» гэхэн хэмжээ ябуулга байгаали хамгаалха хүсэлтэй политигуудай, журналистнуудай хажуугаар

эдэб компанинуудай, фирменүүдэй хүтэлбэрилэгшэдэй, бюджетнигүүдэй анхарал татаха зорилготой.

Энэ хэмжээ ябуулга түрүүшынхөө 1970 ондо Америкэдэ эмхидхэгдэхэн юм. Мүнөө энэ акци Уласхоорондын хайндэрэй хэмжүүртэй бололхой.

1995 онһоо паркнуудай жагсаал Россида, Буряад орондо үнгэргэгдэдэг юм. Энэ жэл республикын аймагуудаар, нийслэл хотодо байгаали хамгаалгын хайндэртэй дашарамдуулан хүдөө тээшэ аяншалга эмхидхэгдэхэ, конкурснууд, пресс-конференци, түхэрээн шэрээнүүд үнгэргэгдэхөөр хараалагдана.

А.МИРОНОВА,
Буряад Республикын Экологиин талаар гүрэнэй комитедэй начальни.

ОСОБО ОХРАНЯЕМЫЕ ПРИРОДНЫЕ ТЕРРИТОРИИ

БАРГУЗИНСКИЙ БИОСФЕРНЫЙ ЗАПОВЕДНИК организован в 1916 году для восстановления численности и воспроизводства соболя. Расположен на северо-восточном побережье озера Байкал, на западных склонах Баргузинского хребта. Занимаемая площадь - 374,6 тыс. га. Флора насчитывает 886 видов высших растений, животный мир представляет 41 вид млекопитающих, 274 вида птиц, 6 - рептилий, 2 - амфибии и около 50 видов рыб. Территория заповедника отнесена к объектам Всемирного культурного и природного наследия в соответствии с Конвенцией ЮНЕСКО.

БАЙКАЛЬСКИЙ БИОСФЕРНЫЙ ЗАПОВЕДНИК организован в 1969 году на юго-восточном побережье Байкала площадью 165,7 тыс. га. Заповедник является многоцелевым. Научный профиль - охрана и изучение природного горнотаежного комплекса хр. Хамар-Дабан и побережья озера Байкал. В составе флоры насчитывается до 800 видов высших растений, фауна представлена 37 видами млекопитающих, 260 видами птиц. Заповеднику на правах структурного подразделения подчинен **ГОСЗАКАЗНИК «КАБАНСКИЙ»** площадью 12,1 тыс. га. Территория заказника отнесена к водно-болотным угодьям, имеющим международное значение, главным образом, в качестве местообитаний водоплавающих птиц, в соответствии с Рамсарской конвенцией. Территория заповедника отнесена к объектам Всемирного культурного и природного наследия в соответствии с Конвенцией ЮНЕСКО.

АЖЕРГИНСКИЙ ЗАПОВЕДНИК организован в 1992 году на базе заказника и расположен в верховьях реки Баргузин, захватывая северную, наиболее высокую часть Икатского хребта. Заповедник многоцелевой, охраняется природный ландшафтный комплекс Северного Забайкалья и Северо-Восточного Прибайкалья.

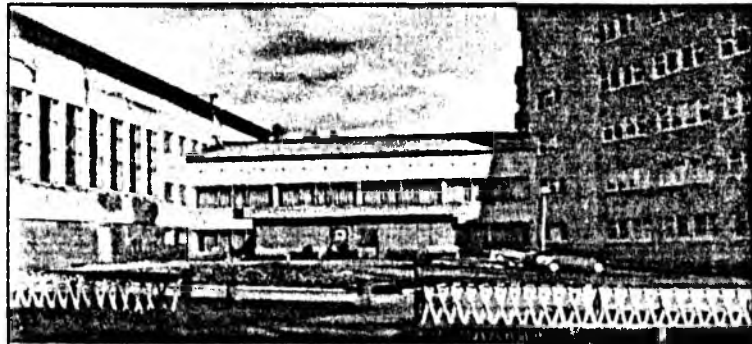
АЛТАН МУНДАРГАНУУДНАА АРЮУХАНААР САЛГИДАНАЛ АРШААН БУЛАГНАЙ!

(Уянгата репортаж)

...Урайхани уринга болоһон гэхэ. Хангай тайгаар агнаһан нэгэ ангуушан бэлшэжэ ябаһан бугыг оножо харбаба ха. Шархатаһаншье наа, шандааһа шангатай буга бии шадалаараа тэрьелбэ. халангүй эрьюулһэн ангуушанай гайхалда тэрэ бугань Мундаргын хормой руу шэглэн тэгүүлнэ. Хэды соо эрьюулээ юм, энээн тухай домог соо хэлэгдэнэгүй, харин хүүлэй хүүлдэ, үгэшэлэн оройшог жэгтэйхэн нэгэ газар хүржэ ерээд, шархатаһан буга багахан сөөрэм руу орошобо ха. Газар дороһоо бурьялан байгаа булагтай уһан соо оймоһон үнөөхи буга оройдоо шархатаагүй юм шэнги, хүүдэр хүнгэнөөр уһанһаа гараад, харбаһан һомон мэтээр хуигэшэбэл даа. Гайханын ехээр гайханын ангуушан тэрэ сөөрэмэй уһанһаа амасахаяа тонгойхонь, арюуханаар салгиданын булаг соо субаг найхан огон толоржо байгаа!

Л.А.Полянская

«Саян» санатори

Физиомедсестра В.В.Имигенова ажалдаа

Массажист М.Д.Андрёнова арга хэнэ

«Аршаанда хуухада аша тухатай»

Д-Н.М.Базаров зүү табина

«Аятайгаар амарнаб»

АРШААН булагтай эм домто шэдине хоёр нүдөөрөө хараһан ангуушан тэрэ булаг соо оймоод, үдэрөө дүүрэн бугыг эрьюулжэ эсэлһэнэ мартажа, бэнь хүсэ нэмэлэн шэнги болоо хэн. Гайхалтай булаг тухай хөөрөөниинь зоной дунда тараад, ядаһан тулиһан хүнүүд аршаан залажа, үбшэ зоболонһоонь халадаг байгаа. Харин аршаанһаа амсахада, хамар сорьёмо, айхабтар хурса байһан гэлсэдэг...

Урданай энэ домог ойндоо шэбшэхээр Аршаанай үйлсөөр гэшэлнэбди. Хамагнаа түрүүн курорттын парк соо ошожо, газар дайдын үзэсхэлэн, холын үе сагай гэршэ - 500 гаран жэл соо үнгэтэ энэ юртэмсыг шэмэглэн байгша шэнэлэн модонтой золгободди. Үндэрын сохон 15 метр, диаметрын метр шахуу бүдүүн шэнэлэн хабарай хурсахан наранай элшэдэ игаажа, тойроод хууһан залуу мододой дээрэлхэ томоотойгоор харан, найшаан зүбшөөһэндэл, дүмэн, дүнгэлэн мэтэ үлэ мэдэг мүшэрнүүдээрээ даллана. Хадын хүбэ жалгаһаа хэрюухэн халхин нэбшээлхэдээ, хүбшэ тайгын, тэрэнгийн хоншуу хангал асарна. Агуу Саяамни, Алтан Мундаргамни, Орон Хангаймни, мэндэ амар!

«ОЛЗОТОЙ ХҮДЭЛЖЭ ГАРААБДИ»

Курорттын захиргаанай байшанда ороходомнай, генеральна директор В.И.Сонголов командировкодо ябанхай, үгы байба. Эмшэлгын талаар орлогшо Л.А.Полянскаятай хөөрэлдэбди. Людмила Александровнагай хөөрөөн уншагшадай һонорто:

- Үнгэрһэн жэлэй туршада гарзагүйгөөр, зарим тэды олзо оршотой хүдэлжэ гараабди. Зоной мүнгэгүйдэһэн ушарыг хараадаа абажа, элдэб түхэлэй хүнгэлэлтэнүүдыг, жэшээн, хүүгэдтэйгээ амарха зондо, тогтоогоо хэмди. Эмшэлгын

шэнэ аргуудыг үргэнөөр хэрэглэхыг оролдонобди. Ямар аргууд бэ гэхэдэ, нэгдэхээр, рационально-диетическэ эмшэлгэ (РДТ) - хэмһээ үлүү шэгнүүртэй, мүн элдэб үбшэнтэй зонииг тодорхой хүн бүхэндэ тааруу гуримаар үлэн хооһоор байлгажа, нарин шалгалтын, шэнжэлгын ашаар аргалдаг болонхойбди. Хоёрдохөөр, биорезонансна эмшэлгэ нэбтэрүүлэгдэ. Түбэд эмшэлгын гуримаар хүнэй худал барижа, биоэнергетическэ түбүүд болохо чакрануудыг компьютераар шэнжэлжэ, тон нарин тодорхой диагноз табиха аргатайбди.

Гурбадахаяр, ванна отделениин үндэлхэ хуури дээрэ шабараар эмнэлгэ эмхидхэхэмнай. Аршаанһаа холо бэшэ оршодог Сагаан-Нуур шадарай шабарыг Москвагай эрдэмтэд шэнжэлээд, эм домто шанартай гэжэ соголоо хэн. Энэ зуидаа яһа уһанай үбшэ аргалжа эхилхэмнай.

Баян хүршэнэр - Эрхүүгэй областиин зон социальна страхованиин гуримаар мүнгэ маанадта хаагүй һомолдог. Бидэ өөһэдэн талаһаа 300 гаран гэшүүдтэй ажалша коллективүүдтэй сэхэ хэлсэ баталдаг болонхойбди. Иимэ хэлсээнүүдэй ашаар элдэб предприяти болон эмхи зургаануудай ажалшадые, хүүгэдыг амаруулнабди. Жэшээн, хабарай амаралтын үедэ «Аршаанда», мүн «Саяандашье» Эрхүүһээ ерлэн 80 гаран, нютагай 21 хүүгэд тамиржаа. Бүхы дээрээ 400 үхибүүн амарһан байна. Зунай амаралтын үедэ, июнин 10-һаа хүүгэдыг угтажа, 18 үдэрэй туршада элүүржүүлхэ хүсэлтэйбди.

Найн шанартай эмшэлгэ хэхын тула шэнэ үеын технологи, хэрэгсэл түхээрэлгэнүүд хэрэгтэй. Хүнэй хото шэнжэлхэ эндоскопическэ түхээрэлгэ, физио-эмшэлгын, стоматологичий хэрэгсэлүүд дуталдана. «Арга хургаа бэдэржэ, эдэ бүгэдыг абажа

табихаяа оролдонолди даа.

Хамһабариин багахан ажахыдаа хартаабха таридат, теплицэ соо газарай эдэз ургуулдаг, хэдэн толгой гахай баридатбди.

Ажалай амжалта хүнэй оролдолгоһоо, мэргэжэл шадариһаа эхитэй ааб даа. Манай коллективтэ мэргэжэл түгэс бэлдэхэлтэй, урагшаа һанаатай зон хүдэлдэг. 18 врачнуудай 3-нийн - дээдэ, 13-нийн 1-дэхи категориин мэргэжэлтэ эмшэд байха. Залуу мэргэжэлтэдэй ойшооржо байһан ушарыг хайн үзэгдэл гээд тэмдэглэлтэй.

Үбэлэй сагта амараашадай үсөөн болоходо, хүдэлмэрилэгшэдэйшье ажал хороно. Бэлдэхэл хайтай кадрнуудаа алдахагүй гэжэ оролдогдоно. Аргатайдаа Улаан-Үдын, Эрхүүгэй, заримдаа Москвагай болон Санкт-Петербургийн хураалсалы түбүүдтэ дүй дүршэлөө мүлихыень врачнуудаа, медсестрануудаа эльгээдэг гуримтайбди.

«ЭРХИМ ЭМШЭДТЭ БАЯР ХҮРГЭНЭБ»

Зүб даа, коллективэй амжалтын ехэнхи хубинь хүн бүхэнэй ажалша бэрхэ байһанһаа сэхэ дулдыдана. Эндэ хүдэлдэг зонтой танилсажа, ажалаарнь һонирхоходоо, дээрэ хэлэгдэһэн үгэнүүдэй үнэн байһыг мэдэрээ хэмди.

Д-Н.М.Базаров зүү табиха эмшэлнэ. 1981 ондо Шэтны медикститут дүүргээд, Яруунаа хүдэлсөө.

Даша-Нима Максимович Аршаанда хүдэлжэ эхилһээр 8 жэл болобо. 1994 ондо зүүгээр эмшэлэлгэдэ хуража гараа хэн. Ажахын тоосоной гуримаар хүдэлдэг (нэгэ сеанс - 25 түхэриттэй) Тэрэнэй кабинеттэ орохо хүсэлтэй зон үсөөн бэшэ байба.

- Остеохондроз, радикулит, нервнэ элдэб үбшэнүүдыг аргалдагби. Толгойн, шүдэнэй

ПАНОРАМА

үбшэ бууруулхын тула зүү табигада таатай. Дээрэ хэрэглэгдэн үбшэ эмнэхэдэ, 5-7 сеанс хэрэгтэй байдаг.

Мүнөөдөө түмэр зүүгээр аргалнаб. Саашадаа алтан гү, али мүнгэн зүү абаха хүсэлтэйбди.

Хатаһан үрмэн шаралза хэрэглэжэ, эмшэлхэ арга бии. Заншалта медицинн хажуугаар түбэд эмшэлгын онол арга хэрэглэдэг байһамнай ехэ аша үрэтэй, гэжэ дүршэлтэй врач А.Н.М.Базаров хөөрөжэ үгэбэ.

Үлэн хооһоор байлгажа эмшэлдэг шэнэ таһагта (РДТ) орожо харабабди. Врач А.Д. Шагурова, медсестра Т.Г.Базарова харуулан ойгуулха хэрэгсэлнүүдээ шэнэлжэ байба.

-Ламанар, мүн үнэн алдартын шажанай санаартадшые масагладаг урданай заншалтай байһан ааб даа. Үбшэнтэнэй үлэн хооһоор байхадань, аршаан, суранзантай уһа уулганабди, клизмэ, тубаж табидаг гуримтайбди. Энээнэй ашаар хүнэй бүдүүн гэдэһэн, бөөр, зыбгэн, хото, бусадшые органууд элһэнһээ, шулуунһаа сэбэрлэгдэнэ, - гэжэ врач Антонина Доржиевна хөөрөбэ.

-Хэды соо хооһоор байхада, үрэ дүнгын элрхэбт - гэжэ асуугдаба.

-Хүн бүхэнэй бэеын тамирһаа, өөр өөрын онсо шэнжэһээл болохо. Зарим үбшэнтэн 10-11 үдэршые масагладаг. Хэрбээ бэеын муудаа һаа, тэрэ дары болоулдагбди. Гурбадахи үдэрһөө үдэр бүри анализ абадаг, шэнжэлгэ хэдэг гуримтайбди. Хооһоор байхын хажуугаар массаж абажа, сэбэр агаарта сэнгэжэ, бээ аргалдаг. Гипертони үбшэнтэн түрүүшын үдэрһөө бэеынгээ хайн тээшээ хубилһан тухай мэдээсэдэг.

Жэшээлхэдэ, түрүүшын долоон хоногой туршада зарим үбшэнтэн килограмм шахуу «хаядаг». Харин гансал курортдо амарха үедөө бэшэ, мүн саашадаашые манай зүбшөөл заабари хэрэглэһэн хүнүүд 10-20 килограмм хүртэр

турадаг байха.

-Хооһоор байханаа гадна «Гербалайф», гипноз, кодировани, юрын физическэ упражненинүүдые хэжэ, тураха, мүн элдэб үбшэ эмшэлхэ арганууд бии ха юм...

-Зүб даа. Эдэ бүхы аргануудай алининь үзэлдэнэб, тэрэниел хэрэглэхэдэ таатай. Тиймэһээ бидэ хүниие заал һаа хооһоор байжа, бээ эмнэгты гэжэ баалаха аргагүйбди. «Саяанда» манай путевкоор амархаяа ерэнэн хүнтэй урид хөөрөлдөжэ, «хайн дураараа иимэ аргаар бээ эмшэлүүлхэ хүсэлтэйб» гэхэн мэдүүлгэдэ гарын табюулдаг гуримтай юм. Энэ аргада орон зоной дунда дураа гутаһан, сүхэрһэн хүн үгыл даа, - гэжэ Антонина Доржиевна хөөрөлдөөнэй түгэхэлдэ тодорхойло һэн.

Энэ таһагтай нягта холбоотойгоор

Агуу Саяанай хормойдо амархыетнай уринабгу!

хүдэлдэг врач-биохимик И.В.Демкиной лаборатори оробобди. Багахан таһалга соо элдэб эсын пробирканууд, түхээрлэгнүүд харагдана. Нюдэндөө шэлтэй залуухан хүбүүн «Нам тухай бэшэхэ хэрэггүй, бэшэхээршые үлүү юумэн үгы» гэжэ айхабтараар аягүйрхэбэ. Сибириин медицинскэ университет (урид Томскө мединститут байһан) дүүргэһэн залуу врач тухай Л.А. Полянская, мүн А.Д.Шагурова ехэ магтажа хэлээ һэн.

-Би урид больницада хүдэлдэг байгааб, харин эндэхи ажал тад ондоо шэглэлтэй. Коллектив эбтэй зетэй, хайн зон. Элдэб анализ түргөөр, шанартайгаар хэтын тула шэнэ үеын хэрэгсэл түхээрлэгнүүд хэрэгтэй. Сэхыень хэлэхэдэ, 20 мянган (шэнэ мүнгөө) түхэригтэйл һаа, абахаар лэ даа. Зарим реактивуудаа өөрөө түхээрдэгби, элдэб аргаар гарасалданабди. Энэ хайхан газар дайдада, энэ коллективтэй суг хүдэлхэ хубитай байһандаа баяртайб, - гэжэ Игорь Викторович һүүлэй һүүлдэ гэнтэ зөөлэрэн, үнэн зүрхэнһөө хэлэжэрхибэл ха даа.

Бүхы түхэлэй шүдэнэй протез табидаг шэнэ кабинетэ орожо, дүршэл ехэтэй А.М.Дашиевай, Л.Б.Малановай ажалаар һонирхообди. Германиин «Крупп» фирмын эгээн һүүлшын хэрэгсэл түхээрлэгнүүдые эндэ хэрэглэнэ. Амараашадаһаа гадна нютагайшые зон олоор хандадаг байба.

Шэхэнэй, хүл гарай, толгойн, хотын, худалай элдэб үбшэ электрын болон гэрэл туяагай аргаар эмшэлдэг медсестранууд В.В.Имигенова, Э.М.Ускеева, парафинаар арга хэдэг таһагай медсестра Т.А.Сороковикова,

массажист М.Д. Андренова, үдэртөө 30-40 хүндэ ингаляциин арга хэдэг Т.Б.Аюшеева гэгшэдтэй хөөрөлдөө һэмди. Мүн ванна таһагта хүдэлдэг В.Д.Султумова, О.В.Амбаева гэгшэдэй ажалаар һонирхообди. Нэгэ доро 16 хүн ваннада орохо аргатай.

Поликлиникые даагша Салима Аюшеевна Мадагаевагай, главна медсестра Светлана Петровна Тарасовагай хүтэлбэри доро бултадаа дүршэлтэй мэргэжэлтэд хүдэлнэ.

Амараашадайшые һанамжа нэгэ адли байба.

В.М.Кекшина: Аршаанда би дүрбэдэхиер ерэжэ амарнаб. Бээдэмни ехэ таарадаг. Эндэ зохи, аятай эрхэ байдалда амарагдана. Эмшэд булта ехэ анхаралтай зон, бэрхэ мэргэжэлтэд. Эдэе уһаншые хайн, хоолтой. Үнэн зүрхэнһөө баярые хүргэхэ байнаб.

В.К. Бугаева: тон түрүүн 1989 ондо эндэ амарааб. Бээмни хараа байса хайжараа һэн.

Долоон хоног эмшэлгэ абаад байнаб. Эндэхи эмшэд даруу, номгон зантай, ажал хэрэгээ хайн мэдэдэг. Массажист Эржена Харбохоновада онсо баяр баясхалан хүргэхэ хүсэлтэйб. Эрхыдээ эмтэй, долёобортоо домтой хүн даа.

Би 2-дохи Эрхүүдэ ажаһуудагби. Тэндэмнай агаар ехээр бузарлагдаһан, амилхада хүндэ. Харин эндэ сэбэр агаараар сээжэ дүүрэн амилхада ямар гоё гэшэб!

Алдарта Саяанай ашата шэмэг болохо аршаанһаа хүртэжэ, арюун тунгалаг агаараарнь амилжа, бээынгээ тамир хэргэжэ байһан зоной хайхан үрэл шагнахада аятай даа. Саяанай хормойдохи байгааалин үзэхэлэн - эмшэлэлгын баһа нэгэ арга гээшэ ааб даа.

Аршаанай гайхамшагта газар болохо 12 хүүюур, ягаан-шара гантиг шулуун оёортой Хэнгэргын нэгэ халаада хүрэхэ харгы хаагданхай. Тийшэ хүрэхэ модон гэшхүүрнүүд үмхирөөд, мүнгэнэй дуталдаһан дээрһээ һэльбэгдэнгүй бшуу. Буряад ороной байгааалин үзэхэлэнүүдэй тоодо ороһон Хэнгэргын хүүюурнүүд холоһоо, ойро дүтэһөөшые ерэнэн зониие хээзэ нэгтэ хужарлуулха, сэдхэлыень хүлгөөхэ байха гээд найдая.

Табан дабхар «Саяан» санаториин байшанһаа гарахадманай, Алтан Мундаргын орьёл дамжаһаар, наранай туяа аалихан унтаржа байба. Сэнхир уняарта үлгэдүүлһэн сэлгээ нютагтаяа сэдхэл сэнгэн ниилэнэ. Унишые болонгүй, байсын шулуунай үбэртэ, Хангай тайгын энгэрээр хөөрхөн ургынууд һалбархал. Харадаг һаа...

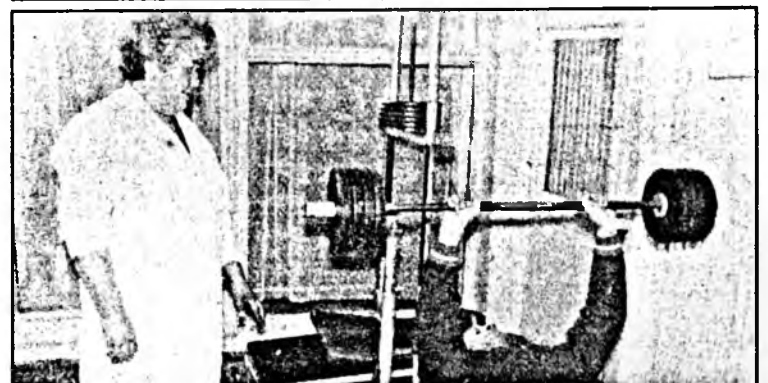
Туяна САМБЯЛОВА, Г.САМБЯЛОВАЙ фото.

Бассейн соо гоё даа!

Шүдэнэй техник Л.Б.Маланов

Г.Д.Таряшинова ЛФК-да хэшээл үнгэргэдэг

Дежурна врач Г.Ф.Лелекова, 5 разрядай тогошон Е.Н.Дарбалаева эгээнэй шанар шалгана

Эм домто аршаанһаа хүртэе

Медсестра М.Д.Аюшеева

концепции собственности, и всего того, что иногда принято называть цивилизационной парадигмой. Наша ситуация просто более критична, в ней более остро сконцентрированы современные противоречия. И говорить о них можно только в контексте истории. Но ведь Гегель сказал однажды, что история еще никого ничему не

расклада событий. Давайте же полистаем летопись человечества и постараемся найти в ней добрые советы, годные и для дня настоящего. Но потенциал развития был таков, что каждый раз люди находили исход и не срывались в пропасть. Да не просто выход из кризиса, а именно исход, открывавший новые

МОЖНО ЛИ ГОВОРИТЬ О РОССИИ В БУДУЩЕМ ВРЕМЕНИ?

Россия в контексте «Судьба цивилизаций»

Академик Российской академии наук Н.МОИСЕЕВ.

Этой статье я дал бы подзаголовок «размышления пессимистического оптимиста». Я вижу потенциальные возможности, которые позволили бы моей стране и моему народу подняться с колен и сбросить ту шкуру побитой собаки, в которую мы оказались одетыми накануне нового века. Но у меня нет, к сожалению, уверенности в том, что мы сумеем воспользоваться этими возможностями. Более того, я подозреваю, что далеко не все из той политической силы, которая нынче правит бал, в этом заинтересованы.

Я только что прочел книгу Джульетто Кьезы «Прощай, Россия». Этот блестящий итальянский журналист, по-видимому, искренне любящий нашу страну и проработавший 17 лет в России, гораздо лучше меня владеет конкретной информацией. Но и он, кажется, подтверждает мои худшие подозрения. Более того, он выносит приговор: исход летален! Я готов принять его аргументы, но не принимаю однозначного вывода. Возможности снова вернуться на поверхность для России еще полностью не исчерпаны.

Но нельзя забывать, что теперь уже время работает не в нашу пользу. И без энергичной позиции российского гражданского общества, без консолидации интеллигенции, без воли народа прогноз господина Кьезы действительно может состояться.

Итак, в заглавии статьи я сформулировал вопрос. Для того, чтобы убедиться в его правомерности, достаточно пролистать западные еженедельники, которые публикуют аналитические обзоры. Они все реже говорят о России. Обозреватели, как и политики, просто теряют к ней интерес, ибо кого в нашей бурной жизни может интересовать персонаж, который уже стал историей и тем более оказался на ее периферии. Что из того, что он в течение ряда десятилетий держал в напряжении весь западный мир, сегодня с Россией покончено и, к счастью, навсегда! Я думаю, что за границами нашей Родины так считают многие.

Победители устами Киссинджера, Бжезинского и других говорят лишь о том, как сделать так, чтобы она в принципе уже никогда больше не смогла подняться, а тем более бряцать своим ядерным оружием. А что самой России не встать - это вроде бы уже аксиома.

Вот почему грустные слова Кьезы «Прощай, Россия» невольно кажутся единственным реальным исходом. И все же многое не совсем так. Прежде всего, неверна изначальная аксиома. Но отказ от нее приведет к совершенно иному представлению о реальности. И потребует неординарных усилий. Давайте попробуем не спеша, без особых эмоций, рассмотреть вопрос, поставленный в заглавии, более внимательно, попробуем найти аргументы, показывающие, что изначальная аксиома - неверна. И этот анализ начнем издали.

Это и кризис организационных структур общества, и образования, и культуры, и исходной

научила. Великий немецкий философ, вероятно, прав, если мы хотим извлечь из истории некие рецепты для сиюминутного поведения. Но уроки истории развития человечества тем не менее столь назидательны, что позволяют увидеть коренные, эпохальные повороты судьбы и более того, понять, чем мы способны повлиять на течение «реки жизни».

Так ли уж все предопределяется судьбой, так ли уж мы беспомощны - особенно в «минуты роковые»? История показывает, что энергия и воля людей, устремленных к некоей общей цели, может в определенных условиях решающим образом изменить весь ход событий. Развитие общества не следует строгим законам, подобным законам Ньютона. Но на больших интервалах времени проявляются некоторые общие тенденции и обстоятельства, которые их определяют. Разумное использование этих тенденций может помочь нам избежать катастрофического

перспективы, в результате чего трагедия оборачивалась стимулом, причиной, качественно изменившей характер развития человечества, поднимающей его на новую ступень развития. Если угодно - на новую ступень «Восхождения к Разуму».

Сами истоки человека как биологического вида - это тоже эпохальная, общепланетарная трагедия, которая перевела на новый путь не только развитие нашего биологического вида, но и развитие нашей планеты. Вот что произошло около 3-4 миллионов лет тому назад.

Этими изгнанными из леса были наши предки - австралопитеки. Запомним: именно те, слабые, кого изгнали из леса, этого общего дома приматов - лидеров тогдашней жизни, через 2,5-3 миллиона лет стали людьми, хозяевами планеты!

Оказавшись вне привычного мира, наши предки должны были бы погибнуть, однако такого не произошло. Они сумели приспособиться к опасной жизни в саванне, встать на задние лапы, превратиться в смелых хищников, научиться использовать подручные средства и многое другое. И самое главное - гарантом их будущего постепенно становится Разум. Так они обрели перспективу развития, которой не было у более удачливых и приспособленных к жизни в лесу человекообразных обезьян. Трагедия изгнания из леса повернула развитие нашего биологического вида на тропу «Восхождения к Разуму». Эволюция изменила свое направление.

Но исход этой трагедии заранее был непредсказуем. Этот факт я хочу подчеркнуть и еще буду на него ссылаться.

Если первая катастрофа носила природный характер, то следующую я бы назвал «техногенной».

Изготовление топора и умение его использовать в драке требуют от человека разных качеств. Значит, в этих боях гибли те, кто потенциально мог развивать технику, накапливать и передавать знания. Восхождение человека по ступеням Разума могло остановиться. Человек мог превратиться просто в более умное животное (подобно головоногому тоже имеющим большой мозг).

(Из журнала «Эхо планеты»).

(Окончание в следующем номере).

ЯПОНСКИЙ ДРАКОН

Премьер-министр Японии Рютаро Хасимото известен своими спортивными достижениями в альпинизме и кэндо - фехтовании на бамбуковых мечях. При любых ситуациях он сохраняет легкое спокойствие, идеальный пробор в прическе и не меняет размеренного темпа речи.

По первому иероглифу имени в Японии его привыкли называть просто Рю-Дракон.

Ходят упорные слухи, что этот 60-летний политический деятель пользуется большим успехом у женщин и имеет чуть ли не пятерых любовниц. Однако знающие люди утверждают, что подлинная страсть Дракона - фотография. В этой области он достиг чуть ли не

профессиональных вершин и больше всего увлекается съемкой пейзажей.

НОВОЕ ГОСУДАРСТВО ПОЯВИТСЯ СКОРО НА КАРТЕ МИРА

Западная Сахара - бывшая испанская колония - в 1976 году была передана под временное управление Марокко и Мавритании, однако через три года была полностью захвачена Марокко. С тех пор вооруженную борьбу за

самоопределение ведет фронт ПОЛИСАРИО. В конце 80-х годов активные боевые действия почти прекратились. ПОЛИСАРИО и Марокко согласились на референдум. Но десять лет не могли договориться об условиях его проведения, поставив мировой рекорд по продолжительности переговоров. На прошлой неделе они наконец достигли компромисса, в ближайшие месяцы референдум пройдет под контролем ООН. Исход его не вызывает сомнений, так что скоро на северо-западе Африки будет Сахарская Арабская Республика (надо полагать, еще и Демократическая).

ЧЕМ БОЛЬШЕ ОЗОНА, ТЕМ БОЛЬШЕ ДЕНЕГ

считают авторы исследования, проведенного по заказу правительства Канады. Ровно десять лет назад в Монреале был подписан международный протокол, призывающий сократить выброс в атмосферу разрушающих озоновый слой веществ.

К годовщине протокола эксперты попытались выяснить его финансовый эффект. Результат таков. Расходы подписавших протокол 163 стран на перестройку промышленных технологий составят к 2060 году \$169 млрд. Но будут и доходы. Восстановление озонового слоя уменьшает

воздействие космических лучей, а значит, вырастут урожай и уловы рыбы. Доходы эти оценены в \$330 млрд, чистая прибыль - \$161 млрд. Россия не выполняет условий монреальского протокола, и, видимо, поэтому не может пока наслаждаться ростом урожая и уловов.

БЕЗ \$3,8 МЛРД. В XXI ВЕК НЕЛЬЗЯ

считает администрация Клинтона. Столько требует правительство на устранение «дефекта тысячелетия», то есть сбоя в работе компьютеров, которые могут возникнуть 1 января 2000 года, поскольку счетчики дат часто фиксируют лишь две последние цифры года.

Чем ближе конец века, тем больше шума. Последний отчет созданной в Белом доме группы подготовки к 2000 году звучит совсем уж угрожающе. Оказывается, скоро 15-ти федеральным министерствам и агентствам не хватит бюджетных денег на борьбу с датами. Нужны срочные меры.

Оценка дополнительных расходов увеличена с недавних \$2,8 млрд. до \$3,8 млрд. Администрация в тревоге, в тревоге конгресс так что деньги, надо полагать, будут. Независимые же эксперты считают, что опасность сильно преувеличена. И министерства - владельцы компьютеров (за редкими исключениями) могли бы спокойно встречать XXI век. Без дополнительных \$3,8 млрд.

нибудь книжонка. Пристрастие к чтению имел с того времени - рассказывал Семен.

Шли годы... Он стал общаться с молодежью соседнего улуса, там его приняли в комсомол. Когда Семену исполнилось 18 лет, как активного комсомольца приняли Верхне-Куйтинской партиячейкой в

верили своим глазам.

Семена приглашали из дома в дом, сажали на самое почетное место за столом. И Семен одарил скромными сувенирами дорогих ему женщин, благодаря которым легче переносилась горькая сиротская жизнь, и вышел в люди. Тогда он говорил: «Наши бурятские

ВОСПИТАННИК УЛУСА

В деревенской глухомани, забытой богом, на берегу маленькой речушки Куйты, зажатой с двух сторон горами расположился бурятский ул. Куйта, где насчитывалось всего-то 10-12 дворов.

Здесь в семье Желомона Архинчеева в 1911г. родился сын названный Жобэ, или по русски Семен. Улусники жили дружными семьями тихо и мирно, ибо каждый малый и старый был на виду у всех со дня рождения. Хозяйство вели кто как мог.

Отец Семена понемногу занимался ремеслом, по найму плотничал и между делом промышлял на мелких пушных зверей и рыбачил. Край еще был девственный, богатый зверьями, непуганной дичью, в реках и озерах - изобилие рыбы, тем не менее для семьи Архинчеева жизнь была нелегкой, жили бедно, скудной жизнью. Отец семьи был уважаемым человеком в улусе, ибо лучше и больше его никто не знал столько бурятских былин и сказок.

Героический народный эпос «Эзэр» мог рассказывать сутками. Потому в длинные зимние вечера все соседи тянулись к ним. Любознательный мальчик Семен много помнил из рассказов отца, но к одиннадцати годам лишился родителей. Мать и отец умерли друг за другом, остался круглой сиротой с маленькой сестренкой.

Всем улусом ахнули, что будет с сиротами? Но, однако в маленьких улусах в старину были неизбранные старцы, пользующиеся всеобщим уважением.

Таким авторитетом здесь был Шурос Мархаев, старше всех по возрасту, человек огромного роста, в плечах, как говорят косая сажень, с внушительным трубным голосом. Он сказал всем коротко и ясно: «Сирот не пустим по миру, будем растить и воспитывать всем улусом.»

Так, благодаря великодушному милосердию в любом доме сирот принимали доброжелательно, с чувством сострадания.

Рос Семен шупленьким, но шустрым, услужливым пареньком на побегушках. Рано приобщился к труду, еще будучи подростком начался пасти овец одноулусников. Как он позже вспоминал... «С восхода и до захода солнца уходил с отарой в горы. В моей пастушьей сумке крохота хлеба и бутылка молока. Молоко давали женщины сугурной дойки. Да, всегда какая-

партию и командировали на учебу в рабфак.

Учиться было нелегко, ни лексикона, ни базы у нас с другом с соседнего улуса Николаем Малановым не было, но желание к знаниям было огромное, говорил Семен. Еще обучаясь в Иркутске на рабфаке, два друга написали письмо Н.К.Крупской о своем желании продолжить учебу в Москве.

К их беспредельной радости получили ответное письмо. Н.К.Крупская давала советы, писала: «Если есть желание продолжить учебу, ничто не может быть преградой, только нужно хорошо готовиться и иметь хорошую характеристику.»

Окрыленные письмом друзья приложили к учебе все старания и по окончании рабфака уехали в Москву. Семен поступил на промышленный факультет военной академии механизации и моторизации РККА им. Сталина, а друг в энергетический институт им. Молотова. Учеба шла успешно.

Сохранилась у дочери Семена Людмила Семеновны Малаксиной - заслуженного врача РБ зачетная книжка отца, где только пятерки и четверки, да еще памятный подарок - командирская готовальня с выгравированной пластинкой: «Ударнику учебы, примерному слушателю... В 1936 году по окончании академии направлялся на КВЖД, но он обратился лично к министру путей сообщения Л.М.Кагановичу с просьбой направить его на строящийся индустриальный гигант Бурятии - ЛВРЗ, просьба была удовлетворена.

По приезде на завод, Семен был назначен начальником самого отстающего механического цеха.

Семен Желомонович, военный инженер во всех регалиях по пути из Москвы в Улан-Удэ заехал в родной улус Н-Куйта, Нукутского района Иркутской области, где прошли детские и юношеские годы.

Из воспоминания Екатерины Григорьевой, одноулусницы, медсестры: «Приезд его был праздником, встречали всем улусом, как самого дорогого и уважаемого гостя, с радостью и восхищением.

Бывший сирота, пастушонок, воспитанник улуса стал таким молодцом-красавцем, да еще военным инженером. Женщины не

женщины-матери, случись беда и горе рядом, всегда придут на помощь, это у них в крови, потребность души и сердца.»

С приходом на пост начальника цеха Семена Архинчеева, как вспоминали ветераны завода А.Ширибнимбуева, А.Бальбурова и другие, в цехе началась перестройка всей работы по-новому. Особое внимание было обращено на рациональное использование рабочего времени и на качество.

В первое время не всем нравилась жесткая требовательность военного специалиста, но вскоре оценили его организаторскую способность, знание и чуткое отношение к людям, их запросам и предложениям.

Отстающий цех резко пошел на подъем, появились похвальные статьи в заводской многотиражке, а начальника цеха С.М.Архинчеева видели среди передовиков на Доске Почета.

Так молодой военный инженер за короткое время завоевал авторитет и уважение в многотысячном коллективе завода.

Жаль, плохая досталась доля Семену Архинчееву. В 1938 году он репрессирован органами НКВД. Сначала был арестован начальник завода С.М.Иванов, чл. партии с 1917 г. один из крупных организаторов восстановления железнодорожного транспорта страны. После него начался массовый арест начальников и инженерно-технических работников завода, в их числе арестован и расстрелян Семен Архинчев как враг народа. Ныне посмертно реабилитирован за отсутствием состава преступления. Так, безвременно угасла многообещающая личность в начале своей творческой пути, в возрасте 28 лет, выходец из народной гущи.

Эти невинно пострадавшие люди в те кровавые годы не должны быть забытыми. Коллектив завода должен знать.

Правда, земляки его не забыли. На мемориальном памятнике совхоза «Шаротский» в числе других реабилитированных значится имя Семена Желомоновича Архинчеева.

Вечная память!
Иннокентий ГАРАНКИН, ветеран войны и труда.

г.Улан-Удэ.

Наши ветераны

Цыбик Цыбанович Цыбанов родился 20 марта 1918 года в селе Тарбагатай Верхне-Илькинское сельского Совета Заиграевского района. До 1934г. учился в Кижингинской школе. С 1935 г. работал в промартели «Лесхимпром-стольяр» на хуторе Ара-Куорка. (Заиграевский р-н). Через год его назначили счетоводом, а еще через два года - старшим бухгалтера.

С мая 1939 по июнь 1940 года учился в Москве при Всекопромлессоюзе на плановика-экономиста. По окончании учебы работал в промартели «Лесхимпроме» старшим бухгалтером.

С сентября 1940 г. Цыбик Цыбановича призвали в

ПО-ПРЕЖНЕМУ ЭНЕРГИЧЕН И МОЛОД ДУШОЙ

Красную Армию. Служил в 59-м авианолку, 34 авиадивизии, 9 воздушной Армии сначала стрелком-радистом, затем начальником радиостанции.

Цыбик Цыбанович находясь в Советской Армии в военное время 1942 году вступил в ряды Всесоюзной Коммунистической партии (большевиков) - КПСС.

Участвовал в боях с Японией, затем был в Маньчжурии, в Пхеньяне. Рвался на Запад, на фронт, но командование не отпустило. Особенно настойчиво просился в 1943 г., когда узнал о гибели отца на Западном фронте. Подал рапорт, но ему приказали оставаться наместе. После войны прослужил еще год и потом вернулся на Родину. Цыбик Цыбанович награжден орденом Отечественной войны II степени, медалями «За боевые заслуги», «За победу над Германией», «За победу над Японией». Получил благодарность Верховного Главнокомандующего И.В.Сталина за активное участие в войне с японцами в 1945 г.

После демобилизации из Армии с октября 1946 г. работал в Кижингинском отделении Госбанка главным бухгалтером, а с мая по август 1949 г. был на краткосрочных курсах в Правлении Госбанка СССР. Затем работал старшим инспектором в Бурят-Монгольской республиканской конторе Госбанка. С декабря 1950 года Цыбик Цыбанович был назначен управляющим Бичурским отделением Госбанка. В 1953г. заочно окончил Иркутский кредитно-финансовый техникум. С октября 1954 г. переведен управляющим Джидинским отделением Госбанка, а через четыре года - управляющим Кижингинским отделением Госбанка.

С июля 1959 г. Цыбик Цыбанович переехал в Онохой. В лесокомбинате он был сначала старшим экономистом, затем начальником финансового отдела. В июле 1978г. Ц.Ц.Цыбанов мог уйти на заслуженный отдых, но в ЛПК он еще продолжал работать до октября 1982 г.

Как ответственный за финансовое состояние комбината Цыбик Цыбанович боролся за режим экономии, за рентабельность производства, следил за своевременностью расчетов с государством, за своевременным погашением банковских кредитов, погашением задолженности поставщикам, за взыскание дебиторской задолженности и т.д.

На Онохойском ЛПК в 1963 г. Цыбик Цыбанович был избран председателем головной группы партийно-государственного, а затем народного контроля и проработал бессменно до 1982 года. За это время он постоянно избирался заместителем секре-

таря парткома (ЛПК в течение 18 лет. В органах народного контроля Цыбик Цыбанович был членом Заиграевского районного комитета НК. До 1991 года был внештатным инспектором НКК БурАССР, был руководителем специального поста комитета НК СССР по охране природных ресурсов озера Байкал.

За хорошую работу в борьбе за режим экономии выпускаемой продукции головная группа НК ЛПК была награждена Почетными грамотами Нар. контроля СССР и Бурятской АССР. Ц.Ц.Цыбанов награжден Почетным значком НКК СССР за активное участие в работе органов Народного Контроля СССР. Цыбик Цыбанович награжден юбилейной медалью «За доблестный труд». В ознаменовании 100 летия со дня рождения В.И.Ленина и много раз награждался Почетными грамотами и ценными подарками ОК КПСС, Совета Министров БурАССР, Облпрофсовета, ОК ВЛКСМ, РК КПСС, райисполкома, НКК республики, района, Онохойского ЛПК, комбината «Забайкаллес». В 1978 г. Указом Президиума Верховного Совета БурАССР Цыбик Цыбановичу Цыбанову присвоено почетное звание «Заслуженный экономист Бурятской АССР».

С 1982 года отыскивали однополчане друг друга и после этого несколько раз встречались в Москве, в Уфе, приезжали из Кеморова, Омска, Харькова, Одессы, Казахстана. А сейчас с каждым годом остается меньше, меньше: одни уходят навсегда, другие оказались за границей, хотя никуда не уезжали.

С октября 1982 года по 1 декабря 1992 года Ц.Ц.Цыбанов работал начальником Онохойского Госстраха. В эти же годы он был председателем Совета ветеранов войны и труда, Вооруженных Сил и правоохранительных органов пос. Онохой.

Вместе с супругой Жибзеймой Базаровой, с которой прожили 51 год (15 марта 1997г. справляли золотую свадьбу) в полном согласии вырастили двух сыновей - Баир и Батора, и дочь Дариму. Сейчас у них пять внуков и две правнучки.

Находясь на заслуженном отдыхе Цыбик Цыбанович по-прежнему интересуется жизнью поселка, ходит на митинги и каждый раз высказывает отдельные предложения.

Несмотря на свои 80 лет и на сложности сегодняшней жизни, Цыбик Цыбанович по-прежнему энергичен, жизнелюб и молод душой.

От души пожелаем ему здоровья и долгих лет жизни и поздравляем с 80-летием!

Жигжит ЦЫДЕНДОРЖИЕВ.

ПРОФЕССОР Г.Ц.Цыбиковэй түрэнхөөр 100 жэлые тэмдгэлгэһэнээ хойшо энэ эрдэмтын нэрээр жэл бүришье бэшэ наа, байг гээг уншалганууд эмхидхэгдэг боложо заншалан юм. Зүүн зүгэй оронуудай түүхэ шэнжэлэгээр ехэ юумэ хэжэ, гэлхэй түбигэ нэрээ нэрлүүлэн элитэ ехэ э р г э м т э г э й :

**ЭНХЭ СОЛОЁО ДУРДУУЛХА
ЭРДЭМТЭ ХҮНЭЙ ЗОЛЫНЬ ЛЭ**

Г.Ц.Цыбиковэй түрэнхөөр 125 жэлэй, Б.Б.Барагинай – 120, Г.Н.Румянцевай – 95, Р.Е.Пубаевай – 70 жэлэй дурасхаалда мүнөө жэлэй иимэ уншалганууд зориулагдба.

XX зуун жэлэй хоёрдохи хахадта Зүүн зүгэй оронуудай түүхээр – тибетологоор, буддологоор эрдэм шэнжэлэгые үргэнөөр эрхилхэ хэрэгий бээгээ дааж, ехэ захтануудые бүтээһэн, совет, буряад ороной эрдэм шэнжэлэгээг ехэ хубитаяа оруулан, түүхын эрдэмэй доктор, Буряад Республикын эрдэмэй габьяата ажал ябуулагша Регби Ешиевич Пубаев Буряадай

эрдэмэй хороондо (комплексно институт, Сибирийн отделениин Буряадай филиалда, эрдэмэй түбтэ) гуша гаран жэлдэ ажалалан юм. Нийтын эрдэмэй институттай зүүн зүгэй гар бэшэлгэнүүдэй, бусад үнэтэ шухаг зүйлнүүдэй таһагые гаагшаар ажаллажа байтараа сарһаа урил наһа бараа хэн. Эрдэм шэнжэлэгынгээ ажалал охин гунда ябатараа, шэнжэлэгтэ хубилалтын

эжилжэ, үргэн харгын нээгдэжэ байһан үедэ Регби Ешиевичэй мордохониин гэмшэлтэй. Хүдэлжэ ябаһан таһагайн эрдэмтэд аха нүхэрэйнгөө түрэнхэн үгэрэйн дурасхаалда үнэнэй бэлдэхэл хэжэ эхилһэн байгаа. Тэрэнэйн нэгэн шэнжэлэгын ажалые тобшолон «Культура Центральной Азии: письменные источники» гэхэн һая хэблэгдэһэн ном болоно. Эрдэмтын ажабайдалые тобшохоноор харуулха зорилготойгоор наһанайн нүхэр Хандажаб Батоевна Базаржапова-Пубаевада корреспондент Д.ЖУГДУРОВА хандан байна.

ЗҮҮН ЗҮГЭЙ ТҮҮХЭ, ШАЖАН МҮРГЭЛ ШЭНЖЭЛЭГШЭ

80-яг онуудта Далай-ламын аха Америкын эрдэмтэн профессор Т.Ж.Норбу буряадай эрдэмэй хороондо ходо ердэг байгаа. Уһан монгол хэлээр буряадуудтай ярилдаггар хэн. Уузалгын үедэ Р.Е.Пубаевтай һуунаг.

тээһэнэнь шэнжэлдэг байгаа гээбэл: Англи-Түбэдэй харилсаанууд, хариин эзэмдэгшэдтэй эсэргүүгээр түбэд арадай тэмсэл, Түбэд ороной буурал сагай политическэ байгуулалта, дундаа зуун жэлнүүдэй үедэ бэшэгдэһэн түүхын зохёолнууд гэхэ мэтэнүүдые шэнжэлдэг байһан. Тиигэжэ хамтадаа 70 гаран хүдэлмэри, тэрэ тоодо 4 томо ном (монографи) хэблүүлһэн юм. «XVIII зуунай эсэстэ, XX зуунай эхиндэхэ Түбэдэй политическэ түүхын очеркнууд», XVIII зуун жэлэй Түбэдэй түүхэ бэшэгэй эрдэни зэндэмэни - монгол угсаата элитэ эрдэмтэ Сумба-хамбын зохёол «Пагсам-Чжонсан», «Түбэдэй түүхэ ба хронологи» гэхэ мэтэ шэнжэлгэнүүд гол һуури эзэлдэг байгаа. Гадна шухала шухала асуудалнуудаар эрдэмтэдтэй хамта «Буддын-ламын шажанай бии болоһон

сурталдай шалтагаанаар хоригдодог, шүүмжэлдэг ородог болобо. Дээр: дурсагдагша «Очеркнууд бэлдэгдээд, гүрэнэй Гадаадын хэрэгүүдэй министрствын тусхай зургаануудта шалгалта гаража, хэблэхэ зүбшөөлэй үгтэһэншые һаань, институтай хэблэлэй түсэбһөө хаягдаба. Тэрэнэ мүнөөшье болотор хэбтэдэг. Мүн Сумба-хамбын «Пагсам-Чжонсан» зохёолы бэлдэжэ эхилхэдэнь, хэблэлэй түсэбһөө баһал гаргагдаа хэн ха. «Бэлэн болоһон ажал хуу хоригдоно, хойшолуулагдаа юм гү...» гээд уруу дуруу болоод гэртээ ердэг хэн. Тезд бушаганаса бурьялаа уур сурталтай хүн бэшэ хадаа хоро шараа бусалхаар элдэбын ушаралнуудые зоосоогол хуу багтаагаад, сэдхэлээ химэлүүлжэ ябадаг хүн юм хэн. Иигэжэ хэжэ ябаһан ажалаа таһалдуула баатай болоо хэн. Энээнэйн орондо шажанда эсэргүү идхамжын хүдэлмэри шангадхаха хэрэгтэ хабаадуула заабари дээрэһээ буулаа хэн ха.

Корр.: Одо мүшэдөө нилүүлбэ гэлсэгшэ гү. Гэр мал болоһоно, ажабайдалаа сугтаа яажа түхээрһэн тухайгаа хөөржэ үгыт.

Хандажаб Батоевнагай харюу-хөөрөөн иимэ байгаа: «Регбин Ленинградта һуража байхада, 1954 ондо айл болоо һэмди. Гэртэһиниинь Могойтын районой Хара-Шэбэр нотагта һуудаг хэнгэлдэр сагаан гэжэ уг удамай Ешын Пубаагай ехэ бүлэдэ Регби түрэнхэн. Абань бүхэли наһаараа малай аргашанаар колхоздоо хүдэлһэн, ажалын магтаал - «Хүндэлэй Тэмдэг» орден болоно. Ажалша бэрхэ хүн ябаа, үглөөгүүр эртэ тэргэ морёор гараад лэ үдэшэ орой гэртэ бусадга - нимэ ажалтай хэн абамнай. Олоной эхэ Цыбегмит эжимнай түбшэн тэнюун зантай, ямаршые сагта хүнэй орожо ерэхэдэ, һайхан сайгаа уулгангүй гаргадаггүй гуримтай хэн. Халуун хүйтэниие һайса үзэһэн, аяр 14 хээли болоһон, зургааниинь лэ хүн болоһон юм. Хээгү ажалын гэжэ хомор байһан. Гэр соогоо аажам амгалан байдалтай, жэнхэни буряад аад лэ, ямар бэ даа өөрын ёһо гуримтай айл байгаа. «Зоной жиир соо ябаха юумэ, нэгэ бүтээгээ наа, һайрхажа нархаганажа болохогүй» гэхэ Цыбегмын һургаалаар үхи хүүгэдээ үндылгэһэн гэжэ хардаг хэм. Нотагайн зон мүнөөшье болотор Пубаатаниие һайн һайханаар дурсажа байдаг.

«Диссертация «Пагсам-Чжонсан» - памятник тибетской историографии XVIII в. представляет собою многоплановое фундаментальное исследование одного из крупнейших памятников тибетской историографии XVIII в. Для выполнения поставленных задач исследования автору диссертации потребовалось не только перевести и проанализировать большой тибетский текст сочинения, но и проследить историю возникновения и развития исторических знаний тибетцев в древности и средневековье. Также ему потребовалось не только глубокое знание истории буддизма, Тибета и Монголии, но и иметь широкую осведомленность в истории Индии и Китая, в традиционной индийской и китайской культуре.

Основной вывод автора диссертации о том, что «Пагсам-Чжонсан» Сумба-хамбо представляет завершающий этап тибетской средневековой историографии и по характеру является сводной историей стран Южной, Центральной и Восточной Азии с древнейших времен до середины XVIII в., является обоснованным и в теоретическом, и в научном аспектах. (Из отзыва оппонента).
Член-корреспондент АН СССР Г.М.БОНГАРД-ЛЕВИН. 10.5.1982 г.

Иимэ гурим журамтай бүлэдэ түрэнхэн Регби баһаһа ямаршые ажал хэһэн, дайнай үедэшые энэ үеын багашуул колхозой бүхы ажалынь хэдэг гол хүдэлмэришэдынь ябаһан гэжэ һануулаалташыегүй бээ. Бултадаал иимэ шатые дабаалди даа.
Регби һургуулида бэрхээр һурадаг байгаа. Зугаалайн хүсэд бэшэ дунда һургуули дүүргээд, Агын багшанаарай училищи эрхимээр түгэхэхэдэнь, саашаа һурахынь ябуулан юм. Тиигэжэ Ленинградтай университетэй Зүүн зүгэй факультэдэй монгол-түбэд шэглэлээр һуража, 1952 ондо дүүргэбэ. Аспирантурада һурахаар дурадхагдажа, үлөөгдэбэ. XIX зуунай эсэстэ, XX зуунай эхиндэ Түбэд ороние Англи эзэмдэһэн түхэтэй юм. Тиигэжэ түбэд

арад эзэмдэгшэдтэ эсэргүү тэмсэлдэ бодоһон бэлэй. Энэ асуудалаар шэнжэлэг хэжэ, диссертация саг соогоо хамгаалжа, эрдэмэй кандидадай нэрэ зэргэтэй болобо. Жэл тойрон энэ городто байхадаа, СССР-эй эрдэмэй академиин библиотекэдэ ажаллааби. Диссертацинь һайнаар сэгнэгдэжэ, кафедрадаа үлөө, мэргэжэлээрээ саашаа хүдэлхынь дурадхаба, хамтын байра соо таһалга үгэхөөр найдуулба. Нүхэрнэй үлэхэ ехэ дуратай байгаа, арбаад шахуу жэлдэ Ленинградта һуража, һурамхи болонги байһаниинь эли хэн бээ. Аилай ганса басаган би аба, эжыгээ орхөөд, холо газарта һуурижаха аргагүй байһанби. Тездэшые эжимни үбшэн болоһон байгаа. Тиигэжэ 1955 ондо Буряад ороноо бусажа ерээ бэлэйди.

Ерэмсээрнай яһала һайн таһалга үгөө, эдөөнэйн таһалга хүршэнэртэй суг хэн. Байратай болоходоо, ямараар баярлаа хэнбибди. Манай баялиг гэхэдэ, томы-ы даа хоёр ханза номууд, хоёр чөмодантай - иимэ аилайхи ерээ һэмди. Манда бэшэ юумэншые хэрэггүй байдаг хэн ха. Ехэ басаган Сэсэгнай жэлтэйшые болоодүй ябаа.

Хоёр жэл тухайда Буряадай гүрэнэй багшанаарай институтда, партийна һургуулида Регби Ешиевичэй багшалаад байтарынь, эрдэм шэнжэлэгын Буряадай комплексно институт байгуулагдажа, тишэ уригдаба.

Пубаевтанай бүлэ: (зүүн тээһээ) Регби Ешиевичэй эжы Цыбегмит, хадам абань Базаржаб Батоевич, ехэ басаган Сэсэг һууна.

**МЭРГЭЖЭЛЭЭРЭЭ
ХҮДЭЛЖЭ
ЭХИЛБЭ**

Институдай Зүүн зүгэй таһагта түбэдэй түүхэ шэнжэлэхэ - өөрынгөө нарин мэргэжэлээр - тибетологоор хүдэлжэ эхилээ бэлэй. Тэрэ саһаа һүүлшынгээ үдэр болотор - 33 жэлдэ Регби Ешиевичэй бүхы наһанайн ажал Буряадай эрдэм түбтэй холбоотой, зүүн зүгэй түүхэ шэнжэлэхэ шэглэл байгуулагдадай нэгэн ябаһан юм. Түбэд ороной түүхэ бүхы

унги, удаха» гэхэн ном Б.Семичевтэй хамта бэшээ, Б.Д.Дандаронтой «Источник мудрецов» гэжэ буддын түбэд-монгол үгэнүүдэй толи - эдэ хоёр номуудые бэлдэжэ хэблүүлээ хэн.

**НАНАА
ЗОБОРИТОЙ САГ
БОЛОДОГ ХЭН**

Иигээд лэ үргэлжэлөө һаа, ажалын яһалашые бараг урагшатай ябуулагдахал аад, дүүргэгдэһэн шэнжэлэггэнүүдэйн олонинь үзэл

Иигэжэ хүдөө аймагуудаар ябаа. Буддын шажанай түүхэ суртал мэдэхэ хүн хадаа зоной дунда хөөрэлдөө хэдэг, лекци уншадаг байгаа. Үзэл бодолой талаар ехэ адуунуудтай номууд хэблэгдээ гэхэн шанга шүүмжэлэл энэ үедэ намын хороонуудһаа буудаг болобо. Лекци, хөөрэлдөөнүүдыньшые шажанай харша уха элирүүлһэн, шүүмжэлһэн удахатай болоногүй, харин шажан мүргэл дэлгэрүүлхэ гэхэн болоно гэхэ мэтын шүүмжэлэл Регби Ешиевичэй толгойдо буудаг болобо. Алдуу ехэтэй номуудай тоодо Б.Д.Дандаронтой суг хэблүүлһэн буддын шажанай түбэд-монгол үгэнүүдэй мүнөөхи «Источник мудрецов» гэжэ толи, тиихэдэ эрдэмтэн Ц.А.Дугар-Нимаевай бэлдэжэ хэблүүлһэн Хайбзан Гальшиевэй «Бэлгүүн толи», эрдэмтэ лама Ринчин Номтоевой зохёолнууд (эдэнэйн харюусалгата редакторын Регби Ешиевич байгаа) ороно. Үзэл бодолой асуудалаар эдэ номуудта гараһан олон адуунуудые заһаагүй, политическэ һэримжэе алданан, найдабаригүй хүн гүүлэбэ. Иигээд лэ эдэ хоёр эрдэмтэ хоюулан һундалдаад, элдэбын суглаанууд, зүблөөнүүд дээр хяа шүүмжэлүүлдэг, хараалдааг буржуазна үзэл бодол номноһон номуудые хэблэжэ гаргаа гэхэ зэргээр олон жэлдэ һайса хараалганан юм. Эгээл энэ үедэ хэн ха, Б.Д.Дандаронтой хэрэг гээд гараа хэн. Сугтаа хүдэлжэ байһан Регби Ешиевич баһал зэмэтэй хүн бололсобо. Билиа Дандарович буддолог, ехэ эрдэмтэй хүн һааб даа. Түрэн,

Лагерьнуудайнгаа хоорондо эхэ юумэ хэжэ үрдинэн, Буряадай зүүн зүгэй эрдэм шэнжэлэгдэ эхэ хубитаяа оруулхан хүн байха. Тэрэ сагта сүүдэлүүдээ, хээлтын газарта В.А.Ринно эльгээгдээ бээлэй. Далаад гаран онуудта болохон энэ хэрэгые олонхи зон нанана ёһотой. Теэд хубилалта шэнжэлтын эхилтэр шахуу энэ шууяанай суурян замхаагүй, зарим хүнүүдэй хубшэргэйе дайрахадажал байхан байха. Яахаб теэд, сагай эрхэ тинимэ байгаа.

60-аад, 70-аад онуудта профессор Г.Ц.Цыбиковэй нэрэ бусааха ажал эхилээ хэн. Энэ хэрэгээр Регби Ешиевич Улаан-Удэ Урда-Ага хоёрой хоорондо харгылдаг болобо. Элитэ багша Дарма-Базар Жигмитовэй оролдолгоор эрдэмтын сэгнэшэгүй эхэ архив хадагалгадажа байхан юм. «Эдир залуу наһаяа эрдэм бэлгээр шэмэглэһэн эрхим хүндэтэ хүхэр Регби Пубаев, Таандаа амар мэндые хүргэе...» - гээд, эрдэмтын наһанай хүхэр наһа Норбоева хуушан монголоор сээрээр бэшэдэг хэн.

Эрдэмтын түрэнһөөр 100 жэлэйн дурасхаал тэмдэглэхэдээ, науचना конференци үнгэрэхэ бэлдэхэ эхилэ. Г.Ц.Цыбиковэй эрдэм шэнжэлэгэ, ажал ябуулга тухайдань элдхэл бэлдэбэ. 1973 ондо эрдэмтэдэй тэрэ хураалданай болоходо, тэрээн дээр хэлэхэ элдхэлээ ушшаха найдабаригүй болохон Р.Е.Пубаев миин хуугаад үнгэргэбэ. Науचना конференци дээрэ Г.Ц.Цыбиковэй шэлгэдэмэл зохёолуудаһаа хоёр боти хэблээдэ бэлдэхэ шийдхэбэри абтаба. Тэрэиние бэлдэхэ хэрэг Регби Ешиевичтэ даалагдаа, гэртээ үдэр һунигүй хууша, бишые арга шадалаараа туһалсадаг хэнби. Ходо тоншуулжа ябахандаа, хүн урма зориггүй болоходог, сэдхэлыннь зосоогоо ямар бэ даа мэдэгдэшэгүй юумээр үрбтүүлжэ байдаг ха гэжэ хардаг хэм. Эрэ хүнэй зориг хухалжа болохогүй гэнэн урдаанай үгэ бии хэмнай. Тинмэшые наа, бүхы юумые тэнсүүлжэ шадаха сэнэгтэй хүн хадаа «бүхы юумэн ингээд лэ үнгэрдэг юм лэ дээ...» - гээд өөрынгөө гү, али минии сэдхэлые сээдэдоулахэ наһатай хэлгэшэ бээлэй. Хоёр ботинн гар бэшэгүүд бэлэни болгодожо, хэблээдэ эльгээхэ саг ербэ. Тингээд редколлегиядэ ямар хүнүүд оруулагдахаб, харюусалгата редакторнууд хэд болохоб гэнэн зүбшээдөөнэй болоходо, хүнэй хэнэн ажалда гараа табихаяа таһа арсаашы наһы, харюусалгата редакторай нэгэиний Ц.Б.Цыдендамбаев болгодожо, найдабаригүй болохон Р.Е.Пубаев редколлегини тоодо оруулагдаа хэн. Тингэжэ эдэ хоёр боти Новосибирскын «Наука» хэблээдэ гаргагдаа хэн. Эдэ номуудые хоёрдохёо хэблэхэдээ, заһаад гаргаһан ябагша даа. Эдэ бүгэдэн жэжэ божын үйлэ хэрэгүүд хэбэртэйгээр харагдажа болохо, теэд нимэ юумэнүүдхээл хүнэй зүрхэ сэдхэл таһа шэрэгдэдэг бэшэ гү.

Бүхы байдалайнай эрьдэдхэн үедэ буддын шажанай дасан дугангуудай хаа хаанагүй будхоогодо, хүзэгшэдэй дуран соогоо шүтэхэ, мургэхэ сагай эрьжэ эрээд байхадань, юунэйшые

түлөө Регби Ешиевич тингэртэрэ шүүмжэлүүдэг, хараалгадаг, газалууддаг байгаа даа гээжэ ханахадаа, мүнөө зосоомни муу болодог. Эгээл ажал хэжэ замйнгаа нээгдэжэ, сагал а оруулжа байгараа мордоо хэн.

1975 оной январин 18-да Улаан-Баатарһаа академик. Ц.Дамдинсүрэнэй эльгээһэн бэшгээхэ: «Я много раз думал о Ваших научных работах. Как я уже говорил, что Вы уже перевели «Дандзи», «Чойджун» Сумба-хамбо- это великий подвиг перед научным миром».

Б.Д.Дангарон Р.Е.Пубаев хоёр гар бэшэгэй таһагта.

ажал үлэнхэй юм даа. Теэд яахаб, юумэн гэшэ гасалантай, үйлэтэй юм гү, хэрэгтэ хэрэггүй хөмороон хяралдаанһаа хүнэй бэе муудадаг, наһан хороогдогышые бэшэ юм гү. Иимэ утаг-татаг үйлэ хэрэгүүдтэ сохигдожо, зүрхэ сэдхэлээ химэлүүлжэ ябахадань, аспирантурын һүүлээр Ленинградта үлөөхэдэнь, дэмышы наашаа ерһөн байгаа хэн хабди гэжэ ханаха саг болодог хэн. Отол эрхимээр хураһан, эрдэм шэнжэлэгэ хэжэ бэлгтэй байһанаа харуулан хүн ябаа хэн тинхэдэ. Түбэд, Монголой түүхээр, хэлэ бэшгээрнь, соёлоорнь баһаһаа һонирходог байһанби гэдэг хэн. Сүүгэлэй, Зугалайн, Агын дасангуудта дүтэ үндыһэн, Агын буряадай һийн һайхан ёһо заншалаар хүмүүжэһэн байгаа бээбэ. Иигэжэл бүхы зүүн зүгэй

хүндөөр үбдэжэ байгаа, хэблээдэ бэлдээ хэн. Наһа бараһан хойнонь тэрэ номын барлагдаһан юм.

Зүүн зүгэй шэнжэлэгдэ нүхэдэйнгөө бүтээһэн захатануудые хэблээдэ бэлдэхэ - хинаха, заһаха ажалда ехэ сагыннь ошодог байһан юм. Түбэд эмнэлгын Атлас, Жудчи, Ганжуур, Данжуур гээд эртэ урдын зохёолнууд, «МНР-эй соёлой түүхын очеркнүүд» гээжэ эргын дамбагар зузаан номуудые һүниин зоргоор уншажа һуудаг хэн. Харахадаһни, заримандаа ехэ заһабари оруулжа, эрэн марян болотрыннь эрээлээд байха. Арба һайса гаран нимэ номуудые уншажа гараһан байха.

Түрэл арадайнгаа түүхэ шэнжэлэгдэ хабаадалсаһан наһа даа. Буряад-монголшуудай

бэлдэхэлсээ, ойн баярай удаху унги тайлбарилан үндэлээ хэн. Үндэр гэгээн Далай-лама морилжо, энэ ойн баярай үдэрнүүдтэ уншалга, ном табья, хүн зон амиды бурхантай золгохо азатай байһандаа сэдхэлээ баясаһан байха.

Азинн буддын шажантанай эб найрамдалай конференци - АБКМ-эй хураалдаануудта, монголшо эрдэмтэдэй бүхэдэлхэйн суглаануудта хабаададаг нааб даа. Иимэ хураалдаануудай үедэ, ажалынгаашы хэрэгээр Регби Ешиевич дэлхэйн олон эрдэмтэдтэй холбоотой байдаг хэн. Буряадай эрдэмэй хороондо эрдэмтэд иигэжэ хаа хаанаһаа ерэдэг болохон юм. Монголой академикүүд Б.Ринчен, Ц. Дамдинсүрэн, Нацагдорж, Бира, Норовсамбуу, докторнууд Ендон, Лубсандэндэв, Венгрийн эрдэмтэд Л.Лёринц,

1985 ондо Катмангу хотого (Непал) соёлойнь түбтэ Р.Е.Пубаев үгэ хэлэжэ байна. Энэ зурагай нүгөө хажууда хуугааша эхэнэр Н.Д.Болсохоева.

түүхэ, уг гарбал, ёһо заншал гэхэ мэтэнүүдтэ хабаатай хуушанай эхэ бэшэлгэнүүдые, документнүүдые бэдэржэ, оложо оршууладаг, элирүүдэг байһан. Хуушан монгол хэлэ һийн мэдэдэг хүн хадаа Хориин, Агын буряадуудай түүхэ, Тобын Түгэдэрэй бэшэһэн угай бэшэгые оршуулаа нааб даа. Түбэд тухай Г.Ц.Цыбиковэй архивһаа шэнэ документнүүдые оложо хэблүүлээ, мүн Монголоор ябаһан тэмдэглэнүүдыень 1965 ондо гаргуулагдаа.

Хамалганда ошоһон гү, али ондоошые шалтагаанар мэдэгдээгүй байһан буряад арадай эрдэмтэд, суута хүнүүд тухай баһал архивуудые түрүүн онгилажо, П.А.Бадмаев, Цыбен Жанцаран, Агбан Доржиев - эдэнэрэй намтар бэшэһэн юм. Түбэд ороноор аяншалхан Буда Рабдановай бэшэлгэ тэмдэглэнүүдыень Россия Гадаадын хэрэгүүдэй министрствын архивһаа оложо, хэблүүлээ хэн.

ЭРДЭМТЭДЭЙ ХАРИЛСААНУУД

Эрдэм ухаанай, эб найрамдалай асуудалнуудаар

Тибетологёор Токио хотого 1989 ондо болоһон уласхоорондын семинарта хабалагша г: уласхоорондын монголшо эрдэмтэдэй нэгэдэлэй генеральна секретарь, Монголой академик Бира Р.Е. Пубаев хоёр.

обтоһон хүм гэдэг хэн. Шэлэһэн мэргэжэлээрэ наһан соогоо хэнэн ажалынь коммунист шалт болдодо харша байһан уулзагаанһаа хара хөмороон соо үнгэрөө даа гээд мүнөө ондоо сагта оршожо байхадаа, халаглаһар байдаг. Теэд яахаб, үнгэрһэн юумэн үнгэрөө.

Хэдэн жэлэй урда тээ эхилһэн Түбэд, Монгол угсаатанай суута эрдэмтэн Сумба-хамбын «Пагсам-Чжонсан» гэжэ зохёолые шэнжэлжэ дүүргээд, тухайн ном болгожо хэблүүлээ хэн. Тингэжэ СССР-эй эрдэмэй академиин Зүүн зүгэй институтдай Ленинградтай отделенидэ энэ номоороо докторой диссертаци 1982 ондо хамгаалжа, Түбэд ороной түүхэ шэнжэлгээр орон доторой түрүүшын доктор болоо бээлэй. Сумба-хамбын ехэ зохёолнуудай 1-дэхи хубинь энэ байһан юм. Хоёрдохи хубиинь

«...Во время учебы в университете и аспирантуре интересовался историей Тибета и буддизма, тибетским и монгольским языками, а этот интерес был у меня фактически с детства, так как я рос и воспитывался в родной Аге в народных традициях почитания всего того, что культивировалось веками в Цугольском, Зугалайском и Агинском дацанах, всего того, что почитали агинские буряты из области народных и рели изонных обычаев и нравов. Этот интерес, фактически, ко всему Востоку, его истории, культуре и цивилизации у студентов развивался и воспитывался на восточном факультете Ленинградского университета...» - ответствовал Р.Е.Пубаев на вопрос корреспондентов, как Вы пришли в науку.

доторшые, гадаададашые эдэб хураалдаанууд үнгэргэгдэдэг байһан. Эрдэмтэд, эдэбын үзэл бодолтон, бурхан шажанай үндэр санаартан эдээнэ хабаадалсадаг байгаа. Россия, Буряад орондо буддын шажанай дэлгэрһээр 250 жэлэй оёе 1991 ондо тэмдэглэхэдэ, ехэ хэмжээнүүд бэлүүлэгдээ бээлэй. Эдэ бүгэдые һайнаар үнгэргэхын тулада Регби Ешиевич

Ветлифальве, Чехийн эрдэмтэн И. Колмаш, Германиһаа - Загастр, Хейсич, Америкэхээ - О.Латимор, КНР-һээ - Чингэлтэй, Лубсанцэрэн гээд олон хүнүүд ерэдэг байгаа. Эдэнэрэй олонхидыень гэртээ оруулаха саг болодог хэн. Энэмнай бэлэн хэрэг бэшэ, тэрэ сагта ямаршуу байдалтай байһаннай бүгэдэңдэ эли бээ. Тингээшые наа, буряад арадайнгаа нэрэ түрэ хухалаһгүй гэжэ һайсал гүйхэш

даа. Ямар һонин, хүхюу абари зантай ехэ эрдэмтэдтэй уулзаха азатай байһанаа мүнөөшые болотор ханажа ябадагби. Профессор Норбу (олон удаа манай город ерһэн) профессор Латимор хоёр уһан монгол хэлэтэйнүүд маанадагтай хоёрэдэжэ, тоомоо таһаржа һуудаг хэн. Академик Б.Ринчен олон хэлэ мэдэхэ, хөөрөөшэ һонин хүн хэн. Нэгэ ерэхэдэ гоё гэгшын монгол дэгэлтэй, дэнзэтэй малгайтай - нимэ монгол хүн урдаһин байха, хожомын европын костюмтай гоё хүн орожо ерэхэ. Олон хэлээр бэшэжэ эльгээһэн бэшгүүдынь манайда байдаг.

Иигэжэ дэлхэйн ехэ эрдэмтэдые гэртээ оруулжа гаргахадаа, байра байдал тухайгаа бодохош даа. Манайхи ехэ бүлэгтэй айл байһамди: хүүгэдэ, хүгшэдтээ арбаад зон болодог хэмди. Хүүгэдэй томо болодог, гаража ошоторнь тэрэй эзэнэй ажаллаха таһагаа гэжэ байгаагүй юм. Теэд яахаб, сагай эрхээр хуугаабди, гэр тухай хэлэхэдэшини, шэхээшые үргэхгүй. «Һэеы гэртэ хууһан зон хамнайбди» - гэжэ урданааш харюусаха. Юрэдөөл һийн хуугаабди, эсэгэнэрээ үргэжэ наһалуулаа хэмди, үхи хүүгэдэ үндылгэжэ, ажалынь замда оруулабди. Одохон Зандараамнай армида алба хэнэ. Бага Ирина басагамнай эсэгынгээ харгыгаар Ленинградтай университеттэй хитад хэлэ, түүхээр шэглэжэ, һуралсаһаа дүүргэһэн, шажан шэнжэлэхэ мэргэжэлтэй Буряадай эрдэмэй түбтэ эсэгынгээ хүдэлһэн таһагта ажалладаг. Игорь хүрэгэмнай японоор мэргэжэлһэн, мүн лэ БНЦ-дэ хүдэлдэг. Хуража яахадаа, Ирина Хитадта практика гараха үедөө Түбэд орон - һасаар ябаһан юм.

Регби Ешиевич хүндэ үбшэндэ дайрагдажа, жара һаял алхажа ябатараа мордоо хэн. Хэлэ ябаһан ажадань шадал соогоо туһалалсаа болодог наабзаб даа. Тэнюун түбшэн зантай, энхэргэн һайхан сэдхэлтэй, үринэртөө аргагүй мээхэй, хада уула шэнги тулгууритай, нүхэр лэ гэжэ нүхэртэй ябаһан хүм гэхэби. Мүнөө наһанай амарлатада гаранхай хуудагбди. Нүхэрэйн эгшэ Бутид абжаамнай багаһуудыемнай үндылгэсэхэн, үшөө басагадай хүүгэдые томо болгоосожо һуудаг. Абжаагайнгаал ашаар наһараа ажал хэнбди. Хорёод жэлдэ багшалааб, гүрэнэй цюуса сахидаг зургаанда ахамад редакторнар мүн лэ арба гаран жэлдэ хүдэлөөб.

Ехээр үбшэлөөд, хэбтэжэ байхадань, түрэлхидһөө, нүхэдһөөнһэй бэшгүүд ерэдэг хэн. Тэдэнэй нэгые дурдаһуу. «...Ши, Регби харашы ажал хээш, үбһэ сабшааш, сар хүтлөөш, мада хамһалсааш, эрдэмдэ һайнаар хурааш, үхи хүүгэдэ үндылгөөш, доктор болош, манай буряад-монгол, түбэд болоод бэшэ бага яһатанай түүхые һайнаар нэбтэрүүлээш, Бурхан гурбан эрдэнини ёһо журам тон һайнаар шуудажа, гүрэн түрэдөө, арад зондоо туһалааш, зон нүхэдтөө ехэ хүндэтэйш. Иимэ эрхим хүн болоһондош баярланабди. Хүн бүхэнэй нэгэ наһан соо оршоһоной ёһо бии юмэ, тэрэ хэндэшые, хээээдэшые хүрэхыень бурхан мэдэхэ. Ехэ хүндэ хүшэр үбшэн дабаданшыегүй байжа болохо. Тэрэ үедэ гансал наһал хэрэгтэй. Бидэ бурхан шажантай зон гэшэбди, тэрэнэ наһа, ум-маанин-бадмай- хумые унша! Зай даа, дүүхэй, уулзатараа баяртай. Ага-Түүргэ нютагай үбгэжөөл Бальжинима Мажин. 10.10.1991 г.»

Хара-Шэбэр нютагта наһараа колхозой түрүүлгшээр ажаллаһан, Алтан мүшэтэ ажалай баатар Б.Н.Мажиевай үдэрөө хүлээжэ байһан нютагайнгаа элитэ хүбүүндэ бэшэһэн захяань нимэ байһан. Уданшыегүй Регби Ешиевичэй буянда энэ үбгэжөөл ерээ хэн даа.

ПРОГРАММА ТЕЛЕ-РАДИОПЕРЕДАЧ

с 20 апреля по 26 апреля 1998 года

20, ПОНЕДЕЛЬНИК

ОРТ

7.00 Доброе утро
10.00 Новости
10.10 Роковое наследство
11.00 Поле чудес
12.00 Здоровье
12.30 Угадай мелодию
13.00 Новости
13.10 Вместе
13.55 Эпопея «Трагедия века». Фильм 4-ый. «План Барбаросса»

РОССИЯ

8.00 «Морские псы»
8.15 Проснись
8.30 Вести
9.00 Дежурная часть
9.15 Товары почтой
9.20 Рецепты
9.30 Деньги
9.45 Графومان
9.55 Православный календарь
10.05 Аншлаг
11.05 Санта-Барбара
12.00 Вести
12.30 Театр плюс ТВ
13.10 Ваши любимые мелодии
13.25 Музыкальный ринг - новое поколение

Бурятское ТВ

16.55 Мультфильмы
17.35 Реклама
17.40 Земля за Байкалом. Казачий сын Ринчин-Нима Ванчиков
18.00 Рек-тайм
18.10 Артмастер
18.35 Рек-тайм
18.45 Байгал
19.00 Буряад орон
20.00 Республиканские новости
20.15 Деловое время
20.30 Панорама
20.55 Реклама

Россия

21.00 Вести
21.30 Подробности
21.40 Санта-Барбара
22.45 К75-летию Юрия Яковлева фильм «Идиот»
00.55 Вести
01.25 Дежурная часть
01.40 Сиреневый туман
02.20 Автошоу

АРИГ УС

16.00 Любишь - смотри
16.20 Ариг Ус - детям: м/ф «Янтарный замок»
16.40 Диск-канал
17.00 ТСН - 6
17.10 Дорожный патруль
17.20 Т/с «Новый Геркулес» 33 с.
17.50 Христ. программа «Благая весть»
18.20 Т/с «Третья планета от Солнца» 33 с.

ТИВИКОМ

20.00 Анонс. Сериал: «Любовь и тайны Сансет Бич»
10.50 Телемаркет
11.00 «Сегодня»
14.05 Сериал: «Крутой Уокер»
15.00 «Сегодня»
15.10 «Вчера в Итогах»
16.10 «Итоги»
16.25 «Итоги. Ночной разговор»
17.00 «Сегодня»

17.20 Мультфильм: «Назад в будущее»
18.00 Сериал: «Любовь и тайны Сансет Бич»
18.50 Телемаркет
19.00 «Сегодня»
19.20 Муз. поздравления
20.00 Час сериала: «Крутой Уокер»
20.50 Телемаркет
21.00 «Вчера в Итогах»
22.10 Мир кино: «Барханов и его телохранитель»
00.00 «Сегодня»
00.35 Д/с «Итоги века: За железным занавесом»

ОТБ

7.00 Музыка на СТС
7.30 ОТБ представляет «Красный уголок» (повтор)
8.00 Мир животных
8.30 Т/с «Динозавры»
9.00 Час Диснея. «Гуфи и его команда»
9.30 М/ф «Чокнутый»
10.00 Т/с «Мелроуз Плейс»
10.55 Рек-парад
11.00 Т/с «Даллас» до 12.00
16.00 Программа мультфильмов
16.30 Т/с «Толова Германа»
17.00 Музыкальный проспект
17.30 Архитектура Эрмитажа
18.00 «События дня»
18.10 «Клип-презент»
18.30 ОТБ представляет «Послесловие»
19.00 Т/с «Бевебли Хиллз»
20.00 «20.00»
20.25 «Рек-парад»
20.30 «Самые-самые»
21.00 Т/с «Мелроуз Плейс»
21.55 Рек-парад
22.00 Т/с «Даллас». Заключительная серия. ч.1
23.00 Т/с «Следы во времени» до 24.00

РАДИО

5.12 «Земля родная».
6.35-6.45 Актуальное интервью
6.45-7.00 Информация, объявления
7.12 Объявления
7.15 «Анфас» - передача отдела социальных проблем
7.37-8.00 Радиостудия «Биракан». Радиорассказ о детском Доме творчества г. Нижнеангарска Северобайкальского района «Твои люди, север»
12.00-12.10 Дневной выпуск новостей «Короткой строкой»
19.12 Республиканские известия (выпуск на бур. яз.)
19.25 «У микрофона - учитель»
19.40-20.00 Республиканские известия (выпуск на рус. яз.)

21, ВТОРНИК

ОРТ

7.00 Доброе утро
10.00 Новости
10.10 Роковое наследство
11.00 Человек в маске
11.45 Смехопанорама
12.20 Домашняя библиотека
12.30 Угадай мелодию
13.00 Новости
13.10 Вместе
13.55 «Трагедия века». Фильм 2-ой. «Незабываемый 1941-ый год»
14.50 Мультфильм
15.05 «Гибель поэтов в России». Часть 1-ая
16.00 Новости
16.15 Волшебник страны Оз
16.50 Счастливого случая
17.35 Новые приключения Робин Гуда
18.05 До 16 и старше...
18.25 Вокруг света
19.00 Новости
19.20 Роковое наследство
20.05 Час пик
20.30 Угадай мелодию
21.05 Тема
21.45 Спокойной ночи, малыши!
22.00 Время
22.45 «Ермак» 4 с.
23.55 Гибель поэтов в России. Часть 2-ая
00.45 Новости (до 01.10)

РОССИЯ

8.00 «Морские псы»
8.15 Проснись
8.30 Вести
8.55 Подробности
9.10 Дежурная часть
9.25 Товары почтой
9.30 Мир здоровья
9.40 Деньги
9.55 Православный календарь
10.05 Диалоги о животных
11.05 Санта-Барбара
12.00 Вести
12.20 Графومان
12.30 К-2 представляет
15.00 Вести
15.30 «Женщина в белом» 2 с.
16.30 Маленький бродяга

Бурятское ТВ

16.55 Мультфильм
17.40 Концерт оркестра Гостелерадиокомпании
18.10 Рек-тайм
18.20 Народный Хурал за работой
18.45 Байгал
19.00 Улгур (Боль и тревога села Уоян)
19.25 Рек-тайм
19.35 Пульс
20.00 Мы не в городе живем. Семейские...
20.25 Реклама
20.30 Республиканские новости
20.55 Реклама

Россия
21.00 Вести
21.30 Подробности
21.45 Санта-Барбара
22.45 Пуаро Агаты Кристи
23.45 Горячая десятка
00.50 Вести
01.20 Дежурная часть (до 01.40)

АРИГ УС

16.00 Любишь - смотри
16.20 Ариг Ус - детям: м/ф «Дракон»
16.40 Диск-канал
17.00 «ТСН-6»
17.10 Дорожный патруль
17.20 Т/с «Новый Геркулес» 34 с.
17.50 Христ. программа «Благая весть»
18.20 Т/с «3-я планета от Солнца» 34 с.
18.50 Музыкальный подарок
19.05 Нон-стоп лист
19.10 «Аптэка»
19.20 Катастрофы недели
19.55 «Мини»
20.00 Нон-стоп лист
20.05 Фантастический сериал «Вавилон-5» 81 с. «Слухи, сделки и ложь»
20.55 Дорожный патруль
21.05 Нон-стоп-лист
21.10 «Мини»
21.15 Акулы политера: Павел Бунин
22.15 Нон-стоп лист
22.20 Х.ф. «Мужчины за работой»
00.00 Диск-канал

ТИВИКОМ

10.00 Анонс. Сериал: «Любовь и тайны Сансет Бич»
10.50 Телемаркет
11.00 «Сегодня»
14.05 Сериал: «Крутой Уокер»
15.00 «Сегодня»
15.15 «Криминал»
15.35 «Русский век»
16.00 «Криминальная Россия»
16.30 «Дог шоу»
17.00 «Сегодня»
17.20 «Улица Сезам»
17.45 «Герой дня»
18.00 Сериал: «Любовь и тайны Сансет Бич»
18.50 Телемаркет
19.00 Анонс. «Сегодня»
19.20 Муз. поздравления
20.00 Час сериала: «Крутой Уокер»
20.50 Телемаркет
21.00 «Сегодня»
21.20 «Сейчас»
21.45 «Футбольный клуб»
22.10 Мир кино: «Ребенок напрокат»
00.00 «Сегодня»
00.35 Д/с «Итоги века: Коммунизм и фашизм», часть 1

ОТБ

7.00 Информационная программа «20.00» (повтор от 13.04.98)
7.30 «Суурян» («Новости» на бур. яз.)
7.40 ОТБ представляет «Послесловие» (повтор)
8.10 Музыка на СТС
8.30 Т/с «Динозавры»
9.00 Час Диснея на СТС. «Гуфи и его команда»
9.30 М/ф «Чокнутый»
10.00 Т/с «Мелроуз Плейс»
10.55 Рек-парад
11.00 Т/с «Даллас» до 12.00
16.00 Программа мультфильмов
16.30 Т/с «Голова Германа»
17.00 Подъем переворотом
17.30 Скульптура Эрмитажа
18.00 «События дня»
18.10 «Клип-презент»
18.30 ОТБ представляет «Камня цвет и серебра сияние» (повтор)
19.00 Т/с «Бевебли Хиллз»
20.00 «20.00»
20.25 Рек-парад
20.30 Слово за слово
21.00 Т/с «Мелроуз Плейс»
21.55 Рек-парад
22.00 Т/с «Даллас». Заключительная серия. ч.2
23.00 Т/с «Следы во времени» до 24.00

РАДИО

6.12-7.00 Программа «Утро Бурятии»
7.15 «Введение в Храм»
7.20 «Народный Хурал: дела, заботы, проблемы»
7.40-8.00 «Избирательная система и демократия». «Круглый стол» с членами избирательной комиссии республики
12.00 Дневной выпуск новостей «Короткой строкой»
12.10-13.00 Радиоконпозиция стихам и песням Д.Дамбаева (на бур. яз.)
19.12 Республиканские известия (выпуск на бур. яз.)
19.25 «Радиобиблиотека». Стихи Г.Мерясовой. У микрофона - автор.
19.40 Республиканские известия (выпуск на рус. яз.)

22, СРЕДА

ОРТ

7.00 Доброе утро
10.00 Новости
10.10 Роковое наследство
11.00 Тема
11.45 В мире животных
12.25 Джентльмен-шоу
13.00 Новости
13.10 Вместе
13.55 Трагедия века. Фильм 3-ий. «Бессмертный гарнизон»
14.50 Мультфильм
15.05 Гибель поэтов в России. Часть 2-ая
16.00 Новости

16.15 Волшебник из страны Оз
16.40 Классная компания
17.05 Зов джунглей
17.35 Новые приключения Робин Гуда
18.05 До 16 и старше...
18.25 Вокруг света
19.00 Новости
19.20 Роковое наследство
20.05 Час пик
20.30 Золотая лихорадка
21.10 Человек и закон
21.45 Спокойной ночи, малыши!
22.00 Время
22.40 «Ермак» 5 с. (Заключительная)
23.55 Триллер «Отряд «Ловцы кошек»
01.30 Футбол. Сборная России - Сборная Турции
03.30 Новости

РОССИЯ

8.00 «Морские псы»
8.15 Проснись
8.30 Вести
8.55 Подробности
9.10 Дежурная часть
9.25 Товары почтой
9.30 Медицинские вести
9.40 Деньги
9.55 Православный календарь
10.00 Маски-шоу
10.45 Ваши любимые мелодии
11.05 Санта-Барбара
12.00 Вести
12.20 Графومان
13.30 Короткометражный худ.фильм
14.30 У всех на устах
15.00 Вести
15.30 «Женщина в белом» 3 с.
16.25 Маленький бродяга

Бурятское ТВ

16.55 Мультфильм
17.10 Новые ворота
17.30 Мультфильмы
18.00 Госэнергонадзор сообщает
18.10 На спортивной орбите
18.35 Рек-тайм
18.45 Байгал
19.00 Рек-тайм
19.10 Бамбаахай. Финал конкурса «Бамбаахайн жэнгинуур хонхо»
19.50 Худөөгэй ажабайдал (Подготовка к весеннему севу)
20.15 Знай наших!
20.25 Реклама
20.30 Республиканские новости
20.55 Реклама

Россия

21.00 Вести
21.30 Подробности
21.40 Санта-Барбара
22.45 Петербургские тайны
23.50 Живая коллекция
00.45 Вести
01.10 Дежурная часть
01.25 Шведские хоккейные игры. Сборная России - Сборная Швеции (до 03.55)

АРИГ УС

16.00 Любишь - смотри
16.20 Ариг Ус - детям: м/ф «Чудесный сад»
16.40 Диск-канал
17.00 ТСН-6
17.00 Дорожный патруль
17.20 Т/с «Новый геркулес» 35 с.
17.50 Христ. программа «Благая весть»
18.20 Т/с «Третья планета от Солнца» 35 с.
18.50 Музыкальный подарок
19.05 Нон-стоп лист
19.10 Аптэка
19.20 Территория ТВ-6: Одинокая река
19.55 «Мини»
20.00 «Восточный экспресс»
20.15 Нон-стоп лист
20.20 Фант. сериал «Вавилон-5» 82 с. «Моменты перерождения»
21.10 Дорожный патруль
21.20 Нон-стоп лист
21.25 «Мини»
21.30 «Восточный экспресс»
21.35 Шоу А.Крупенина «Мужской клуб»: Один дома
22.45 Нон-стоп лист
22.50 Х.ф. «Смертельное расследование»
00.35 Диск-канал

ТИВИКОМ

10.00 Анонс. Сериал: «Любовь и тайны Сансет Бич»
10.50 Телегазета
11.00 «Сегодня»
14.05 Сериал: «Крутой Уокер»
15.00 «Сегодня»
15.15 «Полицейские будни»
15.30 «Герой дня без галстука»
16.00 «Своя игра»
16.30 «Куклы»
16.40 «Среда»
17.00 «Сегодня»
17.20 «Футбольный клуб»
17.45 «Герой дня»
18.00 Сериал: «Любовь и тайны Сансет Бич»
18.50 Телемаркет
19.00 Анонс. «Сегодня» - новости НТВ
19.20 Муз. поздравления
20.00 Сериал: «Крутой Уокер»
20.50 Телемаркет
21.00 «Сегодня»
21.20 «Сейчас»
21.30 Программа «Ревесник»
21.50 «Впрок»
22.00 «Криминал»
22.10 Мир кино: «Мой новый пистолет»
00.00 «Сегодня»
00.35 Д/с «Итоги века: Коммунизм и фашизм», часть 2

ОТБ

7.00 Информационная программа «20.00» (повтор от 14.04.98)
7.30 «Суурян» («Новости» на бур. яз.)
7.40 ОТБ представляет «Камня цвет и серебра сияние» (повтор)
8.10 Музыка на СТС
8.30 Т/с «Динозавры»
9.00 Час Диснея на СТС. «Гуфи и его команда»
9.30 М/ф «Чокнутый»
10.00 Т/с «Мелроуз Плейс»
10.55 Рек-парад
11.00 Т/с «Даллас» до 12.00
16.00 Программа мультфильмов
16.30 Т/с «Голова Германа»
17.00 XX век. Страницы футбола
17.30 Живопись Эрмитажа
18.00 «События дня»
18.10 «Клип-презент»
18.30 ОТБ представляет «Порядок»
19.00 Т/с «Бевебли Хиллз». Многосерийный телефильм для молодежи. По многочисленным просьбам телезрителей с 15 апреля СТС начинает повторный показ молодежного сериала.
20.00 «20.00»
20.25 Рек-парад
21.00 Слово за слово
21.00 Т/с «Мелроуз Плейс»
21.55 Рек-парад
22.00 Многосерийный х/ф «Полицейский под прикрытием». Производство «Вулф Филмз» совместно с «Универсал телевиджн». В ролях: Малик Йоуба, Майкл Де Лоенцо, Патти Д'Арбанвилл. Полицейские Эдди Торрес и Джей Си Уиллиамс расследуют дело об угоне автомобиля. В ходе расследования им приходится защищать малолетних преступников от мафии ...
23.00 Т/с «Следы во времени» до 24.00

РАДИО

6.12-7.00 Программа «Утро Бурятии»
7.15 Программа «Выбор». Говорят молодые участники II съезда предпринимателей республики
7.37-8.00 «Тоonto ногат» (на бур. яз.). Передача подготовлена в Селенгинском районе (на бур. яз.)
12.00-12.10 Дневной выпуск новостей «Короткой строкой».
19.12 Республиканские известия (выпуск на бур. яз.)
19.25 «Алтанзула». Передача для детей
19.40 Республиканские известия (выпуск на рус. яз.)

23, ЧЕТВЕРГ

ОРТ

7.00 Доброе утро
10.00 Новости
10.10 Роковое наследство
11.05 Человек и закон
11.40 Пока все дома
12.15 Домашняя библиотека
12.25 Эти забавные животные
13.00 Новости
13.10 Вместе
13.55 Трагедия века Фильм 4-ый. «Тайфун»
14.55 Мультфильм
15.15 Золотая лихорадка
16.00 Новости
16.15 Невероятные приключения Джони Квеста
16.40 Классная компания
17.10 Волшебный мир
17.35 Новые приключения Робин Гуда
18.05 До 16 и старше...
18.25 Вокруг света
19.00 Новости
19.20 Роковое наследство
20.05 Час пик
20.30 Эти забавные животные
21.05 В поисках утраченного. Исаак Дюнаевский
21.45 Спокойной ночи, малыши!
22.00 Время
22.40 Боевик «Все меры предосторожности»
00.45 Каскадеры. Мир трюков (Заключительная серия)
01.15 Новости (до 01.40)

РОССИЯ

8.00 «Морские псы»
8.15 Проснись
8.30 Вести
8.55 Подробности
9.10 Дежурная часть
9.25 Товары почтой
9.30 Мир здоровья
9.40 Деньги
9.55 Православный календарь
10.05 Во время
10.35 Сам себе режиссер
11.05 Санта-Барбара
12.00 Вести
12.20 Графومان
12.35 Петербургские тайны
13.35 Совершенно секретно
14.30 Автошоу
15.00 Вести
15.35 «Женщина в белом» 4 с.
16.30 Маленький бродяга

Бурятское ТВ

16.55 Мультфильмы
17.30 Рек-тайм
17.40 «3, 4...»
17.55 Сагай хурдз (Месячник по очистке города)
18.20 Рек-тайм
18.30 Акцент
18.45 Байгал
19.00 БГТГК представляет
20.30 Республиканские новости
20.55 Реклама

Россия

21.00 Вести
21.30 Подробности
21.40 Санта-Барбара

22.45 Петербургские тайны
23.50 Притворщик
00.45 Вести
01.15 Дежурная часть
01.30 Подиум
01.55 Шведские хоккейные игры.

АРИГ УС

00.00 Любимый - смотри
01.15 Ариг Ус - детям: «Вредного»
01.25 Дорожные игры
17.00 ТСН-6
17.10 Дорожный патруль
17.20 Т/с «Новый Геркулес» 36 с.

ТИВИКОМ

10.00 Анонс. Сериал: «Любовь и тайны Сансет Бич»
10.50 Телемаркет
11.00 «Сегодня»
11.05 Сериал: «Крутой Уокер»

ОТБ

7.00 Информационная программа "20.00" (повтор от 15.04.98)
7.30 "Суурьян" ("Новости" на бур. яз.)
7.40 ОТБ представляет "Порядок" (повтор)

РАДИО

6.12-7.00 Программа «Утро Бурятии»
7.25 «Говорит радиостудия «Улан-Удэ»
7.35-8.00 Программа «Вера. Надежда. Любовь».

24, ПЯТНИЦА

ОРТ

7.00 Доброе утро
9.00 Новости
9.10 Роковое наследство
11.10 Клуб путешественников

16.15 Фильм-сказка «Ослиная шкура»
17.45 «Улица «Сезам»
18.15 50x50
18.30 Вокруг света
19.00 Новости

Бурятское ТВ РОССИЯ

8.00 Морские псы
8.15 Проснись
8.30 Вести
8.55 Подробности
9.10 Дежурная часть

Бурятское ТВ РОССИЯ

12.00 Вести
12.20 Графоман
12.35 Петербургские тайны
13.23 Старая квартира. Год 1970-ый.

Бурятское ТВ РОССИЯ

12.00 Вести
12.30 Подробности
21.40 Лучшие игры НБА
22.20 Питерский рок-фестиваль-96

АРИГ УС

16.00 Диск-канал
17.00 ТСН-6
17.10 Дорожный патруль
17.20 Т/с «Новый Геркулес» 36 с.

ТИВИКОМ

10.00 Анонс. Сериал: «Любовь и тайны Сансет Бич»
10.50 Телемаркет
11.00 «Сегодня»
14.05 «Намедни-79»

ОТБ

7.00 Информационная программа "20.00" (повтор от 16.04.98)
7.30 "Суурьян" ("Новости" на бур. яз.)
7.40 Телефон спасения

10.30 ОТБ представляет "К Вашему сведению"
19.00 Т/с "Бeverли Хиллз"
20.00 "20.00"

21.55 Рек-парад
22.00 Х/ф "Полицейский под прикрытием"
23.00 Т/с "Следы во времени" до 24.00

РАДИО

6.12-7.00 Программа «Утро Бурятии»
7.15 Программа «Встречи»
7.40-8.00 «Юность республики».

25, СУББОТА

ОРТ

9.00 Комедия «Легкая жизнь»
10.40 Лотто миллион
10.45 Слово пастыря
11.00 Новости

РАДИО

8.00 Утренний экспресс
8.50 Утро крестянина
9.20 Красная книга
9.45 Мультфильмы

Бурятское ТВ

19.35 Мультфильм
20.00 И дым Отечества...
20.15 Дела деревенские
20.30 «Импэкс-Центр»

РАДИО

7.12-8.00 Программа «Мэндэ амар, минии Буряадорон» - «Утро Бурятии»
8.10-9.00 Информационная программа «Вчера. Сегодня. Завтра»

АРИГ УС

09.00 Ариг Ус - детям: х.ф. «Морозко», м.ф. «Трое из Простоквашино», «Чудеса в решете»
11.00 Путешествие с Национальным Географическим обществом

ТИВИКОМ

10.00 Анонс. «Устами младенца»
10.30 «Футбольный клуб»
11.00 Х/ф «Последнее дело «Вареного»

14.30 Мультсериал: «Возвращение на планету обезьян»
15.00 «Сегодня»
15.10 «Криминал»
15.30 «Пойми меня»

16.00 Сериал: «Зена - королева воинов»
16.45 «От винта»
17.00 Сериал: «Тихая пристань»
17.50 Анонс. Муз. поздравления

ОТБ

12.00 Х/ф для детей. "Семь воронов"
Реж. Л.Ража. В ролях: Мария Подграцка, И.Хилкова, М.Длоуги.

РАДИО

7.12-8.00 Программа «Мэндэ амар, минии Буряадорон» - «Утро Бурятии»
8.10-9.00 Информационная программа «Вчера. Сегодня. Завтра»

ОРТ

8.00 Утренний экспресс
8.50 Служу Отчеству
9.15 Осторожно, модерн

26, ВОСКРЕСЕНЬЕ

ОРТ

8.50 Приключенческий фильм «Исчезновение»
10.25 Дисней-клуб
10.55 Спортлото

РАДИО

8.00 Утренний экспресс
8.50 Служу Отчеству
9.15 Осторожно, модерн

РАДИО

7.12 Информационная, объявления
7.15-8.00 Программа «Мэндэ амар, минии Буряадорон» - «Утро Бурятии»

22.00 Зеркало
23.00 Пульс
23.25 К-2 представляет
00.20 Вся Россия
01.10 Чемпионат Европы. Спортивная гимнастика. Мужчины. (до 02.10)

АРИГ УС

09.00 Ариг Ус - детям: м.ф. «Кто сказал «мяу»?», «Птичка Тари», «Старуха, дверь закрой»
09.30 Стильно!
09.45 Нон-стоп лист

13.45 Нон-стоп лист
13.50 «Мини»
13.55 Шоу еды «Пальчики оближешь»
14.25 Х.ф. «Женщины шутят всерьез»

ТИВИКОМ

10.00 Анонс. «Куклы»
10.15 «Намедни-80»
11.10 «Постреляты»
11.40 Х/ф «Рябиновые ночи»

ОТБ

12.00 Х/ф для детей "Без сына не приходи"
Реж.Р.Василевский. В ролях: Н.Сайко, А.Берда, В.Носик, В.Басов-младший.

13.25 Рек-парад
13.30 М/ф "Золоченые лбы"
14.00 Т/с "Воздушный волк"
15.00 Слово за слово
15.30 Лицо с обложки

РАДИО

7.12 Информационная, объявления
7.15-8.00 Программа «Мэндэ амар, минии Буряадорон» - «Утро Бурятии»

табиха, үбшэ аргалха, эм найруулха, арамнай хүүлэхэ, хулгай дээрмэ элирүүлжэ, гэмтэниие бариха, дайсание номгодхохо, ногтуу галзууе номгоруулха, харюулга хэхэ, хубсаһа оёхо, гэр бариха, бисалгал хэхэ, шэмэг зүүдхэл зүүхэ, баярта ушар тэмдэглэн

наманшалха, һаад тодохор дараха, тангаригаа болюулха, модоор, түмэрөөр дарха хэхэ, тараг бэрхэхэ, айраг халааха, буян үйлэдэхэ мэтын үйлэнүүдтэ хайн. Гэхэ зуура нүүхэ, үрэнэ тариха, һаһа барагшын хэрэг үйлэдэхэ, замда гараха, хубсаһа эсхэхэ,

«ДҮХЭРИГЭЙМНАЙ» ЛИТЭ

АРБАДУГААР ДАЛАЙ ЛАМА ЦУЛТИМЖАМСА
Арбадугаар Далай лама Цултимжамса 1816 ондо түрэнэ байна. Тэрэ 1837 ондо тагаалал болоһон юм. Арбадугаар Далай лама 21 һаһа хүрэнэ юм. Тэрэ мүн лэ зарим урдахишье, хойнохишье Далай ламанартал адли богони һаһатай байһан гэшэ.

АРБАН НЭГЭДУГААР ДАЛАЙ ЛАМА ХАЙДАБЖАМСА
1841 ондо һаса асарагдаһан хоёр хубүүд тусхай шэнжэлгэ гараһан юм. Тиин алтан хайрсаг соһоо жээрэб татагдажа, Гартхар нютагһаа гарбалтай Хайдабжамса арбан нэгэдугаар Далай лама гэжэ тоологдоо хэн. Тэрэ һаһаа хүсэд элэжэ үрдингүй, 1855 ондо тагаалал болоһон намтартай.

АРБАН ХОЁРДУГААР ДАЛАЙ ЛАМА ПРИНЛАЙЖАМСА
Арбан хоёрдугаар Далай лама мүн һаһа гурбан хубүүд соһоо жээрэбэй ёһоор шэлэгдэн гэшэ. Принлайжамса гэшэ Урда Түбэдтэ 1856 ондо түрэнэ байна. Тэрэ 19 һаһандаа 1875 ондо тагаалал болоһон гэлсэдэг.

АРБАН ГУРБАДУГААР ДАЛАЙ ЛАМА ТҮБДЭНЖАМСА
1879 ондо арбан гурбадугаар Далай лама Түбдэнжамса (1876-1933) тодорон гараһан байна.

Дунда зуун жэлнүүдэйнгээ ёһо заншалнуудые сахиһаар лэ байһан Түбэд ороной доторой байдалда арбан юһэдэйи зуун жэлэй һүүл болотор ямаршье хубилалтанууд болоогүй байгаа. Харин тэрэ гүрэнэие тойрон, дэлхэйн томо-томо империалист хүсэнууд Хитад болон Түбэдэй газарые эзэлхын түлөө тэмсэл ябуулжа байһан үе хэн. Эгээл тиимэ үедэ арбан гурбадугаар Далай лама Түбдэнжамса шэрээ эзэлжэ хууһан намтартай бэлэй.

Хоридохи зуун жэлэй эхиндэ Түбэд орон англин болон хитад сэрэгүүдээр хэдэн дахин эзэлэгдэн байха юм. Тэрэ сагта олон ламанар хороогдоһон, дасан, дуганууд һандаргагдаһан байна. Мүн Далай ламашье оло дахин орон нютагһаа зугадан гараха баатай болоо хэн.

1911 ондо Хитадта революци боложо, Манжуурай Цин уласай зонхилолго дүүржэ, хитад сэрэгүүд һасаһаа, удаань Түбэдһөө гаргагдаба. Тиигэжэ арбан гурбадугаар Далай лама Будалан ордондо дахинаа морилбо.

1913 ондо Энэдхэг орондо Түбэдэй асуудалаар уласхоорондын конференци боложо, тэндэ баталагдаһан конвенциин ёһоор «Түбэд орон Хитад гүрэнэй мэдэл дорой байха, харин Хитад тэрэнэй гададын болон дотоодын хэрэгүүдтэ хабаадахагүй, газар дайдыень буялдахагүй» гэжэ шийдхэбэри абтаһан байгаа. Тиигэжэ арбан гурбадугаар Далай лама Түбдэнжамса Түбэд оронойнгоо түүхэдэ гансаһе бурханай шажанай бэшэ, харин гүрэн түрын ехэ хүтэлбэрилгэшэ байһанаа харуулан юм.

Арбан гурбадугаар Далай лама Түбдэнжамса 1933 оной декабриин 17-до тагаалал болоһон байна.

АРБАН ДҮРБЭДУГААР ДАЛАЙ ЛАМА ДАНЗАНЖАМСА
Урдахи Далай ламын тагаалал болоһонһоо хойшо олон жэл үнгэржэ, арбан дүрбэдугаар Далай лама олдоһон байна. Түбэд ороной зүүн-хойто захдахи Тагчер гэжэ хууринда, Хүхэ-нуурай эрьдэ түрэнэ 5 һаһатай хубүүн Далай ламын хубилгаан гэжэ тоологдоо хэн. Тэрэ Түбэд оронһоо Хитад руу ошоһон харгы зам дээрэхи бишыхан тосхондо 1935 ондо түрэнэ юм. Түрэнэ нютагһаинь байгаа аймагтар гоё һайхан бэлэй. Ой модоор бүрхөөгдэнхэй шобхо үндэр хада уулануудтай ан амитад, шубуу шонхор, элдэб түхэлэй ургамал олон байгаа.

Далай ламын эжынь арбан зургаан үхибүүдые түрэнэ юм. Теэд тэдэнэинь олонхинь багадаа һаһа бараһан байгаа. Зүгөөр 5 хубүүн, 2 басаган тэрэнэй аха дүүнэр болоо.

Далай ламын эхэ эсэгэнь малша, таряша хүнүүд байгаа. Тэдэнэр арбаад толгой харлаг, хайнагуудаа харууһалхынгаа хажуугаар багахан талмай дээрэ таряа тардаг хэн.

Нэгэтэ тэдэнэйдэ Далай ламын хойто түрэлэе элирүүлжэ тусхай комиссиин лама орожо ерээд, олон тоото туршалгануудые хэжэ үзэхэдэнэ, бишыхан хубүүн жэншэдгүй дабажа гараа бэлэй. Тиихэдэ арбан гурбадугаар Далай ламын элдэжэ ябаһан эд зөөринүүдые олон юумэнэй дундаһаа оншотойгоор олоо хэн. Арбан дүрбэдугаар Далай лама Данзанжамса гэжэ тодорхондо, тэрэ 4 жэл 6 һаратай байгаа. Тэрэнһээ хойшо арбаад жэл соо үсэд нэтэрүүгээр бурханай хургаал шудалжа, 16 һаһандаа, 1950 ондо арсаһан шэрээдэ морилһон юм.

Тэрэ үедэ Хитад орондо хубисхалай дүлэн орёлжо байгаа. 1951 ондо Далай лама Хитадай хүтэлбэрилгэшэдтэй хэлсээнүүдые хэжэ, һаса, Хитад болон Энэдхэгтэй Британиин колониальна засагаархидай 1912 ондо баталһан хэлсээе болюулжа, тэрэнэй орондо Түбэд ороние эбэй ёһоор сүлөөлжэ тухай хэлсэндэ гараа табиха баатай болоо хэн. Тиигэжэ 1953 ондо Хитадай сэрэг Түбэд орондо оруулагдаа бэлэй. Тэрэ хэлсээнэй ёһоор Далай лама Түбэд оронойнгоо дотоодын хэрэгүүдые дүүрэн мэдэхэ, политикын болон захиргаанай асуудалнуудые бүримһүн шийдхэхэ, Түбэд орондо байһан бүхы зэбсэгтэ хүсэнуудэй главнокомандующи болохо, хитад сэрэгүүд Түбэд ороной дотоодын хэрэгтэ хабаадалсахагүй гэхэ мэтэ уялганууд хитадай талаһаа үгтэнэ байна. Теэд удааншье болонгүй хитадай талынхид хашалта харшалаалта үзүүлжэ эхилэ хэн. Тиихэдэнэ 1959 оной март һарада һасада зэбсэгтэ буһалгаан болоһон байна. Хитад сэрэгүүдэй тэрэ буһалгаае хүнөөн дарахадань, Далай лама олон арбаад мянган хүзэгтэнөө дахуулан, Энэдхэг орон гарашоо хэн. Тиигэжэ Хитад ороной хүтэлбэрилгэшэд хоёр оронуудай хоорондохой хэлсээ эбдэжэ, Түбэдэй дасан дугануудые һандаргаһан, хүн зонииень алаһан хюдаһан байна. Тиихэдэнэ Далай ламаяа дахажа, зуу мянгаад түбэд зон Энэдхэг орон руу тэрьедэнэ юм.

Энэдхэг гүрэндэ байһан Далай лама бүхы дэлхэй дээгүүр заларжа, Буддын шажанай хургаал дэлгэрүүлхэхэ ганда эб найрамдалай түлөө тэмсэл ябуулдаг. Тэрэнэингээ түлөө Далай лама Нобелевско шангай лауреат болоһон юм.

Д. БАЛЬЖИНИАЕВ.

XVII ЖАРАНАЙ ШОРОЙ ШАРА БАР ЖЭЛ (1998-1999 ОНУУД)

ХАБАРАЙ ДУНДА ХҮХЭГШЭН ТУУЛАЙ ҺАРА

Буряад литэ	23	24	26	27	28	29	30
Европын литэ	20	21	22	23	24	25	26
Гараг Нэрэ Үдэр	Дабаа Лара понед.	Мягмар Марс Вторник	Лагда Меркури среда	Пүрбэ Юпитер четверг	Баасан Солдон пятница	Бимба Сатурн суббота	Нима Наран воскр.
Үнэг Үдэр	Злазшан тахья	шаря нохой	шарагшан Гахай	сагаан хулгана	сагагшан үхэр	хара бар	харагшан туулай
Мэнгэ	1 сагаан	9 улаан	8 сагаан	7 улаан	6 сагаан	5 шара	4 ногоон
Һуудал	уула	модон	хим	гал	шорой	түмэр	огторгой

Гарагай 2-то хуушанай 23 (апрелиин 20).

Улаагшан тахья, 1 сагаан мэнгын, хада уулада һуудалтай үдэр. Туулай һарада тахья үдэр тохёолдол, тэрсүүд гэхэ гү, али харшалдаһан шанартай байдаг. Тиимэһээ энэ үдэр алибаа хайн үйлэ үйлэдөөгүй һаа, дээрэ. Ушарыень һануулбал: шэнэ гэр барибал, эзэдэнь һалаха һандарха; бэри буулгалал, нүхэрһөө һалаха; дасан (дуган) барибал, лама хубарагууд тогтохогүй; замда гарабал, хулгайшадтай, дээрмэшэдтэй ушарха; таряа тарибал, тэрэнэ хаташаха; нэрэ аддар олобол, доройтолго дараха; мал адууһа суглуулбал, орой тогтохогүй, хэшэг даллага абабал, хэшэгтэй һүдэ ерэхэгүй гэдэг. Энэ үдэр хүнэй үһэшье абахагүй.

Гарагай 3-да хуушанай 24 (апрелиин 21).

Шара нохой, 9 улаан мэнгын, модондо һуудалтай үдэр. Бурханда мүргэхэ, тахиха, зальбарха, тэнгэри тахиха, балин шатааха, бисалгал хэхэ, даллага абаха, хэшэг дуудаха, эм найруулха, юумэ худалдаха, худалдажа абаха, модо һуулгаха, сэсэг, үрэнэ тариха, дайсание болон ада шүдхэр дараха, уһа гатаалха, хубсаһа угааха мэтын үйлэнүүдтэ хайн. Гэбэшье нүүхэ, шэнэ газарта бууса түхээрхэ, хадаг табиха, бэри буулгаха, һаһа барагшын хэрэг үйлэдэхэ, дасан (дуган), мүргэл шүтээнэй бусад зүйлнүүдые арамнайла, хутага хурсадаха, хюмһа абаха, үһээ угааха, замда гараха, суглаа зарлаха, тангариг үргэхэ, модо отолхо, мал үгэхэ, үри ээлиез түлэхэ, шуһа ханаха, төөнэхэ мэтын үйлэнүүдтэ муу. Энэ үдэр хүнэй үһэ абабал, үбшэн хэжэг хүрэхэ.

Гарагай 4-дэ хуушанай 26 (апрелиин 22), Энэ һарада 25-най үдэр байбагуй.

Шарагшан гахай, 8 сагаан мэнгын, хийдэ һуудалтай үдэр. Бурханда мүргэхэ, тэнгэри, сахюуса тахиха, лусуудта үргэл үргэхэ, хэшэг буян уриха, даллага абаха, тантрын таринуудые уншаха, сан

хайндэрлэхэ, шэнэ хубсаһа үмдэхэ, аршаанаар бээ арюудхаха, бээ угааха, хюмһа абаха, тараг бэрхэхэ, айраг халааха, юумэ худалдаха, худалдажа абаха мэтын үйлэнүүдтэ хайн. Зүгөөр тээрмэ бодхоохо, суглаа хэхэ, тангариг үргэхэ, бэлэг үгэхэ, бэлбэһэн хүнэй бузар буртагһаа зайлаха, хүншүү хёрбоһо гаргаха, замда гараха, үхэр худалдаха, андалдаа хэхэ, нүүхэ, шэнэ газарта бууса түхээрхэ, хутага хурсадаха, һаһа барагшые хүдөө табиха, бөөгэй хэрэг үйлэдэхэ, зураг зураха, газар малтаха мэтын үйлэнүүд сээртэй. Энэ үдэр хүнэй үһэ абабал, зол ушарха.

Гарагай 5-да хуушанай 27 (апрелиин 23)

Сагаан хулгана, 7 улаан мэнгын, галда һуудалтай үдэр. Бурханда мүргэхэ, шүтэхэ, тэнгэри тахиха, Наранда, һарада, Үүрэй Солбоңдо мүргэхэ, гэрэй һуури табиха, нүхэ малтаха, тараг бэрхэхэ, айраг халааха, замда гараха, үзэгтэ һураха, бурханай ном уншаха, ном номнохо, тэрэниие шагнаха, эм найруулха, эһээбэри табиха, хяһа гаргаха, онгод тахиха, шэмэг зүүдхэл зүүхэ, шабар хатааха мэтын үйлэнүүдтэ хайн. Харин улай гаргаха, агнуури хэхэ, шуһа ханаха, төөнэхэ, зүүгээр хадхаха, ном оршуулха, эмнээ хэхэ, хүншүү хёрбоһо гаргаха, үхибүү үргэжэ абаха, хүн дүрсээ алдаха, мори урилдаанда хабаадаха, хубсаһа эсхэхэ, хадаг табиха, бэри буулгаха, тангариг абалсаад, нүхэд болохо, хутага хурсадаха мэтын үйлэнүүд хорюултай. Һаһа барагшыц асуудалаар дасанда хандагты. Энэ үдэр хүнэй үһэ абабал, амгалан тэнюун байдалда хайн.

Гарагай 6-да хуушанай 28 (апрелиин 24)

Сагагшан үхэр, 6 сагаан мэнгын, шоройдо һуудалтай үдэр. Бурханда мүргэхэ, эм найруулха, дасан (дуган), субарга бариха, бисалгал хэхэ, номой сахюусанда үргэл үргэхэ, шэмэг зүүдхэл зүүхэ, хэшэг уриха, тэнгэри тахиха, лусуудта үргэл үргэхэ, нүгэлөө

хадаг табиха, бэри буулгаха, түрэ хүрим хэхэ, худалдаа наймаа эрхилэхэ, хээрэ нүхэ малтаха, улай гаргаха мэтын үйлэнүүдтэ муу. Энэ үдэр хүнэй үһэ абабал, хэрүүл гараха, тэмсэл болохо.

Гарагай 7-до хуушанай 29 (апрелиин 25)

Хара бар, 5 шара мэнгын, түмэртэ һуудалтай үдэр. Дасан (дуган), субарга, ном, бурхан арамнайла, абаһанаа бусааха, номой үгэлгэ үгэхэ, бисалгал хэхэ, шэнэ хубсаһа үмдэхэ, шэмэг зүүдхэл зүүхэ, бүжэг наада эрхилэхэ, мал үүсэхэ, эм найруулха, замда гараха, һаһа утадхалгын ном уншуулха, дайсание номгодхохо, ада шүдхэр, тэдэнэй муу үйлэ дараха, ном оршуулха, модо отолхо, тангаригаа болюулха, агнуури эрхилэхэ мэтын үйлэнүүдтэ хайн. Зүгөөр газар хахалха, худалдаа наймаа, андалдаа хэхэ, шорой, шулуу хүдэлгэхэ, газар малтаха, бэри буулгаха, һаһа барагшын хэрэг үйлэдэхэ, үхэр худалдаха, хубсаһа эсхэхэ, шэрдэг бүрихэ мэтын үйлэнүүдые тэбшэхээр. Энэ үдэр хүнэй үһэ абабал, хүнэһэн зайлажа төөрихэ.

Гарагай 1-дэ хуушанай 30 (апрелиин 26). Дүйсэн үдэр.

Харагшан туулай, 4 ногоон мэнгын огторгойдо һуудалтай үдэр. Бурханда мүргэхэ, тахил үргэхэ, лусууд тахиха, эм найруулха, үгэлгэ үгэхэ, ном номнохо, сэргэ бурхан, мүргэл шүтээнэй бусад зүйлнүүдые арамнайла, мори, сар хургаха, буян үйлэдэхэ, тараг бэрхэхэ, айраг халааха, замда гараха, даллага абаха мэтын үйлэнүүдтэ хайн. Зүгөөр нүүхэ, сангарил хураха, маани сахиха, суглаа хэхэ, гэрэй һуури табиха, хубсаһа, малгай эсхэхэ, бэри буулгаха, түрэ хурим хэхэ, лусууд тахиха, шулуу шорой хүдэлгэхэ, үһээ угааха, бэлбэһэн эхэнэрэй гэртэ орохо, үхибүү гэрһээ гаргаад, ондоо тээшэнэ эльгээхэ, нохой тэжээхэ, нохой үгэхэ, худалдаа наймаа хэхэ, үбшэ эмшэлэхэ мэтын үйлэнүүд сээртэй. Энэ үдэр хүнэй үһэ абабал, эрлиттэй ушарха.

ЭБТЭЙ БУЛЫН
ЭРХИМ ХҮБҮҮД

Бархан нутагтамнай хүн Радна Ешонович дайнда үргэж, мэдээж хонишодойше зүгтөө оло дахин дуулахан байхаб. Пилдан Пирнаевич Дужсан Зуранаевна хоёрой дүрбэдэхи хүбүүн - Даша мүн лэ энэ байна. Тэрэнэй хүтэлбэри дор хэгдэһэн асари ехэ хүдэлмэридэ үгтэһэн үндэр сэгнэлтге республикын ехэ-ехэ суглаанууд дээршье, мэдээж хонишодойше зүгтөө оло дахин дуулахан байхаб. Пилдан Пирнаевич Дужсан Зуранаевна хоёрой дүрбэдэхи хүбүүн - Даша мүн лэ энэ байна. Тэрэнэй хүтэлбэри дор хэгдэһэн асари ехэ хүдэлмэридэ үгтэһэн үндэр сэгнэлтге республикын ехэ-ехэ суглаанууд дээршье, мэдээж хонишодойше зүгтөө оло дахин дуулахан байхаб. Пилдан Пирнаевич Дужсан Зуранаевна хоёрой дүрбэдэхи хүбүүн - Даша мүн лэ энэ байна.

Мүнөө ханахадам, Пилдан үбгэн Дунсан хүгшөө хоёр нилээд хүшэр хүндэ сагта ута наһа наһалжа, үхи хүбүүдээ хүлэнь дүрөөдэ, гарын гансагада хүргэһэн, хургуули хударай хойноһоо зориго ошоһон хүбүүдээ хүлэжэ, ашанараараа шууялдажа эсдэгтүй хоёр гэжэ хэн ха. Пилдантан табан хүбүүтэй, нэгэ басагатай үгтэйшэйг айлайхин байһан, тээд адуу мал үхэжэ, баяжаха зорилго табяагүй, эрдэм бэйг эрчим баян гэдэг арадай эрчим үгье зүбтэйдэ тооложо, хүбүүдтэ ном үзүүлжэ гэдэн оролдолгыень хүбүүдэнь зүбөөршье ойлгоһон, түрэхэнөө бүбэлгэн бэрхэ байһан хадаа ажы абынгаа этигэл найдалье харюулажа шадан байдаг. Булын ехэ Бадма хүбүүниинь колхоздоо хүдэлжэ байһанаа 1942 ондо дүшэн наһатайдаа дайны сэргэтэ татагдаһан байгаа. Дайнай дүлэн соогуур ороной баруун хилэ хүржэ ябатарара, 1944 оной августын 7-до Брестскэ областин Иванцевичи нуурин шадар баатарай үхэлөөр унаа гэдэн бурнууд Буряад Республикын Урасскаалай Дэбтэрэй II Ботинин 189-дэхи нюурта бэшэтэй юм. Тээд хурьһэтэй энэ дэлхэй дээрэ үлэһэн дамдин хүбүүнэнь үри - бутыдама Дамдиновна мүнөө Барханайнгаа колхозой түрүүлэгшээр хунгаданхай, энэ хүшэр хүндэ сагта байгуулагдаһаар далан жэлэйнгэ оие угтахаяа байһан ажахыдаа хабарай тарилга эхитэйгээр үнгэргэхэ ажал үргэж эрхилжэ, туха сүлөөгүй юм...

Бадмын хойноһоо Сэсэг гэжэ басаган түрэн байгаа. Тэрэ хүшэр сагта Бадма Сэсэг хоёр хургуулида ябаха үрэгшүү, тээдшье тэрэ үедэ хургуули дүтэ нааша байха бэшэ. Гэбэшье Сэсэг ажалша бэрхэ басаган Раднажаб үхэртэйгөө Очир хүбүүн Ямажаб басаган хоёртоо эрхим дээдэ хургуули үзүүлжэ шадан юм. Очир Раднаевич Буряадай эрдэмэй түбтэ үнинэй кандидат, техникэскэ эрдэмэй мэргэжэлтэй гээд ябууд дунда тэмдэглэе.

Хоёрдохи Ошордоон гэжэ хүбүүгээ Пилдантан нутагай боһоон гэжэ хүндэ үгэһэн. Ошор хүбүүн түрэл эхэ сэсгээ байһан мэдээг, аха дүүнэртэйгөө сүтгээ шахуу ургаһан гэдэг.

хүүл хирэндэ Очир нэрээ нэлгэжэ, Радна болоһон намтартай. Радна Ешонович дайнда урид багшалһан, мүн лэ дайн сэргэтэ хабаадаһан, дайгаа дүүргэжэ ерээд, түрэл нутагтаа ажахын хүтэлбэрилэгшөөр, намын эмхиин даргаар олон

байна. Тэрэнэй хүтэлбэри дор хэгдэһэн асари ехэ хүдэлмэридэ үгтэһэн үндэр сэгнэлтге республикын ехэ-ехэ суглаанууд дээршье, мэдээж хонишодойше зүгтөө оло дахин дуулахан байхаб. Пилдан Пирнаевич Дужсан Зуранаевна хоёрой дүрбэдэхи хүбүүн - Даша мүн лэ энэ байна.

Барханга Татаурово хүрэтэр бензин зөөхэ морин тэргэтай хүнүүдээр, харгыдаа 14 хоножо, Татаурово станци хүржэ, түрүүшынхией паровоз хараһан хүм. Ерэн гэхэймнай тэрэ хургуули хаагдаһан, яажашье ядахадаа, бүлэг хүбүүд Эрхүү гараха гэлсэбэбди. Эрхүүдэ хүдөө ажахын

Харин тэрэ шанга байдаан соо намайе алуулаа гэжэ ханаад, миний сугтаа ябаһан сэрэгшэдэ эжы абадам «хүбүүнтнай баатарай үхэлөөр унаа» гэдэн гашуудалта бэшгэ эльгэһэн байгаа бэлэй, - гэжэ ветеран бодолгото болон хөөрэнэ.

Дайнай хүлэээр Самадай Пирнаевич рентгенологоор, республикын Эрүүрье хамгаалгын министрвэдэ хүдэлөөд, удаань АВРЗ-гэй эмшлээлгын албанда главна врачар долоон жэл хүдэлһэн байха юм.

Удаань Москвада жэлэй курсануудта хураад, дүүргэжэ байхадань, Самадай Пирнаевиче Эрүүрье хамгаалгын Министерство дуудажа, түмэр замай Зүүн Сибириин отделенин врачечно-санитарна албанай начальник болохыень дурадхаба. Тэрэ үедэ Самадай Пилданов ажалайнгаа хажуугаар диссертаци бэшжэ сүлөөгүй байһан хадаа, шэнэ ажалһаа огто таһа арсаба, тээд «шортгоо» даа, түмэр замай эмшлээлгын-ариг сэрээр сахиха албанай главна врач болобо. Энэ ажалһаа хамта дээрээ 14 жэл хүдэлбэ. Тийхэдэ Красноярскын ба Зүүн-Сибириин хоёр отделени нэгдэһэн, ажал хүдэлмэри асари ехэ, главна врачай хүтэлбэри дор 3,5 мянган эмшлээлгшэд (тэдэнэй 1,5 мянганинь врачнууд) хүдэлжэ байгаа. Долоон жэл хүдэлөөд байхадань, хилын саана Улаан-Баатарай түмэр замай эмшлээлгын-ариг сэрээр сахилгын албанай даргаар хүдэлхыень дурадхаба.

Хэлсээнэй ёһоор дүрбэн жэл хүдэлөөд, Эрхүүдэ түмэр замай больниинь главна врачар ажаллажа байтарнь, Монголой түмэр замда Самадай Пирнаевиче үшөө дахин урижа, тэндээ үшөө 3 жэл ажаллаба. Тэндэһээ бусахадаа, 17 жэлэй үнгэрһэн хойно одоошье түрэл Улаан-Үдэдөө түбхинэжэ, түмэр замай станциин больниинь главна врачар 1974 он болотор хүдэлһэн намтартай.

Ажал хүдэлмэридөө би хоодооо һайн хүнүүдтэй ушардаг байгаа, тэдэнэр миний эрмэлзэл, эрхэнүүды дэмжэдэг һэн. Тэдэнэртэ мүнөө ехэ байртай ябадагби. Мүнөө наян наһа хүртээрөө, шархануудайнгаа хэдэ үбдөөшье наа, элүүр энхэ ябаһамни, ажал хүдэлмэридөө бүхы наһаан сэдхэлээ хандуулдаг байһамни миний хани нүхэр Валентина Бубеевнагай анхарал оролдолгоһоо, урин дулаан хандасаһаа эхитэй гэжэ ханадагби, ингэжэ таби гаран жэл соо сүтгээ гар гараа барилсан, эзэм эзэмэ дүнгэлсэн ябаһан хани нүхэр хэлээдэгби, - гэжэ бууралтан толгойтой ветеран хани нүхэр тээшээ мийһэрэн, дулааханаар хараад хуугаа һэн.

Би өөрингөө ажабайдалаар сэдхэлээ ханангиб гэжэ хэлэхэ аргамни үгы, хэрбээ дайн сэргэтай болоогүй наа, ажабайдални, ажал хэрэгтэй ондоошье байха һэн бээ, бүришье ехэ юмэ бүтээхэ, бүришье һайн дүнгүүды туйлажа болохо һэн хаб гэжэ бодомжолдогби. Тээд яахаб, инвалид болоошье наа, амиды мэндэ бусажа, арад зондоо шадха зүгээрээ алба хэлэмни урматай, - гэжэ Самадай Пирнаевич өөртөө, сугтаа хүдэлдэг хүн зондоо эрилтэ ехэтэйгээр хандадаг зангаара үнгэрһэн жэлнүүдэй дүнгүүды сэгнэнэ.

Дайнай, ажалай ветеранай энгэртэ олон тоото орден медальнууд - Эсгэг ороноо хамгаалгын дайнай нэгдэхэ шатын орден, «Дайшалхы габьяагай түлөө», «Ажалдаа шалгарһанай түлөө» медальнууд, хамта дээрээ хорёод шахуу совет монгол шагнал тэмдэгүүд ялардаг.

Наян наһанайтай һайндэртэй дашарамдуулан, хүндэтэ Самадай Пирнаевич, хүндэтэ Валентина Бубеевна олон удаан жэлнүүдтэ элүүр энхэ хуухыетнай, ургажа ябаа залуу үгтэндэ сэсэн ухаа заажа, аза жаргал элдэжэ хуугыт даа гэжэ үнэн зүрхэннөө үрэнзэбди. Р. ГАРМАЕВ.

«ГАТАЛҺАН ЗАМААРАА
СЭДХЭЛЭЭ ХАНААГУЙБ»

Буряад Республикын габьяата врач, СССР-эй болон Монголой элүүрье хамгаалгын отличник, мүн эдэ хоёр ороной хүндэтэ түмэр замшан гэдэн үндэр нэрэ зэргэтэй, Агууехэ Эсэгэ ороноо хамгаалгын дайнда эдэбхитэйгээр хабаадалсаһан Самадай Пирнаевич Пилданов түрэнөөр 80 жэлэйнгэ ойн баярые эдэ үдэрнүүдтэ тэмдэглэхэнь. Хаанашье, ямаршье ажалда, орон дотороошье, хилыншье саана, дайнай гал дүлэн соо, хүн зоной элүүрье хамгаалха тэмсэлдэшье Самадай Пирнаевич Пилданов түрэл нутагайнгаа, Буряад оройнгоо, эхэ эсэгынгэ нэрые дээрэ үргэжэ ябаһан намтартай.

Бархан уулын хормойдо 1918 ондо модошо дархан Пирнай Пилданайда Самадай гэжэ нэрлэгдэһэн табадахи хүбүүниинь түрэн бэлэй...

удаан жэлнүүдтэ хүдэлһэн, нутагайнгаа ажахын болон соёлой хүтэлбэридэ нилээд ехэ хубитаа оруулаһан, дайн сэргэтэ шалгарһанайнгаа түлөө хүртэһэн орден медальнуудтаа шэн габьяата ажаалайнгаа түлөө нилээд олон дээдэ зэргын тэмдэгүүды нэмэһэн байха. Республикын соёлой хүдэлмэрилэгшэ Радна Ешонович Бархан нутагтаа бүри 30-аад онуудта театр эмхидхэһэн гэжэ мэдээжэ. Өөһэдэньгөө зохёоһон зүжэгүүдхэ эхилээд, элитэ драматургнуудай зохёолнууды олон тоото арад зондо харуулаһан эрчим бэйлгитэй зүжэгшэдэй энэ коллектив арадай театр гэдэн нэрэ зэргэдэ хүртэһэн, театрай эхи табиһан Р.Е.Ешоновто Буряад Республикын соёлой габьяата хүдэлмэрилэгшэ гэдэн нэрэ зэргэ олгодоо һэн. Радна Ешоновичой эхилһэн энэ бэйлгэ түгэс театрай табан эрчим зүжэгшэндэ 1995 ондо Буряад Республикын Гүрэнэй шангууд олгогдоһон байха, мүн лэ бэрхэ-бэрхэ зүжэгшэдэнь хүндэтэ нэрэ зэргэнүүдтэ хүртэһэн юм. Зүжэгүүды найруулан табижа, өөрөө үнэншэмэ гоёр наададаг байхаһаа гадна Радна Ешонов «Мосфильмын» табиһан кинофильмүүдтэ оро рольнууды амжалтатайгаар гүйсэдхэһэн юм.

Ошор гэжэ хоёрдохи хүбүүгээ ондоо гэр бүлэдэ үргүүлһэн Пилдантан гэртээ гурбадахи хүбүүнэй түрэхэдэ, Радна гэжэ нэрлэбэ. Эхын лэ оролдолгоор хургуулида ороһон Радна ном судартаа бэрхэ, аяар холын Үүрэг гэжэ ород тосхондо хураһан, эдир залууһаа хүдөө ажахын мэргэжэлтэн болохо хүсэлэнтэй, дайнай урда манай Улаан-Үдэдэ һая нээгдэһэн зооветеринарна институтта хурахаһа ороһон байна. Хүдөө ажахын дээдэ хургуулиин нээгдэхээр 60 жэлэй ойдо зориулагдаһан ном соо тэрэ үедэ эрчим бэрхээр хурадаг окуятай дунда нэн түрүүн Р.Пилданов нэрлэгдэһэн. Дээдэ хургуулидашье хурахан Радна хүбүүндэ бэлэн бэшэ һэн, номдоо хэдэ шуналтай байбашье, эдэз хоолоор, мунгэ зөөрөөр дутадахадаа, нэгэ жэл хуралсаһаа таһалдуулаха баатай болоһон байха юм...

Жараад-далаад-на яад онуудта манай Буряад нутагай байгааһын эрхэ байдалда тааруулагдаһан нарин ноототой үүлтэр бии болгохо хэрэгые Россин Федерациин габьяата зоотехник, хүдөө ажахын эрдэмэй кандидат, хүдөө ажахын институтдай доцент Радна Пирнаевич Пилданов хүтэлбэрилэһэн

ажабайдалда өөрынгөө тусгаар, юрэ бусын зам шэлэжэ олоһон. Радна ахала дахажа, Даша мүн лэ гэрһээ аяар холо оршодог Үүрэгтэй хургуулида хураһан байна. Эсгэг ороноо хамгаалгын дайнда хабаадаһанай удаа СССР-эй гүрэнэй аюулгүйе сахиха зургаануудта олон арбаад жэлдэ Латви Республикын нилсэлэ - Рига хотодо амжалта түгэс хүдэлжэ, Улаан Одоной гурбан «Хүндэлэлэй тэмдэг» орденуудта, олон тоото медальнуудта хүртэһэн, полковник нэрэ зэргэтэй байһан намтартай.

Эбтэй булын табадахи хүбүүниинь Самадай Пирнаевич аханараа дахажа, ажалай эрдэмэй үргэн харгыгаар дабшахадаа, мүн лэ өөрын онсо бэйлгитэй, хүн зондо өөрынгөө аша туһа али болохо арга шадалаараа үзүүлһэн гэжэ хэлэлтэй.

ОДХОН ХҮБҮҮНЭЙ
ӨӨРИНЬ ЗҮРГЭ

Аханартаа адли бишыхан хамаадай эрхые хурангүй, эрдэмэй бэрхые бүри бага наһанһаа гатажа эхилһэн.

Галтайда нэгдэхэ класста бидэндэ Харпухаев Зүгдэр гэжэ багша заадаг һэн. хургуули манай гэрһээ табан модоной зайда оршодог бэлэй, үдэр бүри хоёр тээшээ ябахаш. Тийхэдэ хургуулимнай оройдоо 3 класстай байһан. Гурбан классаа дүүргээд, сааһадаа хаана хурахаб гэдэн асуудал шийдэхэнь бэлэн бэшэ һэн. Манай хургуулида дүрбэдэхэ классай нээгдэхые жэл соо хүлээхэ болобо. Миний хууша бэшэ, хоолойгоо тэжээхэ хэрэгтэй, эдэз хоол хомор лэ һэн даа, тийгээд би нутагай заһаһадай бригадада хүдэлжэ эхилбэ, - гэжэ Самадай Пирнаевич дурсана. - Олзотой гэртээ бусахадам, эжымни ехэтэ баясажа, намайгаа магтадаг һэн. Жэлшье үнгэржэ, дүрбэдэхэ классаа дүүргээд, табадахи класста хаана орохо, Хурамхаанай хургуулида үхибүүдэй олон байһан ушарһаа, намайе абабагүй. Тийхэдэ хоёр ахамни Радна Даша хоёр Үүрэг гэжэ ород тосхондо долоодохи класса ородог байгаа. Тээд Баянголой таряашан залуушуулай хургуулиин дэргэдэ Улаан-Үдын паровоз-вагон бүтээлгэн заводто хүдэлжэ хүбүүд, басагады хургаха ФЗО нээгдэхэнь гэжэ дуулаад, би ехэ баясабаб. Тийгээжэ 1934 ондо долоон класс дүүргээд, хуралсаһаа үргэлжэлүүлжэ Улаан-Үдэ ошохо гэжэ шийдээ һэм. Тийхэдэ Улаан-Үдэдэ арбан класстай буряад хургуули бии юм гэжэ аханарни хэлэһэн байгаа.

техникумдэ гурбан жэл хурабаб. Техникумдэ мал ажал яажа эрдэмэй ёһоор эрхилхэб гэжэ хургаха, тээд бодото байдалда ажахыда ерэхэдэ, тэрэ үедэ тэжээл, мал аргалха эм дом хомор, мал гарзалха. Малай гарзалхада, «колхоз коммунин зөөридэ тодохор ушаруулжа байһан арадай дайсан гэжэшэ» гэжэ хардууланшье холо бэшэ һэн, тиймэ ушарнууд үсөөн бэшэ бэлэй. Тийгээбэ яабашье Мүргэндэ, удаань Дэрэндэ яһала оролдожо ажаллагша һэм. 1938 оной август нарада амаралтада гараад, сааһадаа хураха арга бэдэрхэ гэжэ шийдэбэб. Дэрэн нутагаһа Баргажан хүртээр эмээл морёор ерээд (хоёр зуу шахуу модоной зай), морёо Дэрэнэй хүнүүдтэ тушаагад, Баргажанай адагһаа паравоздоор станци Байкал хүржэ, Эрхүүдэ бусабаб. хургуулинуудта баһа окутание абажа дүүргэнтэйһэн, бишье финансово-экономическа институтай рабфалта орожо, эрдэм мэдэсэе дээшлүүлээд, удаадахи жэлдэ дээдэ хургуулида орохо гэжэ шийдээ һэм. Рабфагаа дүүргээд, медицинскэ институтай студент болобо. Институдай гурбадахи курс дүүргээд байтарной, бидэниие Москвагай хоёрдохи медицинститудай сэрэгтэй-медицинскэ факультетэй дүрбэдэхэ курс хахад жэлэй хугасадаа дүүргүүлээд, медицинн албанай капитан нэрэ зэргэтэй сэргэтэ ороо һэм. 1943 ондо Дүрбэдэхэ Кантемировскэ танкова корпусой мотострелково батальонной врачар албая эхилбэб. Танкистнууд булад машинуудгараа дайсанай эзлэһэн газар дайдалда сүм орожо, бусадта харгы гаргаха, тэдэнэй хойноһоо бидэ - врач, фельдшер, хэдэн санитарнууд «полугорка» машинаар шархатаһан хүнүүды бэдэржэ, туһа хүртээхэе, абархаяа шамдахабди. Алибаа нэгэ халхабша гэжэ байхагүй. Заримдаа һүни харанхы сагта машинингаа урда мүлхижэ, жолоошондоо харгынь заажа үгэхэ баатай болохош, тийгээжэ ябаһаар заримдаа дайсанай эзлээд байһан газарта орохоншье аюултай һэн. Тийгээжэ ябаһаар Курска дүхэригтэ байлдаанай үедэ машиниёмнай снаряд сэхэ тудажэ, хүндөөр шархатаад, арба гаран хоног мэдээгүй хэбтээ һэм, заримдаа мэдээ ороходоо, тээшээгүй үбшэнһөө дахин мэдээгэ аддахаш, миний бэзын мяха яһан сооһоо снарядай арбаад гаран түрхэй абаһан байдаг. 9 хараһаа үлүү саг соо госпитальнуудта аргалуулааб, удаань инвалид боложо, нутагаа бусаа һэм.

ЭДИР НАНАНАА ЭРШЭТЭЙ БЭЛЭЙ

(Нүхэр тухайгаа дурдалга)

Хрлоондо бэе бээ халта харалсаһан байжа, «ши хэмши, ши хэмши» гээдэн, энэ үдэшэ өөһэдынхид шэнгээр хөөрэдэжэ, дүтэ танилсаһан, хани халуун нүхэсэлэй эхи табихан бэлэйбди. «Бишни эхин класста ябахадаа, шүлэгэй мурнуудые холбожо эхилһэн хүм. Намайешни ахамад зохёолшоднай мэдээдэг болонхой. «Үнэн» газетэдэ шүлэгүүднн толилогдоно. Үдэр бүри нэгэ шүлэг намдашни бии болошодог», - гэжэ шэнэ танилни ехэ зоримгой, юумэһнээ тунхаряад орхидоггүйгөө харуулба.

...Даша мүнөө мэндэ ябаа гэшэ хаа, уласайнгаа хэрэгтэ туһатай, уран дуунуудаа зондоо бэлэглэжэ, тодо хурса шүлэгүүдээ ханхинаса уншажа, маанадаа урмашуулан, сэдхэлэмнай үргэжэ, зориг түгэлдэр зайгаа алдаагүй, онсо дээдын бэлигээ дэлгээн ябаха бэлэй даа.

Хурса бэлигтэй хүбүүдэймнай богонихон болзортой наһатай энэ түбидэ мүнэдэлдэгын харамтай юм даа. Теэд тортог хаяжа, ууяжа ябанхаар, харанхы тэнгэрийн уудамар холир мэтээр ошотон Ялаһаһан хүнэй хуби заяан ард зондоо хэштэгтэй!

Даша бидэ хоёр буряад дунда хургуулин (мүнөө нэгэдэхи лицей-хургуули) шабинар ябаха үедөө танилсаа һэмди. Юһэдэхи класста ороод ябахадамни, наймадахи класстай хидай хурагшад соо (тиихэдэ хургуулимнай хүүлэй аха гурбан классуудай хурагшадтай хэн) гордогорхон шүрбэлэйг бээтэй, хэрхо уйтахан нюдэтэй, дуугаралсахадаа хэлэһэн үгээ баталһан мэтэ мнһэрсэгээн, өөрсэ хүжюун урин шарайтай болошодог долонгирхон хүбүүн бусадаһаа илгаран харагдаадхёо хэн. Хургуулидамнай заншалта ёһоор үнгэргэгдэжэл байдаг уран найханай үдэшэдэ тэрэ хүбүүн өөрынгөө зохёолһон шүлэг самнажа байгаад, шүлһөө сэсэргэн, ехэл солгёоноор, тодо хурсаар үгэлэн уншаба. Энэ үдэшэдэ хабаадагшад эдир поэдэй урманда халуунаар альга ташалдабади. Тэрэ үдэрын Буряадай Уран зохёолшодой

Гоёхон тэргэ дархална. Тоншожо тэрэнээ дүмүүхэн бэхилнэ...

(Энэ шүлэгэйнь намда бэлэглэһэн ном соонь үгы тула, ойндоо хэргээхые оролдобоб).
Мандагар бишни болоходоо, Машина бүтээдэг болохоб гэе, - гэжэ эдир шүлэгшын гараа самнан түгэсхэхэдэ, уран зохёолшод айхабтар урмашаһан, ехэл өөгшөөһэн, хаанашье уулзаа һаа, мартахагүйгөөр сэдхэлдээ тэрэнэй дурье хадуужа абаһан гэшэ. Дашатай дүтын нүхэд болоод ябахадаа, Хоца Намсараевай гэртэнь ороходомнай, үбгэжөөлнай ехэл дулааханаар тэрэндэ хандагша бэлэй даа.

Үхибүүн ябаһан тэрэ саһаа бүрил дүтын нүхэд болоһон бидэ хоёрой харилсаан ажабайдалай долгин соо үе-үе болоод лэ таһалдагшье һаа, ханаха, дурдаха юумэн олон лэ байна даа.

Арбадахи классай шаби байхамни, намайе «учительскада» дуудалган болобо.

Эндэ дуудуулха гэшэ эмнай ехэнхидээ ямар нэгэ гэм зэмэдэ орогшодой «гашайдалган» хэн ааб даа. Ороходомни, Даша, наймадахи класста хурадаг Солбон гэжэ хүбүүнтэй диван дээрэ зэргэлжэ, хэдэн багшанарай урдаһаа харанхай хууба. Түрэлхи хэлэнэймнай багша Хандама Дугаровна хөөрэдөөнэй эхи табига:

- Педсовет дээрэ шог ёгто ханын газетэ бии болгохо гэжэ шийдхэгдэ. Тиигээд та гурбаниие энэ газетын редколлеги болгохо гэлсээбди.

Ши, Миша, арбадахиин хүн хадаа редакторын болохоб. Даша - литсотрудник, Солбон - зурагта һэдэбтэй хадаа, газетэе шэмгэлэхэш, иллюстраци хэхэш. Таанар бэе бээтэе танил аабта даа? Үгээ ойлголсожо, оролдосотойгоор хүдэлэгты. Хүмүүжүүлгын айхабтар ехэ үүргэтэй, тон харюусалгатай шангахан хүдэлмэри та гурбанда даалгагдаба, найдагдаба гэшэ, хүбүүдэ. Хүсэндөө оротороо, энэ ажалдаа дүршээрөө намда, бэшэшье багшанарта эхин номернуудаа харуулдаг байхат. Тиигэжэ зүбшөөд, бултанай анхарада үлгэдэг байхабди. Долоон хоногтоо нэгэ удаа гарадаг газетэ болохо материалаа хургуулингаа ажабайдалһаа шэлэжэ абахат! Ай даа! Эдир маанадай бүхы

Республикын 1-дэхи интернат-хургуулига «Тайшаарай ташуур» гэһэн зүжэгтэ наагана

наһанаймнай замые иимэ тодоор заяагша багшанарнай, хожомоо ямар мэргэжэл шэлэжэ, шунан орохо сэдхэлэмнай нэбтэ хараһан байгаалта!

Химиин кабинет соо бүхэли хүнндөө унтангүй доржогонолдожо, ажалдаа нэтэрэн, «Зоркий глаз» газетын редколлегиин гэшүүд үглөөнэй улаан нара угтадаг бэлэйди. Бидэнэй «ормолоһон» газетэ хургуулин олон газетэнүүд соо илгаржа, хурагшанарай, багшанарай анхараал татажа, шэнэ дугаарай гарахань хүлээгдэдэг болоһон бэлэй лэ.

Эдэ гурбан хүбүүд хожомоо энэ наһанайнгаа эрмэлзэлтэ ажалье эндэ таниһан байгаа гэжэ хэлэлтэй болоһон даа. Дашамнай Буряад орондоо мэдээжэ ханхинама хонгёо дуушан-поэт боложо алдаршаа. Солбон Ринчинов Россин габыята уран зурааша болонхой. Олон найхан бүтээлүүдээрэ хүн зоние гайхуулан урмашуулжа, түрэл арадайнгаа үгэһэн бэлигы арьбадхан үргэжэ ябана. Бишье һаа даа, республикынгаа олонийтэдэ мэдээсэл тараадаг газарнуудта удаан хүдэлөөб, уран зохёолшо, драматург гэлсүүдэдэг болонхой ябана даа.

Даша тухайгаа богонихон дурдалга бэшэхэ гэһэн аад, хадууршал хаб. Энэ нүхэрнй ходоодоо зоной дунда, эрдэм бэлигээ хүгжөөн эршэдхэжэ, түрэл арадайнгаа үлзы хэшэгые шүлэг, дуугаараа магтаһан үндэр найхан габыятай.

Миша-а! - гэжэ Даша уулзахал бүридөө, бишни шэнэ дуунай үгэ бэшээд ябанаб. Шагнал даа! Үйлсэдэ зоной дундашье яба, түб хотынгоо али нэгэ сэсэрлиг соошье хуужа бай, дууша нүхэрни мүнөөхил солгёон абари зангаараа самнан, шүлэгэй мурнуудые шабадан шэдэлжэ, Даша өөрөө ехэл найханар дуунай уянга тодолон гаргажа дуулагша бэлэй даа. Харин өөрынгөө үгэ дээрэ найруулагдаһан дуу дуулаһыень хананагүйб, хүгжэмдэ оруулагдажа үрдигдөөгүй дуунуудайнгаа бадагуудые ямар хурсаар уншаад үгэдэг гэшэ хэм.

Хабаровскын ВПШ-дэ хуржа байхадаа, зунай амаралтада нютагаа бусажа ерэхэдэ, Дашатай уулзаха гэжэ «Хэжэнгын гол» газетын редакцида оробоб. Даша тиихэдэ буряад хэлэн дээрэ гарадаг энэ газетын редакторай орлогшоор хүдэлжэ байгаа. Уулзаһанай баярай тэрэ үдэшэ Дашамни шэнэ дуунайнгаа үгэнүүдые ханхинаса уншаба: «... хэзээш минии Согто-хангил, Согто-хангил» гэһэн дабталгыень үгэлхэдөө, эршэ залинь салгидан бурьялжа, нюдэнийнь мээхэй урин аад, тодо хурса болохо юм. Юрэдөө, би мүнөө хүрэтэрөө Дашада харасатай нюдэ ушараагүй агшаба.

Агын иимэ нэрэтэй нютаг дуунай конкурс сонсохоод байна. Тиигээд лэ бишни тэрэндэ хабаадалсахамни гэшэ. Хүгжэмьень Базар бэшэнэ ааб даа. Эдэ үгэнүүднн, Миша, хэр гэжэ хананаһ? - гэжэ Даша хэлбэ.

Сэхыень, хэлэхэдэ, үгэнүүдын ёһотойл буряад арадайнгаа дуунай маягаар бэлиг түгэлдэр сэдхэлхээ эршэдэн гараһан гэшэ ха юм даа.

Конкурсоо гэнэ гүш? Хүгжэмьень дуулаашыегүй һаа, нэгэдэхи шан шамда хүртэхэ гэжэ хэлэхэл байнаб, - гэбэб. Даша урмашанги шарайтай болоодхёо хэн. Базар Цырендэшиевай хүгжэмөөр далижаһан «Согто-Хангил» гэжэ дуун тэрэ конкурсоо илан гаража, нэгэдэхи шанда хүртэһэн ааб даа. Энэ дууе дуулаагүй хүн буряад орондомнай үгы гэжэ би лаблай хэлэхэ байнаб. Бэрхэш даа, найнши даа, Дашамни! Шам тухайгаа хөөрэхэ, дурдаха юумэмни олон лэ даа. Теэд шиниимни ханхинама солгёон шүлэгүүд, хонгёо найхан дуунууд хэзээдэшье зөөлэн байха.

Урин хабарай ерэхэдэ, дун сагаан сэсэгүүдээр мойһонной халбархада, сэлгээхэн Сэлэнгын эрьдэ, тэргэд нарын толон доро шамайгаа үгылэн гажаржа, дуунайш аяга дабтанаб.

Эдир наһанһааш дуунайш аялга эршэ түгэс бэлэй даа...
Михаил БАТОЙН.

Эльгэн хайрата Ханда Цыреторовна эгэшэ тэээ

хүн бии гү? - гэжэ хураба хэн ха. «Би бэшэдэгби!» - гэжэ зоримгойхон хүбүүн бултанай урда гаража, столдо хууһан уран зохёолшодто дүтэлөөд, шүлэгөө ханхинаса уншаба: - Гэрэйнгээ газар хүбүүхэн

Ахамад уран зохёолшо Х.Н. Намсараевтай

Урагшан үгсэ

Эсэгэ ороноо хамгаалгын агуухэ дайнай хүүлээрхи 1946-1947 онуудай нуралсалай жэлдэ би 19 наһатай байхадаа, Доодо-Бүхэнэй эхин хургуулида багшалаа нэм. Тийхэдээ нэгдэхэ, хоёрдохи классуудта багшалаа бэлэйб.

Тэрэ үедэ Даша хургуулида эхин түрүүшынхидеэ ороо нэн. Тийхэдэ тэрэ ямар хүбүүн байгаа нэм гэжэ нюдэнэйм урда эли тодоор харагдаһаар лэ байдаг. Хурин улаан шарайтай, хүдэр бээтэй, хүгшэн эжынгээ торгон зөөлөн болотор эдэһэн хонингой архан үмдэтэй, дорюун

МИНИИ НУРАГША - ДАША ДАМБАЕВ

хурса шэгтэй хүбүүн бэлэй. хургуулидаа эрхим хайнаар бураха гэшэн аргагүй нэн. Тэрэнэй мэдэхэгүй, шадахагүй юумениинь гэжэ үгы байгаа. Хэшээдээ хооло гараа үргөөд буудаг юм нэн. Тэрэ шүлэг сээжээдэхэдээ, уншахадаа тон бэрх бэлэй.

Дашын эхин классһаа хойшо урма зоригтойгоор, айхабтар бэрхээр нуража эхилһэндэн, түрэлхидын ехэ габьяатай.

Бидэ хэшээлнүүдэйнгээ хоорондоо лаптаа наададаг нэмди. Амаралтын үдэрнүүдтэ бүхэ классһаараа колхозойнгоо сабшалан дээрэ ошожо, шулуу шохойень арилгадаг байгаабди. Үгышье наа, бригадануудай байрануудыг лозунг

плакадуудаар шэмэглэдэг бэлэйбди. Эдэ бүхэ хүдэлмэридэ Даша ахамад нүхэдһөө гээгдэнгүй, урагшаа ханаатайгаар ябалсадаг нэн.

Мүн удаань хургуулияа дүүргээд, поэт болоод, нютагаа бусахадаа, уран хайханай харалгануудта эдэбхитэйгээр хабаадалсадаг, шүлэгүүдээ уншадаг бэлэй.

Намайе ходо түрүүшымни багша гэжэ ханажа ябадаг, ехэ зулгыгаар хандадаг, бэшэһэн шүлэгөө уншадаг байгаа.

Бүмбэгэ тухай эгзэн түрүүшынхидеэ шүлэг бэшэһыень хананаб, тэрэнээ намда уншажа үгөө агша нэн.

Дашын «дуушан ябахаа түрэнэн» наһаниинь Буряад

ороноймнай хүн зондо хэтын хэтэдэ мартагдахагүй гэжэ эгизнэб. Тэрэ богонихон наһан соогоо хэды олон шүлэгүүдыг зохиогооб! Тэдэ шүлэгүүдтэнь хэды олон дуунууд зохиогдооб! Манай Харганаа нютагай-хид, бэлигтэй хүбүүнэйнгээ дуунуудыг хурим түрэ дээрэ, обоогоо тахихадаа, Сагаалганайшье хайндэртэ ханхинаса дууладжажал байдаг юм.

Буыт БАЛДАНОВА.
ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Харганагай эхин хургуулийн нурагшад. Хоёрдохи рьудай баруун гарһаа түрүүшынхид Даша Дамбаев. Энэ зураг 1947 оной февраль нарада буулгагдаһан байна. Гэр бүлын альбомһоо.

БУРЯАД ОРОН

Замбин зулайда
Эрхын шэнээн бээтэй аад,
Эршэтэ хонгёо дуутайлши,
Эдлин тоонто минии үлгы -
Буряад орон!
Эртын барга сагта
Хуби заяаншини
Эрлиг дайсадай
Эршэтэ хонгёо сабшуулжа,
Бүднтэ улаан шунан соо,
Хара хирээгэй хаагалаан соо
Бүдэржэ,
Хангир түмэр гэнжээр
Хүлоулээтэй
Боложо байхан түүхэтэйл.
Сэсэн һонор ухаатай,
Сэлмэг хайхан сэдхэлтэй
Эхтэйлши.
Эхэшни -
Намжаа амгалан заяадаг
Наран залаата Совет орон.
Эршэтэ мэрэгэн бодолтой,
Эрдэни хурса зоригтой
Эсэгтэйлши.
Эсэгэшни -
Эгүүридэ жаргал юрөөдэг
Этигэл дүүрэн Коммунист
парти.

Мүнөөдэр ши
Мүнхэ эрхэ сүлөөгэй
Сээрлигээр халбаржа,
Дэлхэйн дэлим сээжэ дээр
Сагуудай сахилаан доро
Онъото машинын уушхан
сооһоо
Орьёлон бушхаһан амин
хүсөөр

Эбхэрлэйш.
Замбин зулайда
Эрхын шэнээн бээтэй аад,
Эршэтэ хонгёо дуутайлши,
Эдлин тоонто минии үлгы -
Буряад орон!
Мянган түмэн малайнгаа
Жабхаланта мөөрөөн соо,
Байгалай долгёр миралһан
Арбай таряанай далай соо,
Заводуудай хуугай соо,
Эрдэм соёлой бусалаан соо
Наһа сээгээр
Эрээдүйш намаалууһан
Коммунизмын бартаа руу,
Үбсүүн дээрээ
Ленинэй орден

Даши ДАМБАЕВ

Толоргон,
Социалист шугам жагсаалда
Уридалсан,
Нара туласа
наадаг номо
Дэлиэсэжэ тэгүүлнэш.
Алдар солыншини
Намаа дэлбын хангал соо
Ажабайдалай агуу хүжэмдэ
Абтажа,
Эрын дээжэ хүбүүдэйш
Баруун гарай эрдэмээр
Гуурһанай хурдан гүйдэл соо
Нам тухай дуулажа,
Элдэб жиирэй хэрэгүүдһээ
Шанха дээшээ дүүлхыг
Хүсэжэ,
Үндэр манхан огторгойнш
Ирагуу номин орёлһоо
Уран гоёр жэргэдэг
Гургалдайда дурлалайб.
Баярни
Сээжэһээмни салгидажа,
Урин жэнхэни хэлэнэйшни
Ургы ногоон соо хүльбэрнэл,
Хүлэг моридойш табараан
соо

Хонхо болоод жэнгирил,
Хун шубуунай бэые
Галта солбон хатар соогоо
Угалзатуулан мэшээдэг
Басаган гоогойш абьяас соо
Еохорложо ханхинанал,
Саһан дуулгата Саяан
дээгүүр
Сагаан хүбэн үүлэн болоод,
Гэрэл туяа дамжанал.
Замбин зулайда
Эрхын шэнээн бээтэй аад,
Эршэтэ хонгёо дуутайлши,
Эдлин тоонто минии үлгы -
Буряад орон!

УРАГШАА, МИНИИ ПОЕЗД!

Сэнхир холын аян харгы
ямар хайхам,
Сэсэгэй хангал, сэдхэл
зүрхэн ямар хайхам,
Эршээр дүүрэн алда сээжэ

ямар хайхам!
Энэ минии эрэ бээын
Эдлин замбин үбсүүн дээрэ
Гургалдайтай
Гурган байха хабым түлөө,
Жэргэмэлтэй
Жэргэн байха золым түлөө
Аяар урдын балар сагта
Алтан дэлхэй тахижа хууһан
угсаатмни
Аяга дүүрэн арза хорзоор
Аглаг дайдаа сүршөө гү?
Уран тахаар хан гэнэн
Унаган хүлэг - шүлэгэйм
түлөө

Эрхын шэнээн байхадам,
баабайм намаяа
Эльгэн дээрээ энхэрхэдэжэ
хуугаа гү?
Агуу сагай магтаал болон,
Аялгалаа дуунайм түлөө,
Барбагайн шэнээн байхадам,
баабайм намаяа
Баярлуулаад,
байлдаан соогуур
унаа гү?

Урагшаа, минии поезд!
Залуу наһанайм поезд!
Уняар мананай бурьяан
соогуур, хүбшэ тайгын
хүлгөөн соогуур,
Уһан голой урасхал дээгүүр,
сэсэг набшын
хүбөө дээгүүр
Ууган дэлхэйн умарюун
дээгүүр алтан наранай
хонхын дуун соо
Алдар солын амисхаал худар
аянгатан
ханхиныш,
минии поезд!
Айдар наһанайм поезд!
Зангиржа ябаһан балсан
хүлгүү омог залуу

хүбүүдээр
Гитарын долоон эд мүнги
утаһадай номин
солгёон хүжэм дор
Задарюун шанга хоолойгоор
дуу дуулан,
Гэгээн зүүдэ мананан хуһата
Ород орой
Сэлуюн уужам дайдаар
соогуур

хүхюун нэгэ вагон соо
Сэлмэг тэнгэрээр зэнхынэн
Казахстан руу шэглэнэб.
Алтай уула, буурал Каспий,
Ала-Тау,
Амар сайн!
Акын Джамбул, Абайн орон,
Амар сайн!
Шэрэм харгын
Шэнэ станци байгуулаха
зоринхойбди.

Эжымни!
ханаагаа ши бү зобо!
Энхэ тайбай амгалан энэ
сагта

Эгээл хайхан эгүүритэ
хэрэгэй жолоо барихан
шинии хүбүүн

Эхэ нютагһаа аяар холо
дайнай гал соо

Эрэлхэгээр мүнхэрэн
эсэгынгээ нэрые
дээрэ үргэн,
Элүүр мэндэ ябахал,
һэшхэл тунгалаг
ябахал.

Алим жэмэсэй шүүһэтээд
байхада,
Адуу малай тангаршаан
байхада,
Таряанай дээжын абтаад
байхада,
Тальян нугын алтараад
байхада,

Эрьехэб шамаяа,
Эжымни!
Энэрхы илдам шарайншини
уршалаа бүхэниие

Эгээл тийхэдэ нэгэ нэгээр,
намайе үргэһэн
золыш түлөө

Эхын хайхан аша буян,
шинии гэгээн заяа
түхөөн,
Энхэргэнээр таалахаб,
хадуужа абахаб,

Эжымни!
Элдин сагаан дэлхэй дээрэ
Элүүр энхэ, солбон
габшагай,

Этигэл дүүрэн, хүсэн түгэс
Ажаһууха
Арюухан!

Элдин ногоон дэлхэй дээрэ
Эмниг хүлэгэй табараан доро
Эрын хонгёо дуу дуулан

Ажаһууха
Арюухан!

Элдин сэнхир дэлхэй дээрэ
Эжэл инагай харасын түлөө
Эгээл хайхан шүлэг зохион

Ажаһууха
Арюухан!

Элдин шаргал дэлхэй дээрэ
Элшэ гэгээн наран доро
Эжы, абын юрөөл түхөөн

Ажаһууха
Арюухан!

Элдин ягаан дэлхэй дээрэ
Эгүүридэ хэрэгэй жолоо
баряад,
Эгээлэй хүнэй жаргал эдлэн,
Ажаһууха
Арюухан!

Урагшаа минии поезд!
Залуу наһанайм поезд!
Уняар мананай бурьяан
соогуур, хүбшэ тайгын

Уһа голой урасхал дээгүүр,
сэсэг набшын
хүбөө дээгүүр,
Ууган дэлхэйн умарюун
дээгүүр алтан наранай
хонхын дуун соо

Алдар солын амисхаал
худар аянгатан
ханхиныш, минии
поезд!
Айдар наһанайм поезд!

ХАРГАНАА НЮТАГАЙ СОЛО

Наян үнгөөр наадажа,
Наранай арюундаа ородог,
Баруун хойто зүгтэ
Байсаараа огторгой

Ооголһон
Орьёл Алтан ууламни!
Үнэр хайхан ая ганга,
Үнгын сээсгээр хоншуутадаг
Үбгэни хүмбэгэр хадамни!
Жаахандам холжоруулжа
мээхэйлһэн
Жабхаланта Бунхан
добомни!

Тэнжэхэдэм,
Тэнхээ оруулан аршаанта
Тээрмэтэмни Оглогор!
Уняар манан нэмэргэтэй
Уулануудай сээжэһээ
Урасхал хурдан эхи абажа,
Хангил шобхо хадануудай
Хаяа зубшан соёржо,
Хабшуу шугын бүтүү
соогуур

Тэнжэхэдэм,
Тэнхээ оруулан аршаанта
Тээрмэтэмни Оглогор!
Уняар манан нэмэргэтэй
Уулануудай сээжэһээ
Урасхал хурдан эхи абажа,
Хангил шобхо хадануудай
Хаяа зубшан соёржо,
Хабшуу шугын бүтүү
соогуур

Харьялан, бурьялан,
Сэлмэг тунгалаг сэнхир
долгёр

Мушхаран миралдаг
Мундуу эршэтэ
Бүхэн голни!

Сэсэн арадайм домог хүүнэн,
Сэргэ мэтээр зурылдааша
Надхамал нарадаа

Энгэр дээрээ хуурдагша
Энхэргэн минии
Арбан гурбан Обоол

Юрөөл шүлэггөөр
Зүрхэн сооһоо
Юрьен дэбэрһэн

Дуунайм салгяа дээжые
Духаряа болгон тогтоожо,
Үлгы Харганаа нютагайм
Үлгэн дайдаар сүршэжэ,
Ажалай охин соо
Абьяас ологшо
Ашата зонийм сэдхэл соо
Баян дэлгэр байдалай
Баяр түүрэн суурялыт!

ТҮРЭНЭН ҮДЭР

Миралзан урдаһан Бүхэн
голой эрьедэ

Мянга юһэн зуун гуша
найман ондо

Сэнхир хайхан Харгана гэжэ
нютагта

Сэлгээ Сэлэнгын сээсгэтэ
хабар угтажа,
Сэлмэг нюдөөр дэлхэй анхан
хараа нэм.

Ногооной бултайн, хурьһе
соолон байхада,
Номин тэнгэри гайхан -
гайхан анхаржа,
Арбан хургаа наран тээшэ
нарбайжа,

Апрель нара, бар жэлээ
таняа нэм.

Дуулим үндэртэ артель
дээгүүр гургалдай
Дууша наһанайм эхин үдэр
магтаа нэн.

Тэрэ гэхээр тэрэнгитэ
хабарай арюунда,
Тэршээ голой шугы соохи
харьяанда,

Тэнгэрин сэлмэгтэ хадуун
зурхөөр дурланхайб.
Саһанай хайлан, шубуунай
жэргэжэ эхилэмсээр,
Сагаан наһан сэдхэл
соомни ханхинан,
Саарһан дээрэ дуун боложо
мүндэлдэг.

Байгаалини ирагуу хэргэн
соогуур намда
Байгаа түбиие баабай, эжым
бэлэглээ.

Хадаһаа бууһан Бүхэн голой
хайрамай уһаар
Харьялхада,
Захагүй үргэн харгана
һөөгэй шара сээсгээр

Задархада,
Гургалдай шубуудай
огторгойн гүн соо

Алтан аялгаар гургахата,
Түби дээрэ түрөө нэн хаб -
Ашата ногоон хабарай сагта
Аригуун хангал амар мэндэ
хүргэнэб.

Даяан талын нойрһоо нэрин,
Улаан тугаар
Далбахада,
Барга нютагай хамаг зоной,
Улаан тугаар
Бадархада,
Ирагуу гоёр хүлэг мориной
сэргэдэ байгаад,
Инсагаалхада,
Улгын дууе шагнаа нэн хаб -
Мандаһан агуу шэнэ сагта
Магнай дээрээ магтаал гимн
үргэнэб.

Шэмэг ногоон түбин нарые
анха түрүүн

Шэртэхэдээ,
Эжы, абын альган дээрэ
сэлмэг нюдөөр

Энэхэдээ,
Тэргэд харын туяан доро
зүүдэ манан

Тэршэлхэдээ,
дуушан сэдхэл түрөө нэн
хаб -

Юртэмсэ намда нээһэн сагта
юһэн жаргалай
юрөөл шүлэг түүрэнэб.

Гэнэн хонгор гунан наһанай
богоһо дамжан
Гэшхэлхэдээ,
Гэрэйнгээ газара хонго унаад:
«Гүйлгөөд үзэһүй!» -
Гэжэрхихэдээ,
холын замдаа зорёо нэн хаб

Балшар багын сэнхир сагта
Баярай баглаа
бадма сээсгэр харбайнаб.
Харгана нютаг, 1963 он.

Залуу наһан - залитай үел:

«Наран Гоохон-98» гэхэн конкурсно

«НАЙХАН САГААН ЮРТЭМСЭ НАНААН СООХОНОМ»

«Дуунай аялга, дуранайм эхин» гэхэн нэрэтэй үдэшэ-презентаци 1997 оной март нара соо Яруунын аймагай Улхасаа нууринай соёлой байшанда үнгэргэгдэнэ байна. Залуу басаган Гэрэлма Цыдыповагай шүлэгүүдтэй сугларагшад танилсаа нэн. 1979 ондо Улхасаа нууринаа Шираб-Доржо Гармаевич Гарма-Ханда Бадмацыреновна Цыдыповтэнэй гэр бүлэдэ түрэн Гэрэлма басаганай олохон шүлэгүүдэ дуун болонхой. Энэ үдэшэ Гэрэлмагай «Улгы нютаг Улхасаамни» гэхэн шүлэгэй үгэ дээрэ бэшэгдэнэ дуу Баяр Хамаевай гүйсэдхэхэдэ, залуу поздэй шүлэгүүдээ уран гоёор уншахадань, бүхы Улхасаагай зон баярлаа, омогорхоо, уяраа. Нютагайны басаганай бэшэнэ шүлэгүүдые дуун болгоод, бүхы республика дотор Баяр Хамаевай, Цырен Шойжинимаевай, Агван Борбоевой хангюурдажа байхада, ямар хүн омогорхохогүйб даа? Баяр Хамаевай гүйсэдхэхэдэ: ..Яруунал даа-энэ Дууша-нютагни Гурбан ехэ сэнхир нуурта орон Яруунал даа- энэ буянтай дайда Зандан Жуу шүтөөнэй морилһон орон...» гэхэн үгэнүүдтэй «Буянтай нютаг» гэжэ дуун Яруунын аймагай байгуулагданаар 70 жэлэй ойтой дашарамдуулан соносхогдон «Нютаг тухай эгээл эрхим дуун» гэхэн конкурсно түрүү нуурида гараа. Энэ дуунай үгэнүүдые Гэрэлма бэшэжэ, нютагаархидаа баярлуулһан байна.

Цыбенова, Валентина Бадмадоржиевна Цыренова аргагүй ехэ туһаламжа үзүүлээ юм. Гэрэлмагай түрүүшын бүтээлүүд «Харасгай» сэтгүүлдэ, аймагай «Ярууна» сониндо толилогдоо нэн.

...Эжы абынгаа захяа Хаанаш, хэнтэйш яба, Хэзээдэ бү марта!» гээд, шүлэгүүдэ соогоо үетэндөө хануулна гэшэ. Ямаршые сагта, хэды бэрхэшээлтэй байдалда, уйдхар, гунигташые диилдэдэггүй инаг дуран бии юм ааб даа. Эгээл энээн тухай Гэрэлма бэшэнэ:

Шамгүй хаа, инагни, энэ дэлхэй дээрэ, Шадал хүсэлни буурашаһан байха нэн. Шамгүй бол, гансамни, энэ замби дээрэ Шэг шараймни үнгэгүй байха нэн.

Хэзээдэшые залуу хүнэй эмниг зүрхэн, аягтай зан абари гэшэ өөрынгоөл хубитые абадаг гэшэ. «Найхан сагаан юртэмсэ наанаан соононом бии юм даа» гээд Гэрэлма бэшэнэ. Мүн наһан тухай шүлэгүүдые нь амяа даран уншахаар лэ:

Наһан гэшэшэ тиимэш хүнгэн бэшэ, Наадажа, зугаалжа ходо ябаха хэрэггүй. Наһан гэшэшэ тиимэш хүндэ бэшэ, Налайжа, залхууржа ябажа болохогүй.

Эгээл энэ хүнгэшые, хүндэшые бэшэ хургуулиин наһандаа аймаг соогоо болоһон буряад хэлэнэй ба литературын олимпиадануудта оло дахин хабаадаа. 1996 ондо хурагшадгай олимпиадын «Уран үгын долгин дээрэ» гэхэн конкурсно түрүүшын нуури эзэлһэн юм.

Волейбол, теннис

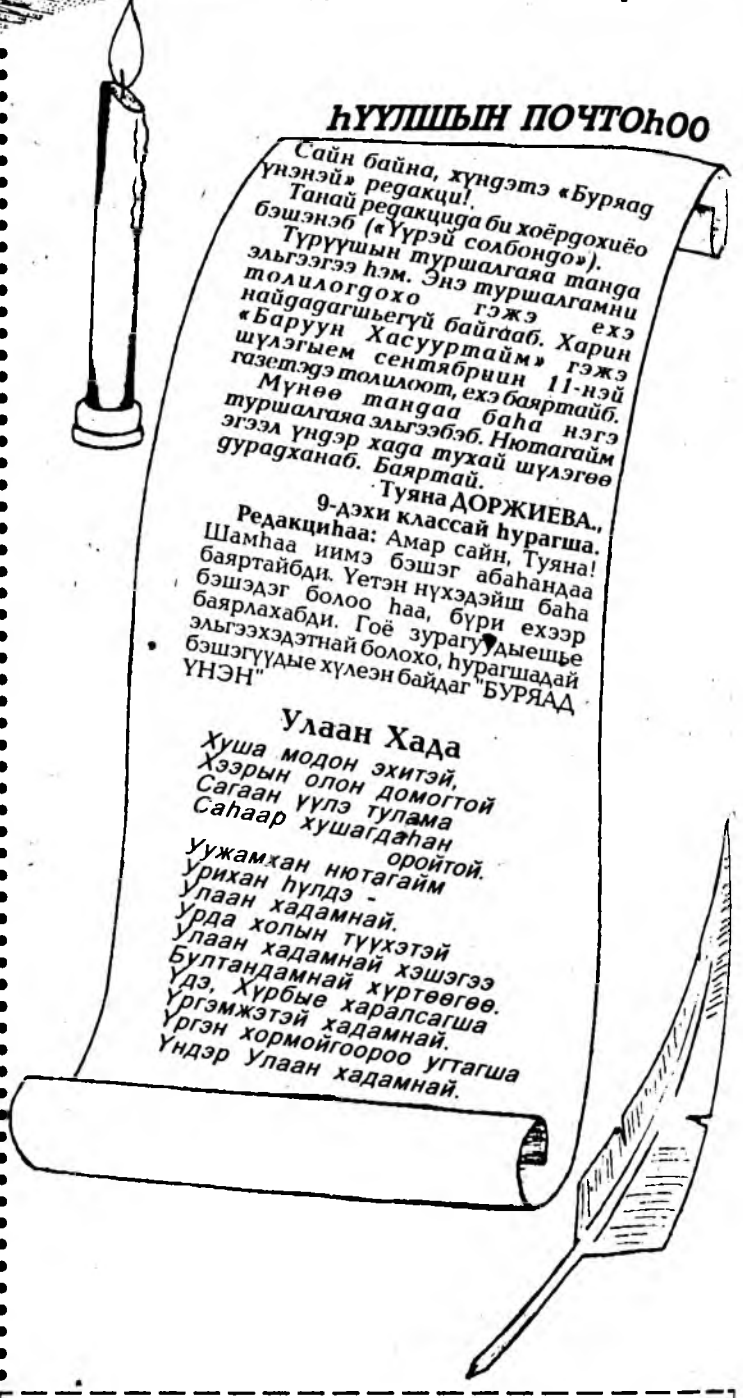
наадаха, мүн буряад поздүүдэй шүлэгүүдые уншаха дуратайб, - гэжэ Гэрэлма хэлээ нэн. Исэнгын дунда хургуули дүүргээд, 7-дохи ПТУ-да нуража, бухгалтер мэргэжэлтэй болоо.

Номгон дорюун зантай, үлүү үгэгүй Гэрэлма басаган мүнөө үедэ БГУ-гай бэлэдхэлгын факультетдэ (рабфак) нурана. «Зүүн зүгэй нэбшээн» гэхэн залуу уран зохёолшодой эмхиин гэшүүн болонхой. Энээнэй хажуугаар литературна «Сэргэ» бүлгэмэй ажалда хабаадалсажа, гуурһаяа улам хурсадхана.

Ургажа ябаа залуу бэлигтэндэ амжалта хүсөөд, өөрынш шүлэгөөр хөөрөөгөө түгэсхэхэм:

Дуулажал ябахаб, дуунай байхада. Дурлажал ябахаб, дуранай бии хада. Хүдэлжэл ябахаб, шадалай байхада. Ябажал ябахаб, наһанай ходортор. Борис БАЛДАНОВ. ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Гэрэлма Цыдыпова.

А.Батомункуевай фото.

НУУЛШЫН ПОЧТОНОО

Сайн байна, хүндэтэ «Буряад үнэнэй» редакци! Танай редакцида би хоёрдохиёо бэшэнэб («Үүрэй солбондо»). Түрүүшын туршалгата танга зыгээгээ нэм. Энэ туршалгамни толилогдохо гэжэ ехэ найдадагышьегүй байгааб. Харин «Баруун Хасууртайм» гэжэ шүлэггем сентябриин 11-нэй газетэдэ толилоот, ехэ баяртайб. Мүнөө тангаа бага нэгэ туршалгата зыгээбэб. Нютагайм эгээл үндэр хада тухай шүлэгөө дурагханаб. Баяртай.

Туяна ДОРЖИЕВА, 9-дэхи классай нурагша. Редакциһаа: Амар сайн, Туяна! Шамһаа иимэ бэшэг абаһандаа баяртайбди. Үетэн нүхэдэйш бага бэшэдэг болоо хаа, бүри ехээр баярлахабди. Гоё зурагуудышые зыгээхэдэтай болохо, хурагшадгай бэшэгүүдые хүлээн байдаг БУРЯАД ҮНЭН»

Улаан Хада Хуша модон эхитэй, Хээрын олон домогтой Сагаан үүлэ тулама Саһаар хушагдаһан оройтой. Уужамхан нютагайм Урихан хүлдэ - Улаан хадамнай. Урда холын түүхэтэй Улаан хадамнай хэшгээ Бултандамнай хүртөөгөө. Үдэ, Хурбые харалсагша Үргэмжэтэй хадамнай. Үргэн хормойгоороо утгагша Үндэр Улаан хадамнай.

ЛУСУУДАЙ ХОРЛОЛ

Эхүүн хангалаар анхилдаг эм домдо, эдээнэй дээжэдэ ородог, будан сагаан сэсэгээр надхуулһан мэл харахан мойһон үлир үрмэ, хурһан гэгдэдэг үни холын алдартай амтан жэмэс бэлэйл даа. Үе сагай үнгэрхэдэ, хүнэй ажабайдал, байгааалин түхэл шарай хубилна. Дэлхэйн шэмэг ургамалнуудшые үнгэ зүһээ алдажа, зариманинш хоморой ургамалнуудай тоодо ороһониинш харамтай.

Ульгэр дуунда ороһон мойһон «Улаан дэбтэртэ» орожо, олоной сэдхэл гажараана. Хабар-ажамидаралай дэмбэрэлтэ үе саг. Мүнхэ байгааалин жама ёһоор бүхы ургамалай ургажа, ногоорхо, сэсэглэхэ үе болоходонь, хүнэй сэдхэл дэлгэр, гунигтайшые: үнгэрһэн наһан тоолоон, хэдыдэхи хабарниб - хожом тэхэрхэгүй ошон ошохо оршолон юртэмсэ...

Үни болонгүй шугы бургаһаад ногооржо, гэрнүүдэй захар, паркнууд соогуур таримал модод нойрһоо нэриһэндэ, ногоон набша, мүшэрнүүдээ нэмэрижэ, найхан сорьёмо үнэрөөр анхилан, үльгэрэй орондол, мойһод сагаан сэсэгээрээ орон дэлхэйгээ гоёожо эхилхэ.

Хүн эхэ байгааалингаа эзэн байбашье, зарим ушарта дайсашье болодог: үлир, мойһонтой түлэг сэсэглэжэ, нахдажа байхадань, хоротой хумһатайшуул гам хайраггүйгөөр «ургажал байдаг мойһон» бултагда хүрэхэ», - гэжэ харюусаад арилшахадань, юушые хэлэжэ шадангүй, голхорон гэмшэн үлөө бэлэйб.

Нэгэтэ нютагайм басаган Долорес Далаевна хөөрөө нэн. Хурамханан нютагнаа мойһонтой 4 эшэ нэгэ хүн Хэжэнгэ нютагаа абаашажа нуулгаа хаш. Хэдышыеб сагай үнгэрһэн хойно мойһонтойноого баглаа хухалаа ха. Уданшыегүй тэрэ хүн һохор, юушэ харахагүй болошоо гэз нэн.

Ядахадаа элдэб мэргэшүүлһээ абарал нурахадань, уһан лусуудай нүдэнэй хорьмоһо хухалаад, тэрээнһээ гэмэлтээш гэз ха. Гэмынь урдаа, гэмшэлынш хойноо болоо гэшэл даа. Гэмэлтэгшэ хүн буян бурханда абарагдаал бээ.

Мойһоншые хадаа иимэ аймшагтай эзэтэй, тэрээндэ гар хүрэнэй хүниин хэлээдэг юм байна гэжэ нүбэлгэн зон ойлгохо ёһотой. Мойһон гэшэмнай хоморой, «Улаан дэбтэртэ» ороһон жэмэс гэжэ мэдэнэ гэшэ гүбди? Тиимэхээ, байгааалингаа баялигта булга гамтайгаар хандайял.

Хэншые хадаа залуу үетэндэ ойлгуулха ёһотой бэшэ гүбди. Радио, телевиденидэ "Эхэ байгааалия аюулһаа яажа хамгаалха" гэхэн гаршагтайгаар саг үргэлжэ, илангатаа һөөг, модоной сэсэглэхэ үедэнь дамжуулагдадаг наань, хүнэй сэдхэлдэ хадуугдажаш магадгүй нэн.

Р.ДАШИЕВА, багша.

ХЭЗЭЭ, ХААНА, ЮУН БОЛООБ?

АПРЕЛИИН 16:
1881 он - совет сэрэгэй ажаябуулагша С.С.Каменев түрөө нэн
1901 он - уран зурааша, режиссёр Н.П.Акимовай түрэн үдэр
1746 он - Испан уран зурааша, гравёр Франсиско Гойя наһа бараа
АПРЕЛИИН 17:
1918 он - Совет түймэр саралгын албан байгуулагдаа
1919 он - Францида 8 часай ажалай үдэр тухай Хуули абтаа
АПРЕЛИИН 18:
Түүхэтэ газарнуудай болон хүшөөнүүдэй уласхоорондын үдэр

1949 он - Великобританиин бүридэлһээ Ирланди гараһан байна
АПРЕЛИИН 19:
1911 он - уран зохёолшо Г.П.Марков түрөө
1563 он - Москвада Иван Федоров Петр Мстиславец хоёрой типографи хүдэлжэ эхилээ
АПРЕЛИИН 21:
1967 он - Грецидэ «хара полковнигуудай» хунта засагые гартаа барибэ
1968 он - Крымэй Чирчик тосхондо крымэй татарнуудай найр наадые сэрэгшэд болон милициин хүдэлмэрилэгшэд намнаһан юм. 300 гаран хүн баригдаа.
АПРЕЛИИН 22:
1870 он - В.И.Ленинэй түрэнэн үдэр
Борис БАЛДАНОВ бэлдэбэ.

ЗҮРХЭ СЭДЬХЭЛЭЙ МҮРҮҮД,
ЗҮЕШЭХЭ ӨНӨТӨЙ ЗҮЙЛЭҮД

Буряад Республика - 75

ТҮҮХЫН ЭДИР ШЭНЖЭЛЭГШЭД

ХАБАРАЙ амаралтын үедэ регионой этнографическа археологийн оюутадай конференци республиканска хурагшадтай археологическа конференцитэй суг хамта Улаан-Үдэдэ үнгэргэгдээн юм. Хизаар ороноо шэнжэлэгшэд, хурагшад, эрдэмтэд хамта сугларжа, Сибирь хизаарай, республикын түүхээр хонирхолтой мэдээнүүдые, шэнжэлэгшэдэе зүбшэн

хургуулийн 9-дэхи классай хурагша):
Эдэ үдэрнүүдэ олон хонирхолтой хүнүүдтэй танилсааб. Ерээдүй сагта хэрэгтэй зүбшэл, заабаринууд эндэ хэлэгдээ юм. Хургуулияа дүүргээд би мэргэжэлтэ археолог болохо ханаатайб. Түрэл хизаар ороноо, Буряадайнгаа түүхыг шэнжэлэж, элдэб малтамалнуудта хабаадама элинсэг хулинсагайнгаа оюун

хэлсэн байна.
Үхибүүдэй хуралсалай шэнжэлэлгын ажалай үрэ дүнгүү зарим эрдэмтэ археологуудыг гайхуулаа гэхэдэ, болоно. Тарбагатайн хурагшадтай олохон палеонтологическа малтамалнууд, Хорин үхибүүдэй олохон Ааланай «бэшгүүд» сугларагшадтай хонирхол татажа, саашадаа түүхын эдэ нюусануудыг шэнжэлэлгын түсэб гаргагдаа.
Конференцийн үедэ олон уулзалганууд, «түхэрээн шэрээнүүд» үнгэргэгдөө. Тэрэндэ хабаадагшадтай ханамжануудыг дурадханабди:
Снежана Ширкина
Новокижингинскийн дунда

бэлиг, эд зөөри шэнжэлэж хүсэлтэйб.
Рита Шойморданова (Шэнэ Бэрээнэй 2-дохи клунда хургуулийн 7-дохи классай хурагша):
- Конференцийн үедэ ганса элдхэлнүүдые шагнажа хураа бэшэ, мэдээжэ эрдэмтэдтэй танилсажа, хөөрөлдөөбди. Буряадай Эрдэмэй түбэй археологическа музей соо эрдэмтэдтэй уулзага үнгэргэгдөө. Буряад ороной түүхын музей ехэ хонирхон хараабди. Өөхэдэн автобустой ябахамнай, гоё байгаа.
Люба Чекалина:
- «Улаан-Үдын архитектурын ба археологийн хүшөөнүүд» гэхэн аяншалгын газараар

автобусоор ябахада, эгээл гоё гэжэ ханагдаа. «Өөхэдэнгөө кружок тухай хөөрэхэ хүсэлтэйб» гэхэн «түхэрээн шэрээдэ» олон хурагшад суглаара. Хэн хаана, хайшан гээд хүдэлнэб, ямар ажал хэгдэнэб гэжэ хөөрэхэдэнэ булганда хонирхолтой байба.
Конференци эмхидхэгшэдэ баярыг хүргэхэ байнаб.

В.Б.Галсанов (Сэлэнгын аймагай түдөөлэгшэдэй хүтэлбэрилэгшэ):

Бидэ иимэрхүү археологическа хэмжээ ябуулгануудта үнинэй хабаадаагүйбди. Тиймэһээ секционно хэшээлнүүдэй үедэ Новосибирскийн, Шэтын, Владивостогий оюутадай элдхэлнүүдые хонирхожо шагнаабди. Манай эдир археологууд Темнигэй хуурийн малтамалнуудыг үргэлжэлүүлхэ түсэбтэй. Археологическа экспедицидэ хурагшаднай эдэбхитэйгээр хабаадаха хүсэлтэй.

Археологическа конференци «Юность» гэхэн бэеын элүүрыг хайжаруулгын бааза дээрэ үнгэргэгдөө һэн. Энэ баазын директор **П.Ф.Бардахановай** хүтэлбэри дор эхэ хэмжээ ябуулаа эмхи гуримтайгаар, хонирхолтойгоор үнгэрөө гэжэ тэмдэглэлтэй.

Г. БУХАЕВА, эдиршүүлэй ба хүүгэдэй аяншалгын болон хизаар ороноо шэнжэлэлгын республиканска түбэй директорэй орлогшо.
ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Улаан-Үдын 47-дохи хургуулийн 11-дэхи классай хурагша **Оля Чагдурова** кружок тухайгаа хөөрэнэ.
Р. ШОЙМАРДАНОВАГАЙ фото.

ЭКСПОНАТ БҮХЭН - ТҮҮХЫН ГЭРШЭ

1972 ондо, СССР-эй байгуулагдаһаар 50 жэлэй ойтой дашарамдуулан, Хэжэнгын аймагай Могсохон нютагта хизаар ороноо шэнжэлгын арадай музей нээгдээн юм. Уран зурааша, этнограф **Цырен-Намжил Очирович Очиров** тус

«Балдан Содном Дашахорлуев хуурийнаймнай түрүүшын ордендо хүртэгшэ» гэхэн стэнднүүд хонирхоомор. Ханада үлгөөтэй олон зурагуудһаа гадна портрэдүүд хагларар бугын эбэр, ан амитанай дүрсэнүүд, музейн таһагуудыг бүри хонирхолтой болгоно.

музей байгуулһан түүхэтэй.

Музей соо ороходо, эртэ урдын юртэмсэ утган хүүенэ. Үнэтэй экспонатууд: буряад арадай түүхэдэ хабаатай саарһа дансанууд, мүн хүдөө ажахын зэр зэмсэгүүд, модоор хэгдээн халбаһаа эхилээд, элдэб амһарта, гэртэхи, газаахи ажалай зэр зэмсэг эндэ суглуулагданхай.

Цырен-Намжил Очировай фольклорно ба этнографическа суглуулбаринууд, мүн тэрэнэй зохоохи ажаалайе шэнжэлэгшэдэй бүтээлнүүд хонирхол татана. Ц.Н. Очиров олон выставкэнүүдтэ хабаадажа, хоёр дахин лауреадай нэрэ зэргэдэ, грамота болон медалнуудта хүртэһэн юм. Харин һаһа бараһан хойнонь бүхэсоюзна арадай зохоолой II фестивалда зурагуудын хурагуудыг алтан медалда хүртэһэн байна.

1985 онһоо **Галина Очирова** Цыреннамжилова Дунда-Худанай

урандаа хургуулийн хизаар ороноо шэнжэлгын музейг ударидадаг боложо, тэрэ гэхээр эсэгынгээ хэрэг үргэлжэлүүлнэ.

Мүнөө үедэ тус музей республикын эгээл эрхим музейнүүдэй нэгэн болоно. С у г л у у л а г д а н а н материалнуудай жасын талаар гүрэнэй зарим музейнүүдхээ дутахагүй. Музейн үндэһэ хуури дээрэ хизаар ороноо шэнжэлэгшэдэй аймагай, республикын конференцидүүд үнгэргэгдэжэ, **Галина Очирова**нагай шабинар олохон жэлэй туршада шангай хууринуудыг эзэлнэ.

зурагууд удаараа хэдэн бүлэгтэ хубааранхай. «Буряадай ёһо заншал», «Буряадуудай урданай байдал», «Буряадай түүхэ домогууд», «Эвенкнүүдэй ажабайдал», «Гөмбожаб Цыбииков Түбэдтэ», «Декабристнар Буряад орондо», «А.П.Чехов Сибирьтэ» гэхэ мэтэ, саашань харахада, «Намсарай Ламбаев - Худанай түрүүшын летчик»,

Цырен-Намжил Очирович Очиров олоной дундаһаа илгарма бэлиг шадабарияа түрэл арадтаа зорюулаа. Музей эмхидхэжэ, аша гушапарайнгаа, нютагаархидайнгаа музей нээжэ, зүрхэ сэдьхэл соо мартагдашагүй сараа үлэжэ, нэрээ мүнхэ нэрлүүлээ. Цырен-Намжил Очиров шэнги эрхим түрүү хүнүүдэй ашаар Буряад ороймнай алдар соло холо ойро суурһаа бишуу.

Елена РИНЧИНОВА, БГУ-гай буряад хэлэ бэшгэй факультэдэй II курсын оюутан.
ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: музей соо.

АВТОРАЙ фото.

Александр Цыбииков

БУЛАГАЙ ЗҮҮДЭН
Абарга хүсэтэй сахилгаан луугай
Анганан амаараа хорожо абаад,
Дүрбэн зүг тээшэнэ турьян сасахадань,
Алтарһан толон болошоб гэжэ
Унтанан булаг зүүдэлжэ байна.
Оёортонь миралзаһан ногоон замарһад
Оёоргүй замбуулинай одо мүшэд болоод,
Янза бүрийн мянган галнуудтал,
Ялазаһаар унтаршаба гэжэ
Унтанан булаг зүүдэлжэ байна.
Хүйтэн үбэлэй гурбан нара соо
Хатаршагүй гуниглаһан басаган
Эжэл хания хүлээжэ ядаад,
Үргэхэ нойртоо дарагдашаба гэжэ
Унтанан булаг зүүдэлжэ байна.

Хургуулийн хошон үгэ

«РАСТВОР»

Байгаали шэнжэлэлгын хэшээлэй үедэ багша Жабхаланда унанай шанар, раствор тухай хөөрэхыень даабари үгөө һэн. Жабхалан ингэжэ хөөрөбэл даа:
- Аяга уһан соо нэгэ халбага дабһа хээд худхабалтнай, саахартнай хайлашаха.

ХАРИУ

Эгээл хүүлшын хэшээл географи байгаа. Хэшээлэй үедэ үхибүүд ехэ шууялдаад, багшадаа һаад хэнэ.
- Юундэ шууялдана гэшэбта, ойлгоногүйб?! - гэжэ багшань шангарба.
- Бидэ эсээбди, - гэжэ хэншьеб даа эгээл хойноһоо дуугаржархиба.
- Намай эсээгүй гэжэ ханана гүт? Би аяар зургаан хэшээл соо амаяа хаангүй хөөрэнэб - гэжэ багшын хэлэхэдэнэ, Сэсэг ингэжэ «буудажархиба»: «Бидэ баһа зургаан хэшээл соо амаяа хаагаагүйбди».

АМАРШАЛГА

Хэшээлдээ хурагшад амаршалгын открытка асарба. Открытка дээрээ түрэлхидтөө амаршалга бэшэхэ гэхэн даабари үгтэбэ.

Үни болонгүй Дондог «дүүргэб» гэбэ. Багшын «уншал даа» гэхэдэ, «Хүндэтэ, хүгшэн эжы! Багшынгаа гуйлтаар Таниие Шэнэ жэлээр амаршалнаб! Дондог» гэжэ хүүежэрхийһэн юм.

ХҮНДЭ ДААБАРИ

Тоололгын хэшээлдэ Лопсоние самбарта задача бодохыень дуудаба. Лопсон задачин эрилтэ бэшээд, самбар руу хараад байшаба.
- Хэды соо ингээд зогсохо хүн гэшэбши? - гэжэ багшань асууба.
- Тархидам ороогүй - гэжэ убайгүйгөөр Лопсон хэлэжэрхибэ.
Б. БАЛДАНОВ бэлдэбэ.

ТҮҮХЫН ҮНЭН ЗУБЫЕ ҺЭРГЭЭГШЭ

тэмдэглэмээр. Үшөө нэгэ онсо дурдамаар юумэн гэхэдэ, бүтээлүүдэйн үйлэ хэрэг, тоо, баримта, цигата, үгүүдэ бүхэн академическ эрдэмэй эрхим заншалаар, нарин нягтаар, тодорхойгоор шитгэлэгдэнхэй юм. Бусад

этнолог, түүхэсэн М. Кенин-Донсан «Тувинская правда» сониндо (1993 оной декабрин 4-нэй „Дугаар) ингэжэ бэшээ хэ: „Тунзгы сээн удхатай энэ номой түлөө Даши Батуевича баярые хүргэнэб. Урда үедэ ажанууһан гүн оюун болодонод

Түүхын эрдэмэй доктор, профессор Даши Батуевич Улымжиевье Россия болон хари оронудай м о н г о л ш о эрдэмтэдэ-түүхэшэд найн мэдэхэ. Манай «Буряад үнэнэй» уншагда олон жэлүүдэй хугасаада эрдэмтын оло олон статьянууде сонинной нюурнуудта ушһаһан байха.

баяр баясхаланай мэдэрэл түрүүхэ ном болоо гэжэ һанагдана. Харин бидэ арадингаа залиршагүй зориг, мэхшэгүй алдар соло болохо хүнүүдэе бүтэһе мэдэһэгүйди. Жэшээхэдэ, манай яһанай эрдэмтэ лама Монгуш Донсан-Чимит тухай мэдэнэ түбди? Тэрэн тухай хэлэхэ, бэшэхэньшье үни соо хорюутай байга бшуу. Монгуш угай Донсан-Чимит Монголодо ламын дээдэ эрдэм шудалжа, гэбшэ гараһан түүхэтэй. Тувагай Арадай Республикын Правительствоын даабарьяр тува хэлэнэй алфавит зохиһон алдартай. Гэбшье «революцида харша ябуулга хээ» гэжэ гэмнэгдээд, 1941 оной февраль һарада савазуулагдаа бэлэй. 1965 оной ноябриин 26-да нэрэн, сагааруулагдаа.

Улымжиевэй жэшээ даган, арадингаа эрхим хүбүүнэй, эрдэмтэ ехэ ламын нэрэ голые һэргээхэ сагнай ерээ бэшэ ү? Энэда даа, Даши Батуевичай хэлэн ажалай эгээн үндэр сэнгэлтэ. Хэлэ бэшэгэй эрдэмэй доктор, профессор В.И. Рассаднин 1997 ондо хэлбэлһээ гараһан «Монголоведеение в России во второй половине XIX - начале XX вв.» Петербургская школа монголоведеов» гэрн һууһан ном тухайн ингэжэ бэшэһэн байна.

«Д.Б.Улымжиевэй хэлэн ажал хадаа тон сэнгэй, саг соогоо бээдүүлэгдэһэн шэнжэлэгтэ болоно. Мүнөө, арад зоний оорынгоо түүхэдэ, үндэрһэн соёлодо тон анхаралтайгаар хандадаг, һонирходог болоһон үедэ энэ ном ехэ хэрэгтэй.» Хүндэтэ профессорэй эдэ үгэнүүдэ Даши Батуевичай бүхы зохиолуудта, «Буряад үнэнэд» хэблэгдэһэн бүхы статьянуудта хабалтай гээд һанагдана.

Буряад эрдэмтэ-түүхэсэн Д.Б. Улымжиевэй зохиолууд США-да, Энэдхэгтэ, Чехословакида, Хитагта хэблэгдэһэн байна. Тэрэ хадаа Россия Монголодо эрдэмтэдэй бүлгэмэй Буряад танагай түрүүлэгшын уялга амжалатайгаар дүүргэдэ. Эрхим хүндэтэ Даши Батуевича бэсүн элүүр энхые, арадта хэрэгтэй ажалдань амжалта хүсэнэди!

Туяна САМБЯЛОВА. ЗУРАГ ДЭЭРЭ: (зүүн талаһаа) профессор Д.Б.Улымжиев, РАН-ай гэшүүн-корр. М.В.Мохосов, академик А.П.Окладников, партиин Буряадай обкомой эрдэмэй таһагые даагша А.Я.Похосов.

«МИНИИ МҮШЭН ШИНИИ МҮШЭНТЭЙ» ГЭНЭН КОНКУРСДО ШАМДАА

Эдэ - Захаминай харгы. Зоринном тоонто нютагаа Авто-хүлэгэй шэлнүүдые Аалихан бороо угаагаа. Хамнинин сэлээн дүтлөө-Хүгшэрһэн төөбиним хүлээнэ.	Ерш лэ гэнэ нюдэдын. Байбагүй хубуундаш нюур-Басаганда ошобоб
Угы, аяар Долоон Модондо	Ямар байнаһин мүнөө! Ажабайдалаа нэгдэхэе-гээ
Үнээды һаалсана гээ бэлэй.	Ягахан улаахан уралнуудын таалабаб, Гүлхээшьегүйш,
Бүтэхгүйн даа хүсэли, Бүгэдөө хүрһүү дүтөөрнө. Намай хүлээжыше магад Нютагайн дагинанарай нэгэн.	Бахархан зогсоош урдэм. Түмэн наран досоом Бадарагаа зула гэрлээ. ...Он жэлнүүдэ ходоорон
Залуушуула шаг шуугатай, Залуугүй сохино бүмбэгэ. Дүтэлнэб үгэндөө	Олон бодообди даа
Дорюун хүүхэн энэбхиһнэ.	Үрн бэемнай томонууд болоо.
Тээд мартаа ёһотой даа Тинхэдэ хадуурһан намай. Яаһамни гэшэб юрдөө? Яаран ошоһон гү хажуудань? гайхаһандаа.	Үрн гэгээнээр ниһдээ замдаа. Үдэрһөө үдэртэ найжаалай. Мүндэлүүлһэн жаргалайш түлөө
	Мүшэн нэрэ зүүлэгэб шамдаа. Б.ГОМБОВЕВ, Мээ.

ШЭНЭ АРГА ХЭДЭГ БОЛОНХОЙ

Түнхэнэй аймагай үзэсхэлэн газарнуудай нэгэн болохо Аршаан курортодо хүн зонинэ эмшэлгын үшөө нэгэ шэнэ арга хэрэгдэдэг болонхой. «Саяан» санаториин поликлиниикэдэ ямаршые түхэлэй шүдэнэй протез табина.

Нэгдэхэн категориин врач, дээдэ гарай эмшэн Аюр Мижитович Дашиев, тэрнэй туһалагша Леонида Батуевич Маланов гэгшэд энэд хүдэлнэ. Немец «Крун» фирмийн тон эрхим, эгээд шэнэ үеын түхээрэлтэ, шүдэ аргаалах түүрү онол аргуудые хэрэгдэдэг байна.

Ажахын тоосооной гуримнар хүдэлдэг эрхим эмшэдтэ курортодо амараашадһаа гадна нютагай зон олоор хандадаг юм.

Т.САМБЯЛОВА. ЗУРАГ ДЭЭРЭ: А.М. Дашиев ажалдаа. Г.Самбяловой фото.

ЛАГАНА, ОМОЛИ, СУРХАЙ...

Байгша оной март һарын хуушаар Ивалгын аймагай Тоором нуур дээрэ мүльһэн дорһоо заһаһа хахуулидагшад мурьсоон үнгэргэгдэб. Энэ мурьсоо Улаан-Үдэ хотын ангиушадай болон заһаһадай һайн дуранай бүлгэм эмхидхэб (правлениеһин түрүүлэгшэ - биолог-охотовед В.П.Москвитин).

Хэршые һалхитай, хүнтэн үдэрэй тушааладашые, заһаһада ба харагшад мурьсоонэй газарта олоороо суглаараа һэн. Мурьсоондэ 3-5 гэшүүнхээ бурдэһэн 13 команда хабалдаа гэжэ тэмдэглэлтэй. Ахамад судья И.А.Альман, зоонин судьянар В.Я.Раш, А.Н.Малышев, В.К.Бровкин гэгшэд уялаһуудда харюусалгатайгаар дүүргэжэ, заһаһадай дунда мурьсоонэй хани нүхэрэн гурим тогтообо.

Мурьсэгшэд 110 сантиметр зузаантай мүльһэ саһаар түнхижэ, соолог маатад, заһаһа хахуулидажа эхилэб. Нэн түрүүн соолог руу үеө болон борман гэжэ уһанай хорхой хайха шухала.

Гурбан часаһан туршада үргэлжэлһэн мурьсоондэ 1-дэхн һуури геологуудай команда эзэлэб. Энэ командые заһаһа барилгын спортоор Сибиринин болон Алас-Дурна зүгэй чөмпион Г.Г.Мардаев толгондоо һэн. Геологууд дүн хамга 5240 грамм заһаһа барилжа, дамжуулгын Кубогта хүртэб. Хүндэлэлэн грамтоо болон 390 түхэригөөр шагнагдаа. 2-дохи һуурида Улаан-Үдэн аэропортын команда (капитаниннь Шулаков В.А.) карабта. Энэ команда 4490 грамм заһаһа хахуулидажа, 330 түхэригэй мүнгэн шаңда хүртэбэ. 3270 грамм заһаһа барилһан Оронго тосхойн команда (капитаниннь Приходько В.И.) 3-дахн һуури эзэлжэ, 270 түхэригөөр шагнагдаба. Хуурын мурьсоондэ 4050 грамм заһаһа барилһан Г.Г.Мардаев шагларжа, 1-дэхн һуури эзэлэб. 130 түхэригэй мүнгэн шаңда хүртэбэ. 1800 грамм заһаһа хахуулидан В.А.Шулаковта 110 түхэригэй 2-дохи мүнгэн шаң барюулагдаба. 1650 грамм заһаһа хахуулидан Н.Г.Гурьев 90 түхэригэй 3-дахн мүнгэн шаң абаба.

Хүнһээшые түрүүн заһаһа барилһан Е.Б.Лобачев, эгээд томо 500 грамм шэгнүүртэй алгана торгоһон Г.Г.Мардаев гэгшэд тус тустаа 20-20 түхэригэй мүнгэн шаңда хүртэбэ.

Улаан-Үдэ хотын һайн дуранай ангиушадай болон заһаһадай бүлгэмнэ мэрэгжэлтэдэй хүсөөр Тоором нуурта прелянийн болон омоллин жарахайнуудай табигдаһанһаа Дулаандажа, энэдэ заһаһанай тоо толгой олоһоронхой. Зунай дулаан сагай үедэ Тоором нуурай эрьдэ заһаһада сугларжа, алгана, омолн, сурхай болон бусад заһаһадые барилдаг юм.

М.ГЫЛЫКОВ, биолог-охотовед

ҮНЭГҮЙ ЭМ ДОМ

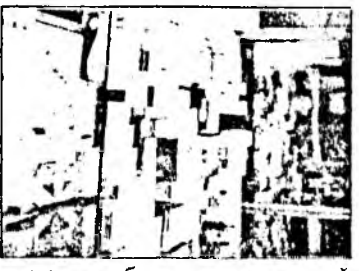
Гурбан үдэрэй туршада буряад драмын театрай ордон соо «Здоровье Бурятии» гэрнэ уласхоорондын медицинскэ выставкэ үнгэргэгдэб. Энэ хэмжээ ябуулга Буряад Республикын Элүүрые хамгаалгын министерство, РБ-гэй Худалдаа наймаанай ба промышленна палата ба Новосибирск хотын «Сибэксосервис» гэрнэ акционернэ бүлгэм эмхидхихэн байна.

Россия ба хари гүрэнүүдэй фармацевтическэ 30 гаран фирмэнүүд болон компанинууд энэ выставкэдэ өөһэдэн үйлэбэрини продукция табиа юм. Германиян, Франциин, Италиин ба бусад хари гүрэнүүдэй фирмэнүүд ганса эм дом дуралдаа бэшэ, гадна мүнөө үеын медицинскэ түхээрэлгэнүүдые харуулаа.

Фармацевтическэ заводууд медицинскэ эмхи зургаануудтай сэхэ харилсаатайгаар ажаллаа

ябуулха тухай хэлсээ баталхын тула энэ выставкэ эмхидхэһэн байна. Тнимэвкэ Буряад ороной олонхи аптекэнүүд ба болынцанууд фармацевтическэ заводуудһаа эм дом, тэдэнэй эхин сэнгээр, үнэгүйгөөр абаха тухай хэлсэлүүдые баталаа.

Энэ выставкэ гол түлэб мэрэгжэлтэдэ, республикын медицинскэ хүдэлмэрилэгшэдтэ

зориулагдабаные, юрэнхы зоной анхарал ехэ татаһан байна. Оптоор олон хүн эм дом абаа, - гэжэ Новосибирскын «Катрен» гэрнэ эрдэмэй-үйлэбэрини компаниин менеджер М.Ю.Целларнус хэлээ һэн.

«Здоровье Бурятии» гэрнэ выставкын айшада театрай гоё һайхан ордон соо энэ хэмжээ ябуулгын үнгэргэгдэхэдэ ехэ байрлаа гэжэ тэмдэглэлтэй. Бусад хотонуудта үйлсөөр, стадион соо нимэ выставкэнүүд үнгэргэгдэдэг байна.

ЕЦЫБЕНОВА. ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Выставкын үедэ. М.ШАНТАКОВОЙ фото.

Уянгата хүгжэмэй долгиң дээрэ

«ИТГАН ТООМТОО»
МЭРГЭЭЖЭЭ ЯБЫШ ДАА»

Һаяхан республикын гүрэнэй филармониин дуушан Дулмацырен Тобоевнага «Буряад Республикын габьяата артистка» гэхэн гүндэтэ нэрэ зэргэ үчүгдөб.

АЛХАНА буурал ба а а б а й н а а түшэлгэтэй, Онон хатан эхэнээ үргэлтэй Тугшан нютагай бэрхэ малшан Цыденжаб Гончикова дүрбэн үхибүүтэй болоһон юм. Дээрэнээ хоёрдохи басагайа Дулмацырен гэжэ нэрлээ һэн. Аятангын үнэрөөр анхилһан, бутуула ногоогоор халоурһан «Онон» колхозой тала дайдаар атарлан бэлшэдэг хони малаа адуулахдаа, нагаса ажы-эмгэйн арадай уянгата һайхан дуунуудые ирагуу гоёор хангюурдадаг бэлэй. Эгээл иимэнээ бишыхан Дулмын сэдхэлдэ, сэсэг гариһандал, баяр түрүүлжэ, сог зали бадаруулан, мүнөөшье элихэнээр һанагдадаг байхдаа магадгүй: Утахан Ононой эрье дээхэнүүр Унагшяаа табидаг һаа, гоёл һэн ха. Чхарһан гансахан нүхэртэйгөө Уулзаад тарадаг һаа, гоёл һэн ха.

байгаа бшуу. Эндэ мэдээжэ дуушан, Россин Федерациин арадай артистка Чимита Григорьевна Шанюшкина саашадаа консерваторидо һурахыень дурадхалан юм. «Байгал» ансамблиин хүтэлбэрилэгшэдэй зууршалга дурадхалаар лэ Дулма Пурбуева Ураалай гүрэнэй М.П.Мусоргскиин нэрэмжэтэ консерваторидо һурахаяа ороо һэн. Россин эрхим түрүү камерна дуушадай нэгэн, СССР-эй арадай артистка В.М.Баевагай класста Дулма һуража, мэргэжэлээ дээшлүүлбэ. Имагтал Вера

Палестринын болон бусадай хүгжэмтэ зохёолнуудтай тэрэ шагнагшадые танилсуулаа һэн. Энэнь хадаа ойлгуулгын, идхалгын туйлай ехэ удаха шанартай хэрэг болоно бшуу. 1989 ондо Екатеринбург хотодо Д.Пурбуева М.П.Мусоргскиин нэрэмжэтэ дуушадай бүхэроссин конкурсно хабаадахадаа, баярай бэшэгтэ хүртөө һэн. Нёдондо жэл мүн лэ тэндэ тэрэ «Ренессанс» ансамбльтай хамта Театрай үдэртэ зорюулагдаһан уласхоорондын конкурсно хабаадаһан байгаа. США-гай, Франциин дуушад эндэ ерээ һэн. Мүнөө тэрэ «Шубертын болон Шуманай дуунууд ба романснууд» гэхэн шэнэ сольно программа бэлдэжэ байнхай.

ДУЛМАЦЫРЕН Тобоевна коллективэйнгээ нийтын ажабайдалда эдэбхитэйгээр хабаададаг - хэдэн жэл соо профсоюзай комитедэй гэшүүн юм. Шууд сэхэ, ажалша бүхэриг, һанаһанаа бэлүүлдэг, сагаан сэдхэлтэй байһаараа тэрэ сугтаа хүдэлдэг нүхэдтөө хүндэтэй.

Долоотой Янжима басаганинь хүгжэмэй колледжын дэргэдэхи хүүгэдэй түбэй хүгжэмэй һургуулида һурадаг. Дүршэл ехэтэй багша Б.А.Ким тэрэндэ заадаг юм. Ингэжэ тэрэ эхэ сагаан нютагтаа, эльгэн түрэл тоонтоодо энхэрэл дуугаа үргэжэ ябана бшуу. Тиймэнээ бидэ «алтан тоонтоёо нэрлүүлжэ ябыш даа» гэжэ Дулмацырен Тобоевна Пурбуевада үрээгээ, түби дэлхэйн үргэмжөөр, түрэлхид болон нютагаархидайнгаа, зон нүхэдэйнгөө туһаламжа дэмжэлгээр зохёохы ажалдаа амжалта туйлахыеш хүсэнэбди.

Буряадай гүрэнэй филармониин 60 жэлэй ойдо зорюулагдажа, республикын габьяата артистка Дулма Пурбуевагай зохёохы ажалай хоёр хубиһаа бүридэһэн үдэшэ үглөөдэр 17 сагта филармониин концертнэ зал соо болохо.

Б-М.ЖИГЖИТОВ, журналист. ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: республикын габьяата артистка Дулма Пурбуева; доодо зурагта (баруун гарһаа): «Ренессанс» ансамблиин гэшүүд - дуушан Д.Пурбуева, Е.Булатова (скрипкэ), республикын габьяата артистка Л.Рафалович (скрипкэ), республикын арадай артист В.Зонхов (фагот), наада таладань - республикын соёлой габьяата хүдэмрилэгшэ Н.Карасева (клавесин-фортепиано), В.Именохоева (виолончель). Гэр бүлын альбомһоо.

ДУУНАЙНЬ ЭХИН БУРЬЯЛААД...

Дуун - һаһанайнь мэргэжэл болонхой гэжэ энэ дуушанай түрэлхидын, нүхэдын сэгнэдэг. Дулмажаб Митуповна Митупова Агын автономито округой Могойтын районой Ушарбай нютагта түрэнэн юм. Уран һайханай эдэбхитэй гэшүүн байһан Дулмажаб басаган һургуулиа дүүргэһээр «Байгал» ансамбльда хүдэлжэ эхилээ, Монгол орондо бэлигээ гэршэлээ.

1971 ондо хүгжэмэй училищига (Б.Б.Елбаевай класс) орожо һурааг, мэргэжэлтэ артистка болоо. БЛКСМ-эй обкомой делегациин бүридэлдэ Дулмажаб Митуповна оролсожо, Дархан, Эрдэнэт хотонуудаар гастрольдо ябаа. «Байгал» ансамблиин сопрано хоолойтой Д.М.Митупова буряаг, монгол болон совет композиторнуудай хүгжэм дуунуудые Буряаг оронойнгоо радио, телевизенээр гүйсэдхэһэн байна.

1987 онһоо бэлигтэй дуушан оперо болон балетэй театрай хоорто хабаадажа эхилбэ, тийгэжэ саашань бэлиг шадабария улам хурсагдажа. Гүрэн түрынгоо Хүндэлэлэй грамотануудта оло дахин хүртэһэн Дулмажаб Митуповнагай гүйсэдхэһэн Арюун Гоохоной («Энхэ-Булаг баатар»), Наташын («Русалка»), Лауреттын («Джаннискики»), Чюо-Чюо-Санай («Чюо-Чюо-Сан») аринуудые, ород болон совет композиторнуудай романснуудые шагнагшаг халуунаар угтадаг юм.

Алтан ойгоо мүнөө угтажа байһан Дулмажаб Митуповна Митуповага үшөө ехэ амжалта, һайн һайханые хүсэлтэ Чимита ШАНЮШКИНА, Россин арадай артистка.

Михайловна һурагшадаа дуунай амта танюулан, дуунай искусствын ёһо гуримуудые наринаар ойлгуулан байгаа. Тэрэнэй хүтэлбэри доро Д.Пурбуева камерна дуунай бүхы нюусануудые, бэрхшээл түбэгүүдые тайлбарилан таажа һураһан юм. 1986 ондо тэрэ консерватори дүүргээд, Буряадай гүрэнэй филармониин дуушан болоо һэн.

ДУЛМА ПУРБУЕВА хадаа хонгёо һайхан хоолойтой (уянгата сопрано) дуушан юм. Шэнхинүүр һайхан, зөөлөхэн, эдэлсэ ехэтэй хоолойн үргэн дэлисэтэй байһаараа шалгардаг. Филармонидо хүдэлжэ үедөө тэрэ баян репертуартай болонхой. Оперын орёо нарин аринуудые, ородой болон гадаадын классикын романснуудые, Россин ба Буряадай композиторнуудай зохёолнуудые Д.Пурбуева адли зохидоор, жэгдэ һайнаар гүйсэдхэдэг юм.

Буряадай гүрэнэй филармонидо Дулмацырен Тобоевна мэргэжэлтэ гүйсэдхэлэй эдэб янзын ажал ябуула эрхилдэг. Тэрэ үхибүүд болон эдиршүүлые хүгжэмэй гоё һайханые ойлгодоогоор хүмүүжүүлхэ зорилготой хүгжэмэй лекториин дуушан юм. Хүүгэдэй саадуудай хүмүүжэмэлнүүдтэй, юрэнхы эрдэмэй һургуулинуудай, техникескэ мэргэжэлэй училищинуудай һурагшадтай, дээдэ һургуулинуудай оюугадтай тэрэ ходо ходо уулзажа, хөөрэлдөө хэдэг. «А.С.Пушкин хүгжэмдэ», «А.Блок болон хүгжэм», «Ородой классическа романс», «Шэдигтэ онтохонууд», «Намда

онтохо хөөрэ, хүгжэм», «К.И.Чуковскийн болон С.Я.Маршагай шүлэгүүд хүгжэм дуунда» гэхэн темэнүүдээр үнгэргэгдэһэн лекци-концертнүүдтэ дуушан хабаададаг.

Гурбан жэлэй урда тээ Екатеринбург хотодо профессор В.М.Баевада ошожо, хоёр нарын туршада мэргэжэлээ дээшлүүлээ һэн. Энээнэй ашаар камерна репертуарай эгээл орёо, хомор гүйсэдхэгдэдэг зохёолнуудай нэгэн болохо хүүгэдтэ зорюулагдаһан М.П.Мусоргскиин дуунай бүлэгые дуушан репертуартаа оруулан байгаа. Ородой агуухэз композиторай зохёолой гүнзгы удхые тэрэ тодо наринаар, тон зүбөөр харуулжа шадаа.

Д.Т.Пурбуева республикын гүрэнэй телерадиокомпаниитай нягта харилсаа холбоотой юм. Тэрэнэй гүйсэдхэһэн классическа зохёолнууд, буряад композиторнуудай дуунууд, романснууд миндаһан дээрэ бэшэгдээд, радиогай алтан жасада хадагалагдажа байдаг. Б.Цырендашиевой «Түрэл нютаг», С.Манжигеевой «Эжымни», А.Андреевой «Алтан дэлхэй» болон бусад композиторнуудай зохёолнуудые тэрэ шадамар бэрхээр гүйсэдхэдэг.

Бэлигтэ дуушан оперно театрай оркестрэй артист-нуудһаа бүридэдэг «Ренессанс» гэжэ камерна ансамбльтай хамта хүдэлдэг юм. Ансамбльтай хамта Дулма Тобоевна «Эртэ урдын уран бэлигтэнэй хүгжэм» гэхэн һонирхолтой сольно ехэ программа бэлдээд, гүйсэдхэһэн байгаа. Скарлаттин, Глюгэй, Перселлэй, Перголезин,

Тийгэжэ дуушан болохо гэхэн бага һаһанайнь хүсэлэн бөөлжэ, хүгжэмэй училищигэ 1978 ондо дүүргээд, Буряадай гүрэнэй филармониин дуу, хатарай «Байгал» ансамбльда хүдэлхээз орожо, зохёохы ажалайнгаа замай эхи табьяа һэн. Түрүүшээр тэрэ эхэнэрнүүдэй дуунай бүлэгтэ хабаадаба. Уданшьегүй эхэ-байгалиһаа табисууртай уран бэлигтэйнгээ ашаар ансамблиин дуушан боложо тодорбо. Ансамблиин коллективтэй хамта Д.Т.Пурбуева Ураалай, Баруун Сибириин, Закавказиин, Дунда Азиин хотонуудаар гастрольдо ябажа, бэлиг шадабаряа улам мүлиһэн

В ГОРОДЕ УЛАН-УДЭ НАЧАЛ РАБОТАТЬ ПЕРВЫЙ БАНКОМАТ

Раскаленный июльский день 1997 года. В отделение Банковской Группы СБС-АГРО в г.Улан-Удэ заходит группа иностранцев. Они участники автопробега Париж-Пекин. Автопробег приурочен к 90-летию автопробега Пекин-Париж. Что же привело их в Банк? Оказывается, что по пути следования автопробега участники автопробега знали и были уверены, что могут получать наличные рубли по пластиковым картам в отделениях БГ СБС-АГРО, причем они были гражданами разных государств. Рубли нужны для необходимых в пути расходов. Естественно, что они получили наличные по пластиковым картам и остались довольны.

Так что же происходит на рынке банковских услуг в России и Республике Бурятия и благодаря чему?

Два ведущих банка республики - БРФ Агропромбанк и ОАО Бикомбанк вошли в Банковскую Группу СБС-АГРО - одну из крупнейших кредитных организаций России с самой передовой банковской технологией. Вновь созданный банк на базе двух банков с рабочим названием СБС-АГРО-БУРЯТИЯ обладает этой технологией и может предоставить клиентам услуги мирового уровня.

Типовые пластиковые карточки ОАО «Бикомбанк» стали для многих горожан повседневной реальностью. Российский рынок предоставления банковских услуг частным вкладчикам претерпевает постоянные изменения. Сегодня наш Банк предлагает клиентам, при открытии личного банковского счета так же две международных

пластиковые карточки STB\Cirrus\Maestro и VISA Electron, которые изготавливаются Банком бесплатно. При этом клиент Банковской Группы СБС-АГРО получает существенные преимущества, поскольку имеет возможность пользоваться услугами банка в любом из 1500 отделений СБС-АГРО, независимо от места открытия счета. Так же клиент может получать наличные денежные средства не только в отделениях банка, но и в БАНКОМАТАХ, как в России так и за рубежом вне зависимости от вида валюты банковского счета.

Так что же такое банкомат? Банкомат - это автоматическая кассовая машина по выдаче наличных денег по пластиковым картам.

Банкомат является неотъемлемой частью услуг современного коммерческого банка, направленных на самообслуживание клиентов. Внедрение технологий самообслуживания - это само по себе уже хорошее средство обучения клиентов банка, наглядный показ цивилизованных методов банковской деятельности.

Карточки между народных платежных систем, эмитируемые российскими банками, уже давно не выглядят экзотикой, привычными атрибутами улиц Москвы, Екатеринбург, Челябинска, десятков других городов России стали банкоматы СБС-АГРО. Мы очень рады, что и наша республика не осталась в стороне от международных банковских технологий.

Первый в республике банкомат расположен в головном офисе ОАО «Бикомбанк» БГ СБС-АГРО по улице Терешковой 3 «б».

Для того, чтобы получить наличные деньги достаточно вставить пластиковую карточку в считывающее устройство и набрать свой код. Дальнейшая последовательность операций отражается на экране банкомата. Время обслуживания не более одной минуты. По желанию клиента банкомат предоставит выписку по остатку на счете или справку о движении по счету.

С помощью наших пластиковых карточек можно не только снимать наличные деньги в банкоматах, но и пользоваться в предприятиях торговли и сферы обслуживания как в России, так и за рубежом.

О туризме. Наш край является одним из красивейших уголков планеты и поэтому не случаен все возрастающий поток туристов в республику Бурятия. Все чаще звучат разговоры о развитии международного туризма в нашей республике. И мы рады, что уже с лета прошлого года российские и иностранные туристы могут совершать операции по пластиковым карточкам, совершать обмен валюты, операции по дорожным чекам и т.д., т.е. получить весь спектр услуг современного банка международного уровня. Новая банковская система открывает хорошие перспективы для предприятий, организаций и учреждений в получении заработной платы.

И это еще не все. Более полную и подробную информацию Вы получите у наших консультантов при посещении Банка или по телефону справочной службы в г.Улан-Удэ 26-99-33.

Пресс-слу. ла СБС-АГРО.

КУПОН БЕСПЛАТНОГО ОБЪЯВЛЕНИЯ

"Буряад үнэн" - "Дүхэриг", "Бизнес Олзо"

Наш адрес: 670000 г. Улан-Удэ, ул. Каландаришвили, 23 каб. 48

Рубрика _____
Текст (не более 25 слов) _____

Ваш адрес (тел.) для ответа _____

ПРОДАЮ
Капитальный гараж в п. Стеклозавода (за проездом).
Тел. 21-94-72

Фундаментные блоки ФБС-60, плиты перекрытия ПК-6х1,5, кирпич силикатный, утолщенный.
Тел. 33-67-34; 37-67-23

Дом (8х5) с условием сборки на участке заказчика или меню на а/м, жилье в г. Улан-Удэ.
Тел. 21-30-88

Или сдать капитальный гараж по бульвару К-Маркса.
Тел. 33-63-49

Дачу, 0 км п. Тальцы. Брусовой дом (6,4х4,4) мансарда, балкон, веранда, тепляк, вода, насаждения, электричество (10 тыс. руб.) или меню на гараж в р-не Элеватора.
Тел. 26-07-26, 26-50-71
ул. Макарова 19-21

Пиломатериал обрезной, необрезной. Цены очень низкие.
Тел. 21-46-37

Бревенчатый дом на дачном участке "Черемушки" с насаждениями. Недорого.
Тел. 26-27-42

Рубероид 1 рулон 80-85 руб.
Тел. 33-72-96

Пчел, суш, рамки, радиатор, лобовое стекло М-407
г. Улан-Удэ, п. Зеленхоз, ул. Богданова 3

Большой металлический гараж в п. Иволгинск ул. Партизанская, 37
Тел. в Улан-Удэ 26-54-49

Бревенчатый дом под ключ 6,5х11

на вывоз из Мухоршибирского района
Тел. 21-15-98 в раб. время.

1-комн. благ. кв. в п. Иволгинск на меню на квартиру Улан-Удэ с доплатой.
Тел. 37-14-15, 37-89-92. в п. Иволгинск (8-240) 21-9-08

Дачный участок в к/с «Селенга» рядом с остановкой. Недорого. Бревенч. дом 5х5. Есть вода.
Р/тел: 21-34-05; Д/тел: 37-96-30

Продается кап. гараж в 42 кв. з линии. Цена 6 тыс. руб.
Тел. 37-70-94

Дачу к/с «Сибиряк» дом из бруса пригоден для постоянного проживания, участок большой.
Тел. 22-88-20

Односпальную кровать 6/4 Недорого. 2 смежных участка на 14 км Спирзаводского тракта.
г. Улан-Удэ, бульвар Карла Маркса 23-17

МЕНЯЮ
Капитальный дом в п. Усть-Баргузин со всеми постройками на квартиру в г. Улан-Удэ или продам. Тел. 22-88-20.

Меню 3-комн. благоустр. кв., балкон, лоджия, все оборудовано, металлические двери. 1 этаж, очень теплая на коттедж.
пр. Строителей 52-4. Тел: 37-36-17 (в любое время)

Картины на компьютер.
Тел. 33-10-69

Дом с постройками в с. Куаре-Сомон. ГАЗ-53, корова, лошадь, дрова, картофель, участок + покос 50 соток на благоустроенное жилье в г. Улан-Удэ или продам.
г. Улан-Удэ, 18 а/я 3633.

3-ком. кв. на две 1-комн.
Тел. 33-22-89

Жилой дом с участком 6х9, колодец, гараж на 2 автомашины, баня 4х4, летник меню на благоустроенное жилье в Улан-Удэ.

Обращаться: Верхняя-Иволга (Дача) ул. Новая, 34.
РАЗНОЕ
Быстро, качественно, красиво строим дома и дачи.
Тел. 21-30-88.

Врач-психотерапевт ДИЛЬ АНДРЕЙ АЛЕКСАНДРОВИЧ приглашает каждое воскресенье на лечение ОТ АЛКОГОЛИЗМА по методу А.Р.Довженко начало в 10 часов; ИЗБЫТОЧНОГО ВЕСА - 12 часов; Дает консультации по применению антиалкогольного фиточая "НАРКОДЕЛ" и других препаратов. ЛИЦЕНЗИЯ № 115.

АДРЕС: проспект Строителей, школа №49. Справки по телефону 37-35-27.

Фотолаборатория

газеты «Буряад үнэн»

производит

фотосъемку

на все виды

документов.

Цена комплекта: 15 руб.

Тел.: 21-33-61.

ШИФЕР

7-волновый.

Цена 23 руб. за штуку. С доставкой.

21-62-62,
ТЕЛ: 21-54-54.

Эмхидхэн байгуулагшад - Буряад Республикын Президент, Арадай Хурал болон Правительство

Ахамад редактор А. Л. АНГАРХАЕВ.

РЕДАКЦИОННО КОЛЛЕГИ: Б.М.Ж.БАЛДАНОВ (ахамад редакторай орлогшо), Г.Х.ДАШЕЕВА (ахамад редакторай орлогшо), Б.В.ГЫНДЫНЦЫРЕНОВ (харюусалгата секретарь), А.Г.ЛУБСАНОВ (Буряад Республикын Правительство), Д.Д.СУНДАРОН (Буряад Республикын Арадай Хурал), таһагуудые даагшад: Н.Д.НАМСАРАЕВ, Т.В.САМБЯЛОВА, Д.Ш.ХУБИТУЕВ, А.Д.ТАПХАЕВ; В.И.ПИНТАЕВ (хэблэлэй директор).

Манай адрес:

670000, Улан-Удэ, Каландаришвилиин үйлсэ, 23, "Буряад үнэн" газетын редакци.

Газетэ хэблэлэй 5 хууданан хэмжээтэй. Индекс 73877. Хэһэг 13750 (хамта 25.900). Хэблэлдэ тушаагдаһан цаг 17.00.

"Республиканска типографи" гэрэн АО-до газетэ хэблэгддэ. Директорийн телефон: 21-40-45. Б-0079-дхи номертойгоор бүридхэлдэ абтанхай. Заказ № 8317.

Редакциин телефонууд: ахамад редакторай - 21-50-96, приёмнын - 21-54-54, ахамад редакторай орлогшонорой - 21-68-08, 21-64-36, харюусалгата секретариин - 21-50-52, секретарииндайд - 21-50-52, таһагууд: экономикын болон политикын - 21-63-86 (даагшань), 21-34-05, 21-55-97, соёлой, түүхын болон залуушуулай - 21-54-93 (даагшань), 21-57-63, 21-69-58, 21-60-21, мэдэжлэй болон рекламн - 21-62-62, 21-67-81, хэблэлэй - 21-33-61, оператор-корректорүүдэй - 21-61-35, фотокорреспондентүүдэй - 21-33-61, компьютерна түбэй - 21-66-76.

"Бурятия" хэблэлэй телефонууд: директор - 21-49-94, бухгалтери - 21-23-67, вахта - 21-60-91.

Тоонуудай, бодото баримтануудай, хүнэй, нютагай нэрнүүдэй бэһэлгэе хазагайруулһан ушарта авторнуудын харюусалгатай. Редакциин нанамжа авторайхтай адли бэшэ байжа магад.